

ЛМЖ

ФЕВРУАРИ 2023

ГЛАСЪТ НА БЪЛГАРИТЕ В УКРАИНА

ISSN 0324-0444

23002>

Цена: 5 лв.

Съдържание

Гласът на българите в Украйна

Литература Изкуство Култура

4 Българите в Украйна, кратка справка

5 Българските събори и фестивали в Украйна

12 Българският културен център в Болград навърши 25 години

13 Галина Иванова: Българският народ в Болград винаги е живял със своите празници, обичаи и обреди

16 Снежана Скорич: Болградската гимназия е първото българско средно училище извън пределите на България

21 Проф. Николай Червенков: Рагвам се, че мои открития мотивираха откриване на бюст-паметник на Васил Левски в Молдова

24 Нико Стоянов: България преди беше блян, а сега за мен е реалност

29 Александър Кара: Тялото ми е в Бесарабия, а духът – в България!

32 Лилия Семкова:

Българската народна песен е моята душа

34 Михаела Аройо: Чрез снимките си представям ежедневието на бесарабските българи

36 Баницата – кралицата на българската маса

37 Старият български обред „Пеперуда“ в Кубей

38 Бесарабското село Чийший отбелязва Енъовген по стар стил

39 Традиции, свързани с български годежи от миналото, пресъздадоха в село Кубей

40 Бесарабската българка Фекла Минчева шие на ръка юргани

41 Мала Перешчепина - българската мека, място на намереното съкровище на хан Кубрат

44 Българските паметници в Украйна

48 Художниците българи

в Украйна – културното гостояние на българския народ

50 Йона Тукусер: Трагедията на бесарабските българи и глага от 1946-1947 г. пресъздавам в картини

53 Българин в Украйна рисува върху фрагменти от ракети и снаряди

54 Да нарисуваш живота на българите върху... тикви

55 Майчина грижа за военните

56 Максим Спасов: Трябва да продължим напред въпреки реалността, в която се озовахме

58 Йордан Ефтимов

е авторът на първата стихосбирка в световната литература за Войната в Украйна

60 Акценти от архива на БТА за българите в Украйна

64 Бесарабските българи в новините на БТА през 2022 и началото на 2023 година

ТЕМАТИЧНО ИЗДАНИЕ - ФЕВРУАРИ 2023

ИЗДАНИЕ НА БЪЛГАРСКАТА ТЕЛЕГРАФНА АГЕНЦИЯ

ГЕНЕРАЛЕН ДИРЕКТОР:
Кирил Вълчев

ПЕЧАТ:
Издателство
„Изток-Запад“
ISSN 0324-0444

ГЛАВЕН РЕДАКТОР:
Георги Лозанов

ОТГОВОРЕН РЕДАКТОР:
Яница Христова

КОРЕКТОР:
Евелина Стефанова
КОРЕКТОР:

ХУДОЖНИК НА КОРИЦА:
Данаил Алексиев
Симона Колева
снимка: Валерий Гайдаржи

ДИЗАЙН И ПРЕДПЕЧАТ:
Богдана Димитрова
Маряна Шадрина
Симона Колева
Моника Зашева

КОНТАКТИ:
Българска телеграфна агенция
1124 София,
бул. "Цариградско шосе" 49
РЕКЛАМА: reklama@bta.bg,
02 926 2306
В БРОЯ СА ИЗПОЛЗВАНИ
СНИМКИ ОТ:
архив на Пресфотото БТА,
pressphoto@bta

Юлия Христова

зам.-директор на Дирекция „Български медии и общности по света“

Думите, белязали 2022 година, са „война“, „инфлация“, „избори“ и „Украйна“. Това показва широкомащабното изследване на платформата за грамотност „Как се пише?“. Искане ми се този текст да започне без в него да споменавам думата война. Журналистическият ми инстинкт обаче е свързан с това да казвам ставащото директно, без украсяване, или както ми казваше един от моите учители: „Не заобикаляй посланието и същественото в един текст, а стреляй“.

Настоящият брой на ЛИК ни води в Бесарабия, чието име – знаем – произхожда от династията на Влашките войводи Басараби, които в края на XIV и началото на XV век владеят за кратко района между Килия и Белгород Днестровски. Изданието е посветено на първата година от войната в Украйна. В следващите страници няма да откриете анализи, политически обещания, речи и патос, нито пък историите на тези, които се сблъскаха с десетките лица на войната и бяха заставени да напуснат домовете си, търсейки спасение.

Следващите страници са за онези, които останаха. За бесарабските българи в границите на Украйна. Допирът ми до новините, свързани с тях, който се случва вече няколко месеца, все пак може да бъде събран в дума като памет.

Ще ви спестя историческите справки кой, как, кога и защо се е заселил в Бесарабия. Искане ми се обаче

повече хора да знаят за това как бесарабските българи преминават през дните на изпитания днес, дни, в които за нас тук войната остана във втората половина от дневния ред на новините. Дни, в които хората в Одеса, Болград и други населени места в района не знаят дали ще имат ток, нито вода, дали и какво ще им поднесат зимните дни, докато една част от тях разчитат на дарени генератори. Дни, в които от Одеса прозвучават думи като: „Вратите на Българския център са отворени. Стараем се да организираме благотворителни концерти и изложби, доколкото е възможно. Като изключат тока по време на мероприятие, запалваме свещи. Хората не искат да си тръгват и така продължаваме“. И така историите между мрака и светлината стигат и до новинарския поток, макар и със закъснение предвид последиците от войната. Това са истории за олимпиади, конкурси, детски тържества.

Междувременно войната стана повод да спре излизането от печат на българския вестник „Роден глас“, съществувал в продължение на 30 години в Украйна. В началото на ноември 2022 г. главният му редактор – Дора Костова, и двамата от авторите на статиите и интервютата, които подготвихме за настоящия брой на ЛИК – Мария Попова и Аня Терзиев, бяха отличени с наградата на НДФ „13 Века България“ в рамките на Седмнайстата световна среща на българските медии в Израел.

Следващите страници са посветени на онези наши сънародници, за които паметта е смисъл. Памет, която ни пази от повторението на едни и същи грешки отново и отново. Памет като капсула на времето и спомените, която предаваме един на друг, която ни свързва един с друг и не отстъпва плахо мястото си на страха. Ще ви дам само един пример с думите на Йона Тукурсер, бесарабската българка, която нарича глада, разказа за Гладомора в картините си и в думите, част от които звучат така: „В мен остана спомен, козато още като ученичка в 5 клас учителят ни по история показва снимка за глада в СССР и Украйна. Той ни представи фотография на канибали от Поволжието през 1921 – 1922 г. Бях толкова шокирана, че тя се запечата в моето съзнание за цял живот. Преподавателят ни даде за домашно да разпитаем нашите баби и дядовци как са прекарвали глада през 1946 – 1947 година и да напишем за домашно тяхната история. Ние всички от класа тогава за първи път чухме за глада. Този шок, който като дете изпитах от тази снимка, ме провокира вече като студентка да се върна към тази тема. Споделеля съм с моите колеги от художествената академия за глада, оказа се, че те не знаеха за историята на бесарабските българи и трагедията на масовото измиране от глад. Това ме провокира да пресъздам историята в картини, за да покажа през какво са преминали предците ни“.

Още от думите на Йона и останалите събеседници в този брой на ЛИК ви каня да прочетете в интервютата и статиите в следващите страници.

Автори на броя

Анна Терзиев

Анна Терзиев е родена сред безкрайната Бугжакска степ, в южната част на Украйна, в която се влюбва завинаги. След като завършва училището в село Деветлий, идва в България, където получава журналистическо образование в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Връщайки се в Одеса, след раждането на сина се потапя в света на журналистиката. Работи във вестник „Роден край“ и пише стихове за българите, за песните на баба, за лозата, посадена от грядо ... и за любовта. „Любовта е свята“ е заглавието на първата стихосбирка. От 2013 г. е автор и водещ на телевизионното и радиопредаването „Гласът на българите“. И вече 10 години нейният глас и гласовете на стотици нейни герои – на български език – разказват за себе си и за живота в Украйна. Участва в множество телевизионни проекти, но остава вярна и на печатната журналистика. За ЛИК с удоволствие споделя няколко символични истории от живота на българите в Украйна.

Мария Попова

Мария Попова е родена през 1974 г. в Нови Троян, Болградско (Украйна). Завършва руска и българска филология в Комратския държавен университет и аспирантура в Южноукраинския национален педагогически университет „К. Д. Ушинский“. Тя е доктор по философия, както и главен редактор на вестник „Обзорение плюс“.

Темите на журналистическите материали са свързани предимно със социално-културния и политическия живот на българите в Украйна.

Светлана Драгнева

Светлана Драгнева е родена през 1973 г. в с. Виноградное, Болградски район (Бесарабия), Украйна. През 1995 г. завършва българска филология в Югозападния университет „Неофит Рилски“ в Благоевград. В момента е докторант в СУ „Св. Климент Охридски“. От 1996 г. до днес взема активно участие в културно-просветната дейност на българската общност в Украйна. Заместник-председател е на Асоциацията на българите в Украйна, главен редактор на общоукраинския седмичник на български език „Българите: Вчера, днес, утре“.

От май 2022 г. е редактор в рубриката „БГ Свят“ на БТА. Носител е на наградата на Изпълнителната агенция за българите в чужбина – медал „Иван Вазов“, и на държавната награда на Украйна „Заслужил геец на културата“.

БЪЛГАРИТЕ В УКРАЙНА

По официални данни от общоукраинското преброяване на населението през 2001 г. на територията на Украйна живеят 204,6 хил. българи – шести по численост в Украйна след украинците, руснаците, белорусите, молдовците и кримските татари. По неофициални данни в Украйна броят на българите е над 300 хиляди. Компактно сънародниците ни живеят в Одеска, Запорожка, Кировоградска и Николаевска област, а също така и в Крим.

Българските преселници се заселват на територията на съвременна Украйна в резултат на Руско-турските войни (1768 - 1774 г., 1787 - 1792 г., 1806 - 1812 г., 1828 - 1829 г.). Исторически, духовен и културен център на българите е гр. Болград, основан през 1821 г. Българите изграждат селища, построяват църкви, училища.

Заселвайки се в пустеещите степи на Буджака и Таврия в края на XVIII и началото на XIX век, над десет поколения българи запазват българското си самосъзнание, език, традиции и обичаи до днес.

В Одеска област живеят 150,6 хил. българи и са трети по численост след украинците и руснаците. В южната част

на областта, тъй наречения Буджак, или Бесарабия, са разположени над 50 български села. А също няколко села са създадени и в Ивановски район, близо до Одеса.

В Запорожка област живеят 27,7 хил. българи, които са също трети по численост след украинците и руснаците. През Втората половина на XIX в. (1861 - 1862 г.) започва вътрешна миграция на българите. Част от живеещите в Бесарабия масово се преселват в свободните земи на Таврия (днес Запорожка област). Там основават близо 30 села в Приморски, Приазовски, Бердянски и Мелитополски район.

Най-старото поселение на българите е в границите на съвременна Кировоградска област – селата Доброе и Станкувата. Заселването на първите преселници датира от 1774 г.

В Терновка (днес микрорайон на областния център Николаев) живеят 5600 души по официални данни. Първите български преселници се настаняват тук през 1801 г.

На Кримския полуостров българите започват да пристигат по море през 1802 г. Преди депортацията по време

на Втората световна война българското население тук е над 15 хиляди души. През 1944 г. 12 хиляди българи са изселени в Средна Азия заедно с кримските татари, гърците и немците. След реабилитирането им през 90-те години на миналия век, вече в независима Украйна, българското население в АР Крим наброява близо 2 хиляди.

Българската общност в страната, наред с представителите на други националности, получи конституционно право на етнонационално самоопределяне след обявяването на Независимостта на Украйна през 1991 г. Създадени са и действат голям брой районни, градски и областни български сдружения. Сред тях 4 организации имат общоукраински статут: Асоциация на българите в Украйна (учредена през 1993 г., председател Антон Кисе), Конгрес на българите в Украйна (учреден през 2007 г., председател Юрий Граматик), Всеукраинска асамблея на българите в Украйна (учредена през 2013 г., председател Дора Костова), Българско народно събрание в Украйна (учредено през 2014 г., председател Валерий Твердовский).

Българските събори и фестивали в Украйна

Светлана Драгнева

Българският народ притежава богато фолклорно наследство, създавано векове наред и отразяващо трагичното петвековно робство, целогодишния битов и личен живот на българина. Преселвайки се в Бесарабия преди около 200 години, първите преселници носят със себе си по едно вързопче покъщнина и... българската народна песен, музика и хоро, които са им утеха и спасение в трудни времена и веселие в радостни минути. Това фолклорно богатство, предавано от поколение на поколение, е запазено и до днес. Отидем ли в българско село в Бесарабия или Таврия, задължително ще ни посрещнат със запалващи звуци на българската песен и музика.

Именно българските дружества и центрове са натоварени с отговорността за запазването на българския фолклор. При културните домове са създадени близо 200 колектива за българска народна музика и народни танци. Българските самодейци в Украйна в съвременни условия популяризират изконните български традиции и обичаи, възпитавайки в тази атмосфера и по-младите поколения. Това ги характеризира като истински родолюбци, които въпреки сегашните финансови затруднения пазят и тачат родната култура.

През годините в независима Украйна започнаха да се организират много районни, регионални и общоукраински събори и фестивали.

1. СЪБОР НА БЪЛГАРИТЕ В УКРАЙНА

По стара традиция в Бесарабия, Таврия и Крим, предавана от поколение на поколение от два века насам, българите в Украйна се събират на събор.

Той е празник на българското национално самочувствие, празник на песенното и танцовото изкуство на българския народ, време и място за осмисляне на постигнатото.

Съборът носи в своята история ценностите на народния дух – почитане на традициите, на семейството и родовете корени.

Съборът сплотява и носи усещането за единение. Съборът на българите в Украйна се организира от Асоциацията на българите в Украйна (с председател Антон Кисе) от 1998 г. До 2020 г. общо в страната Асоциацията е провела 9 общоукраински събора, от които осем в Одеса и Белгород Днестровск, а един в Мелитопол.

Асоциацията е създадена през 1993 г. Днес обединява близо 100 областни, районни, градски и селски дружества, организации и негелни училища в страната. През 30-годишната дейност на общоукраинското обединение са организирани и проведени огромен брой събития: събори, фестивали, чествания, научни конференции и кръгли маси. Издадени са над

сто книги, свързани с историята и културата на българите в Украйна. Издигнати са десетки паметници и мемориални плочи.

Първи събор на българите в Украйна. Одеса - 1998 г.

Съборът се провежда по инициатива на Одеското българско дружество с активната помощ и участие на Асоциацията. В събора, преминал през септември, вземат участие близо 1500 души българи, тук стават много срещи и общуване между приятели и роднини. В първия събор участват най-добрите български самодейни ансамбли от Бесарабия. Голям интерес предизвика и традиционната българска борба. Провеждането на събора показва, че това е най-добрата форма за възраждане на народните традиции.

Трети събор на българите в Украйна. Одеса - 2003 г.

Станал вече традиционен, съборът в Одеса е очакван от големи и малки. Той е посветен на 10-ата годишнина от учредяването на Асоциацията, която, създадена от 9 дружества, се превръща в общоукраинска българска организация, обединила дотогава над 60 български сдружения. Програмата на събора включва голяма етнографска изложба, фолклорен концерт на български самодейци от Бесарабия и Таврия.

Четвърти събор на българите в Украйна. Одеса - 2005 г.

С изложба на художници – българи от Крим, с провеждане на IX международна конференция „Българите в Северното Причерноморие“, голям празничен концерт, състезания по борба и етнографска изложба бе наситен Четвъртият събор на българите в Украйна, който събра над три хиляди българи от Украйна, Молдова и България. Почетен гост на събора е вицепрезидентът на България Ангел Марин.

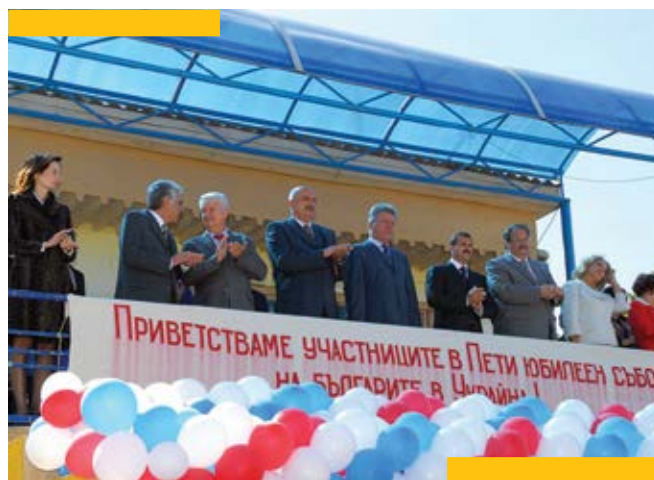
Втори събор на българите в Украйна. Одеса - 2001 г.

Вторият събор е посветен на 200-ната годишнина от преселването на българите на одеска земя. Географията на неговите участници се разширява. За събора пристигат над 2 хиляди българи от цяла Украйна. Почетни гости на празника са: група депутати от Народното събрание на България, представители на украинската власт от Киев, Одеса и региона. Освен богатата и разнообразна концертна програма от Всеукраинския център за българска култура в Одеса и Българския културен център в Болград е организирана голяма изложба на българско народно творчество и приложно изкуство.

Пети събор на българите в Украйна. Одеса - 2007 г.

Юбилейният събор посрещна над 5 хиляди наши сънародници от Украйна и България. Почетният гост на събора, Вицепрезидентът на България Ангел Марин, откри 10-ата юбилейна международна конференция „Българите в Северното Причерноморие“, в която взеха участие учени от Украйна, Молдова, България и Русия. Съборяните се радваха на прекрасния галаконцерт с участие на най-добрите български народни ансамбли от Бесарабия. Кулминационен момент на събора бяха изпълненията на българския певец Илия Луков и танцова формация „Пирина“, които заедно с многохилядната публика извиха най-дългото хоро в света. С оваци, възхищение и преклонение бе посрещната примата на българската естрада Лили Иванова, чиято концертна програма стана звездей на празника. За първи път в историята на българската диаспора

съборът на българите в Украйна бе излъчен на живо по няколко български сателитни канала. Това бе едно символично единение на разпръснатите българи по света чрез електронното медийно пространство.

Шести събор на българите в Украйна. Одеса - 2013 г.

На събора присъстваха над 7 хиляди българи от цяла Украйна. Официални гости на главното културно събитие бяха народни представители на украинския и българския парламент, ръководството на Одеска област и гр. Одеса. По традиция през целия ден бяха организирани концертни програми с участие на артисти и самодейни фолклорни и танцови състави, както и изложба на традиционния български бит. В края на събора с участието на певица Илия Луков Всички се обединиха в най-голямото българско хоро. Съборът на българите в Украйна бе излъчен на живо по няколко български сателитни канала.

Седми събор на българите в Украйна. Белгородднестровска крепост „Фортеця“ - 2016 г.

В Събора взеха участие представители на украинската и българската официална власт в лицето на народни представители. Събитието събра на едно място 10 хиляди души от Украйна, Молдова и други страни.

В рамките на събора премина XIV международна научно-практическа конференция „Българите в Северното Причерноморие“, в която участваха над 60 учени от Украйна, България, Молдова и Русия, организирана от Асоциацията на българите в Украйна съвместно с ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, ИАБЧ.

Тържествената програмата на събора включваше галаконцерт с участието на известните изпълнители Екатерина Бужинская, Веселин Маринов, Илия Луков, артисти и самодейни фолклорни и танцови състави от Одеска, Запорожка, Кировоградска област, България и Молдова. Голяма атракция бе участието и изпълнението на кукерската група от гр. Перник. Също така бе представено богатото традиционно битово наследство на българите под формата на българска къща под открито небе. Интерес предизвика и изложбата на художници българи от Украйна.

Осми събор на българите в Украйна. Белгородднестровска крепост „Фортеця“ - 2018 г.

На 15 септември 2018 г. се проведе VIII събор на българите в Украйна в Акерманската крепост. В събитието взеха участие представители на българската и украинската официална власт и българската диаспора

Девети събор на българите в Украйна. Мелитопол, Запорожка област - 2020 г.

Събитието премина на 12 септември в градския парк „М. Горки“. Украинската мултикултурна столица Мелитопол посрещна българи от цяла Украйна, както и от Молдова и България. За първи път съборът на българите в Украйна се състоя на таврийска земя. От 2012 г. между Мелитопол и Сливен е сключен договор за побратимяване.

На тържеството присъстваха гости от правителствата на България и Украйна, ръководствата на Запорожка област и Мелитопол, както и на Тараклийски район, Молдова.

Съборът бе открит със шествието на представители на български фолклорни колективи от цяла Украйна. Заедно с тях по алеята преминаха представители на други националнокултурни дружества на Запорожка област. Празничната програма продължи с голям етнически концерт с участието на повече от 50 национални колектива, както и с изложба на приложно-декоративното изкуство на български и украински майстори.

от Украйна, Молдова и от други страни. В концертната програма участваха Валя Балканска и българският фолклорен оркестър „100 каба гайди“, Деси Добрева, както и 800 български самодейци от български народни състави от Украйна, Молдова и България, сред които беше известната кукерска група от с. Долна Секура, област Перник.

В рамките на събора бяха изложени картините на известните художници от Бесарабия Иван Шишман, Александър Кара, Михаил Пейчев, Павел Македонски, Злата Шишман и др. В средновековната крепост бе представена изложбата „Родова памет“ на Асен Великов, един от най-добрите етнофотографи в България. Над 10 хиляди бяха участниците в събора.

В рамките на събора на площад „Сливен“ в Мелитопол бе открит паметник на Хаджи Димитър на 11 септември. Същия ден учени българи от Украйна, България и Молдова се събраха на XV международна научна конференция „Българите в Северното Причерноморие“.

Българската общност в Запорожка област (Таврия) днес наброява над 30 хиляди българи. Основно са в Приморски, Мелитополски, Бердянски и Приазовски район, както и в Запорожие. Те са потомци на български преселници от Бесарабия през 1862 г.

2. РЕГИОНАЛЕН ФЕСТИВАЛ НА БЪЛГАРСКАТА КУЛТУРА „ИЗВОР“ В БЕРДЯНСК

Регионалният фестивал на българската култура „Извор“ в гр. Бердянск има вече над 20-годишна история. Първият фестивал стартира на 24 май 2001 г. и бе посветен на 140-ата годишнина от преселването на българите от Бесарабия в Таврия (1861 – 1862 г.). От 2001 до 2021 г. в Бердянск са проведени 18 издания на българския фестивал „Извор“.

Инициатор и организатор на българското събитие е Бердянското българско дружество „Родолюбие“

с дългогодишния си председател Лариса Савченко, чиято заслуга е културното събитие да е факт. През годините в рамките на фестивала участват близо 100 български фолклорни ансамбъла и танцови състави, както и индивидуални изпълнители от цялата Запорожка област и от Бесарабия. Много пъти гост-участник във фестивалите в Бердянск е българският народен певец Илия Луков. Главната цел е съхраняването и популяризирането на българското културно наследство.

В рамките на изданията на „Извор“ са организирани исторически и езикови конференции, представени са книги, посветени на таврийските българи. През 2007 г. по случай поредния фестивал е открит бюст-паметник на Васил Левски. Инициативата е на Асоциацията на българите в Украйна и Бердянското българско дружество „Родолюбие“. Бюстът е дарение на бердянските българи от Фондация „Васил Левски“.

Бердянското българско дружество „Родолюбие“ е създадено през 1989 г. Под неговата егида са организирани многобройни събития и тържества, свързани с българската общност в Таврия, както и с историята и културата на българския народ. Дълги години към дружеството работи българско неделно училище „Васил Левски“.

4. „ИМА КОНТАКТ“ – СРЕЩА НА БЪЛГАРСКАТА МЛАДЕЖ В БЕСТАРАБИЯ

Българският младежки клуб „Актив“ и Конгресът на българите в Украйна през 2009 г. започват да организират летни срещи на българската младеж под надслов „Има контакт“. Регионалното събитие в Бесарабия стана традиционно. Досега са организирани 13 срещи, в които вземат участие голям брой млади

българи от Украйна, Молдова и България.

Идеята на „Актив“ с председател Алексей Куцарев е пропагандиране на българската култура, срещи със стари приятели, установяване на топла връзка между районите и почивка в живописна Бесарабия.

Конгресът на българите в Украйна е създаден през 2007 г. с председател Юрий Граматик. По инициатива и с организирането на организацията са проведени регионални събития, конференции и срещи, свързани с българската история. Открит е бюст-паметник на Христо Ботев в Одеса. Към конгреса са създадени културно-просветни центрове „Аз-буки-Веги“ в Одеса, Болград, Иличовск, Измаил

и др. Българският младежки клуб „Актив“ е създаден през 2007 г. Основните насоки в дейността на „Актив“ е работа с младите българи в Одеса и Одеска област, с цел развитие, запазване и популяризиране на българското самосъзнание, култура и бит.

3. ДЕТСКО-ЮНОШЕСКИ ФЕСТИВАЛ НА БЪЛГАРСКАТА КУЛТУРА „МЛАДОСТ“ В ГР. ПРИМОРСК

Детско-юношеският фестивал на българската култура „Младост“ е единственият по рода си младежки фестивал на българската култура в Запорожка област. За първи път е проведен през октомври 2016 г. в гр. Приморск. Събитието е организирано в рамките на честванията на 155-ата годишнина от преселването на българите от Бесарабия в Таврия (1861 – 1862 г.).

Фестивалът има само две издания, като второто е през 2019 г. Инициатор и организатор е Приморското районно българско дружество „Сдружение“ с председател Стефан Намлиев. Негова цел е приобщаване на младото поколение към българските традиции и съхраняването на историческата памет. В младежкото събитие вземат участие голям брой детско-юношески състави към българските неделни училища и общообразователни училища от Приморски, Бердянски, Мелитополски и Приазовски район.

Приморското районно българско дружество „Сдружение“ е създадено през 1989 г. Събития, тържества и конференции са организирани под егидата на дружеството. По негова инициатива в българските села в

Приморски район са открити паметници и плочи, посветени на жертвите на политическите репресии през 30-те и 40-те години на XX век, като и на много исторически личности и събития, свързани с историята и културата на българския народ. Към дружеството са създадени български неделни училища и е създаден районен културно-просветен център „Джон Атанасов“, който има открити филиали в българските села.

5. ДЕТСКО-ЮНОШЕСКИ ФЕСТИВАЛ КОНКУРС „ПАЛИТРА НА БЪЛГАРСКИТЕ ТАЛАНТИ“ В ОДЕСА

Детско-юношеският регионален фестивал конкурс „Палитра на българските таланти“ води своето начало през 2018 г. в гр. Одеса. Организатор на детското събитие е Българското народно събрание в Украйна с председател Валерий Твердовский. В него се представят детски и младежки български вокални ансамбли и танцови състави, както и индивидуални изпълнители от Одеска област. Призовият фонд на победителите съставя 60 хиляди украински гривни.

Българското народно събрание в Украйна е общоукраинска организация, създадена през 2014 г. През този период българската организация е успяла да осъществи редица културни български проекти в Одеса и региона, такива като: чествания на Деня на бесарабските българи, Деня на славянската писменост, „Хайде на мегдана“ и много други.

Българският културен център в Болград навърши 25 години

Мария Попова

Една от най-старите български културно-просветни организации и първи Български културен център в Украйна отбеляза 25 години от създаването си през декември миналата година.

Откриването на първата по рода си културна институция – Одеския областен център за българска култура в неофициалната столица на българите в Украйна – Болград, преди четвърт век беше грандиозно събитие в културния живот на региона. То се случи по инициатива на група родолюбци от българското национално-културно дружество „Св. св. Кирил и Методий“.

Първият директор на центъра – всеотдайната родолюбка и професионалист от сферата на културата Олга Гринажук, събира група специалисти, заедно с които полага начало на една много важна мисия – съхраняване, развитие и популяризиране на българската култура и българския език, възраждане на българските традиции, народните обреди и обичаи.

Открива се българска библиотека, методически кабинет, музей „Българска къща“. Създават се вокален и танцов ансамбъл, открива се изложбена зала. Редовно се подготвя страница на български език в държавния вестник „Дружба“, започва и активна издателска дейност. Издават се книги за историята, културата и фолклора на бесарабските българи.

Центърът работи под ръководството на Галина Иванова от 2003 г. Тогава започва да се увеличава и броят на сътрудниците му, разширяват се насоките на дейността му.

Той става мястото, където широк кръг деца и възрастни имат възможност да изучават културно-исто-

рическото наследство на родния край. В него се организират научно-практически конференции, провеждат се презентации на книги, изложби на бесарабски български художници, творчески вечери на писатели, музиканти, вокалисти.

Дейността на културния център е съпричастна с целия обществен и културен живот, който кипи в град Болград и Одеския регион. В традиция се превръщат и организирани от Центъра концерти, изложби и събития около Коледа, Бабинген, Трифон Зарезан, Баба Марта, Великден и др.

Културното средище на българите в Болград вече 23 поредни години провежда курсове по подготовка на кандидати-студенти, желаещи да кандидатстват в български и украински висши учебни заведения. Тук с интерес се изучава история на България, български език и българска литература.

Снимки: Областен център за българска култура

Галина Иванова, директор на Областен център
за българска култура:

Българският народ в Болград винаги е живял със своите празници, обичаи и обреди

Светлана Драгнева

Областният Център за българска култура е открит на 10 декември 1997 г. Създаден е в Болград, който и в исторически, и в съвременен план е считан за център на българската общност в Украйна. В южната част на Одеска област – така наречената Бесарабия – вече повече от два века живее най-голямото компактно българско население. Това е един от основните мотиви с решение на Одеската областна държавна администрация да се сформира български център, който през целия период на своето съществуване е подчинен на Департамента на културата, националностите, религията и опазването на обектите на културното наследство в Одеска област и се финансира от областния бюджет.

„През изминалите 25 години всеотдайният труд на екипа на българския център е многократно оценяван на местно, районно, областно и държавно ниво. Ежегодно той е награждаван с почетни грамоти за принос в запазването на културата, родния език, традициите и обичаите на българите в Бесарабия, както и за популяризиране на духовните ценности сред младото поколение българи“, сподели директорът Галина Иванова.

Госпожо Иванова, българското културно огнище в Болград е на 25 години. Какви са основните задачи на екипа?

– Дейността на една такава институция е свързана с отбелязването на всички традиционни и национални празници на българския народ, а също и на украински национални празници. Разбира се, участваме и в събития, които се организират в Бесарабия. Основните ни насоки са просветителска, научно-методическа и културно-изследователска дейност. Това се проявява преди всичко в популяризиране на българската култура и българския език, възраждане на българските

традиции, обреди и обичаи. Като форма за работа сме избрали фестивали, творчески изложби, конкурси, срещи с различни дейци на науката и културата. При Центъра работи детски фолклорен ансамбъл „Детелина“.

По инициатива на Центъра са издадени пет сборника „Българска Бесарабия“. Имате и други издания. Каква е тематиката им?

– От 2002 г. Центърът води активна издателска дейност. Има издадени 12 книги. Основно това са сборници със статии и материали, свързани с организирани от нас конференции и кръгли маси. Такава е поредицата от пет сборника на „Българска Бесарабия“.

В тях се разглеждат актуални въпроси за езика и литературата, историята и изкуството на българите от Украйна и Молдова. Друга книга, издадена от нас, е „Православните храмове в българските и гагаузките селища в Украйна и Молдова“. В нея Въз основа на архивни данни се разглеждат въпроси относно строителството и функционирането на църквите в българските и гагаузките села. Основно това са издания по история, култура, фолклор и литература за българите в Бесарабия.

Българският център възроди някои български празници в Болград и района – като Трифон Зарезан, Гергьовден и Никулден. Как дойде идеята за това?

– Българският народ тук винаги е живял със своите празници, обичаи и обреди. Но времето внася свои корективи и приоритет има материалната страна на живота. Целта на екипа е да се възвърне паметта на отминалите времена и да се внесе свежест в черно-белите страници на нашето битие. Най-голямото богатство на нашия край са хората – трудолюбиви и гостоприемни, чистосърдечни и много открити. За това свидетелстват всички провеждани от нас мероприятия с тяхна помощ. През тези години почти в целия Болградски район възродихме традиционните празници като Бабинден, Трифон Зарезан, Баба Марта, Лазаровден, Великден, Гергьовден, Никулден и др. Горди сме с факта, че голяма част от празниците, иницирани от нас, станаха част от празничния календар

на района и областта.

В Българския център имате и кът от етнографска българска къща, където постоянно организирате срещи с посетители.

– Да, това е едно от нашите постижения. С помощта на семейство Константинови от с. Чийшия (Городнее) в Центъра е създаден кът от етнографска къща. В нея е пресъздаден битът на бесарабските българи през 30 – 60-те години на ХХ век. Изложените експонати са събрани от редица села и са ценни реликви. Срещите в „Българската къща“ са един от основните методи за работа в Центъра.

Към Центъра години наред функционират обучителни курсове по български език и литература, история на българския народ. Притежавате и една от най-големите библиотеки с литература от българската класика и на български език.

– Вече 23 години в Центъра за българска култура се организират и провеждат курсове по български език, литература и история за желаещи да кандидатстват във висшите училища на Украйна и България. Пълни с надежди и голямо желание да учат в България и Украй-

на, кандидат-студентите се събират веднъж седмично да слушат лекции по теми, включени във въпросника за кандидатстване. Положителен резултат от тази подготовка е успешното кандидатстване на абитуриентите в българските висши училища.

Сътрудничеството ви с държавни и неправителствени организации от Украйна и България през тези 25 години е доста широко.

– Центърът е тясно свързан с Департамента на културата, националностите, религията и опазването на обектите на културното наследство в Огеска област. Имате много съвместни инициативи с Отдела на културата, туризма, младежта и спорта към Болг-

радския общински съвет и Болградската гимназия „Г. С. Раковски“, както и с българските дружества и организации от района. Успешно сътрудничество имаме с генералното консулство на България в Огеса, с Министерството на образованието и науката на България, Министерството на културата, Изпълнителната агенция за българите в чужбина и др. Заедно с научни сътрудници от Етнографския институт с музей към БАН в София сме участвали в теренни експедиции по събиране на фолклора на бесарабските българи. Също така работим с неправителствения сектор от България – Центъра за бесарабските българи в София, културно-просветното дружество за бесарабските и таварийските българи „Роголюбци“ в София.

През периода на своето съществуване, а това са 25 години, Центърът успя да стане едно истинско огнище на българската култура и българското възрождение в Бесарабия. Екипът работи професионално и всеотдайно за популяризирането на

постиженията на българските творци от България и Бесарабия от различни поколения – музиканти, певци, танцьори, художници, писатели, преводачи, учени. Центърът е мястото, където бесарабските българи опознават света на нашата култура, света на българския фолклор, обичаи и традиции. Със своите изложби, концерти, представяне на книги, интердисциплинарни конференции, както и с участието си в престижни международни фестивали на изкуствата, с фолклорните си изяви Българският център е навсякъде – и на полето, и на мегдана, и в селските дворове, и на най-големи сцени и експозиционни зали. Екипът на Центъра винаги е там, където има необходимост от него. Дано да има мир, за да можем да реализираме всички планове.

Снимки: архив на областния Център за българска култура, гр. Болград

Снежана Скорич, директор на Болградската гимназия „Г. С. Раковски“: Болградската гимназия е първото българско средно училище извън пределите на България

Светлана Драгнева

Болградската гимназия е първото българско средно училище от Възраждането. След Кримската Война Болград и около 40 български колонии са присъединени към Молдовското княжество. През януари 1858 година делегация на българските колонии ходатайства пред княз Никола Богориди за откриване на народно училище в Болград. Съдействие на бесарабските българи оказва Георги Раковски, който по това време се намира в Яси.

На 10 юни 1858 година княз Никола Богориди издава Хрисовул (грамота) за създаването на Народно централно училище в Болград, който подробно урежда неговия статут, финансиране и управление. То трябва да е достъпно за всички колонисти, независимо от материалното им положение, преподаването по всички предмети става на български и румънски език. Финансирането на училището се осъществява от приходите на Болградската община и на други 39 общини, а управлението се извършва от Попечителски комитет от трима души, избирани с тригодишен мандат от делегати на българските колонии. Учебното заведение е възродено през 1993 г. А през 1999 г. му е дадено името „Г. С. Раковски“.

За това какви са постиженията на гимназията и за бъдещото развитие разказва директорката на Болградската гимназия „Г. С. Раковски“ Снежана Скорич.

Госпожо Скорич, възстановена през 1993 г., Болградската гимназия се превърна във флагман на българщината в Украйна. Как живее днес тя?

– Днес гимназията е модерна образователна институция, чиято дейност хармонично съчетава историческия опит на поколенията и съвременните иновации, както и духовните, културни и национални ценности на украинския и българския народ. Наистина през тези 19 години учебното заведение се превърна в регионален културно-просветен и учебно-методически център на българите на Украйна, в който работят и преподаватели, командировани от МОН на България.

При нас се обучават 523 ученици от 18 населени места на Болградски район (предимно български села – бел. авт.), както и от други райони на Одеска област. Главна мотивация на учениците да учат при нас е желанието им да изучават български език и литература, история на България, а също и традиции и обичаи на българския народ. За гимназистите извън Болград предоставяме общезжитие, а за живеещите в близките села осигуряваме безплатен транспорт.

Осъществяваме много активно сътрудничество с широк кръг партньори, включително държавни инсти-

туции, органи на местното самоуправление, неправителствени организации от Украйна и България. С много от тях имаме сключени споразумения за сътрудничество, които ни дават възможност за участие в европейски проекти, както и да разширяваме перспективите на учениците и преподавателите. В резултат на това сътрудничество нашите гимназисти участват в международни спартакиади, семинари, фестивали и конференции в България, имат възможност да посетят Европейския парламент в Брюксел.

Болградската гимназия винаги печели най-много призови места в общонационални и областни олимпиади по български език. Години наред най-много кандидат-студенти за обучение в български висши учебни заведения са именно вашите гимназисти. На какво се дължи това?

– Преди всичко на наличието на съвременната образователна среда, целяща да дава качествено образование на надарените ученици. Наистина всяка година нашите гимназисти печелят първите места в регионалните и общонационалните олимпиади по български език и литература, за което получават стипендия от президента на Украйна. Първенецът на Болградската гимназия и победителят на Всеукраинската олимпиада по български език и литература имат право да бъдат приети в български университети в България без приемни изпити.

Тези значими резултати са постигнати благодарение на високата квалификация на преподавателите и професионалното преподаване на тези дисциплини в гимназията. Бих искала да подчертая, че професионализмът на нашите учители се потвърждава и от факта, че те са автори и съавтори на учебни програми, учебници по български език и литература, оказват квалифицирана научна и методическа помощ на учители от други средни училища, преподаващи български език и литература.

Нашите преподаватели са разработили програми по история на България и специален курс „Традиции и обичаи на българите“, които са одобрени от МОН на Украйна. При формирането на своите бъдещи професионални интереси възпитаниците ни много често избират европейското образование в България. Дори и след завършването на гимназията ние сме в постоянна връзка с тях и се радваме на успехите им.

Гимназията притежава уникална учебно-материална база за обучение по български език и литература, история и култура на българския народ. Имате училищен музей и дори свой вестник.

– Болградската гимназия винаги е имала много добра материално-техническа база. По всички основни дисциплини имаме оборудвани кабинети, включително кабинети по български език и литература, история и култура на българския народ, два компютърни класа. През 2018 г., по повод 160-ата годишнина на гимназията, бяха открити интерактивно фоайе и кабинет за дистанционно обучение, обнoвeнa e фасадата на сградата, която е паметник на архитектурата.

За провеждането на извънкласни дейности са оборудвани: актовa, хореографска и спортна зала, българска етнографска стая, такава за българска народна музика, детски център. В Музея за историята на Болградската гимназия има много исторически архивни документи и експонати, сред които е и копията на Хрисовула (грамотата) за създаването на Народно централно училище в Болград, издаден на 10 юни 1858 година от княз Никола Богориди.

Гимназистите издават училищен вестник „Здравей“, в който отразяват живота на учебното заведение на няколко езика.

Тук бих искала да добавя няколко думи за материалната база на гимназията от първите години на нейното съществуване през XIX Век. Първата библиотека тогава получавала всички български, руски, чешки, сръбски,

В мултикултурна среда. Те са одобрени от украинското министерство и се препоръчват за използване на общообразователни училища, в които се обучават деца от различни националности.

Във връзка с новите промени в законодателната база в украинското образование на гимназията също предстоят промени в устава и името. Има ли взето решение по въпроса?

– Болградската гимназия „Г. С. Раковски“ като първо българско средно училище извън пределите на България има голямо значение за Украйна и България. Това ни налага голяма отговорност от страна на обществеността и официалните институции на Украйна и България.

След приемането на законите на Украйна за образованието и за пълно общото средно образование многобройната българска диаспора в Украйна беше обезпечена ще се запази ли статутът на гимназията. Няколко години наред администрацията на учебното заведение имаше многократни срещи и обръщения в различни институции по разрешаването на казуса.

За нас е много важно да се запазят в структурата на Болградската гимназия „Г. С. Раковски“ трите степени на образованието (начален етап – 1 – 4 клас; основно образование – 5 – 9 клас; профилно образование – 10 – 12 клас), както и възможността да се приемат ученици от цяла Огеска област. Това ще даде възможност учениците да изучават родния български език и литература от 1 до 12 клас. Също много е важно да се съхрани финансирането от областния бюджет. Изключително голямо значение има продължаването на дългогодишните връзки на гимназията с България.

Решението по определянето на статута на Болградската гимназия „Г. С. Раковски“ бе взето на 3 юни 2022 г. от Огеския областен съвет.

румънски, немски, френски и английски периодични издания. Библиотеката притежавала пълни колекции от произведения в оригинал на световната класика. През 1861 г. в Прага било закупено оборудване за създадената към гимназията печатница, която обслужвала не само учебното заведение, но и цяла Бесарабия. През 1864 г. бил открит пансион, в който са били настанени ученици от отдалечени села, както и от Македония, България и Тракия. Гимназията разполагала със собствена обсерватория, метеорологична станция, колекция от картини, духови инструменти. Физическата лаборатория била оборудвана с устройства, закупени в Европа, много от които все още работят.

Най-добрите възпитаници на учебното заведение са учили в най-добрите университети в Европа. Гимназията е била финансирана за сметка на получената печалба от общи имоти – пет езера, два моста на река Дунав и пет ресторанта. Ако направим паралел с днешно време, то нашето учебно заведение се финансира от областния бюджет, което дава възможност всяка година да се подобрява и актуализира съществуващата материално-техническа и учебна база.

От 2016 г. насам вашето учебно заведение участва в държавен експеримент „Възпитанието на гимназистите в мултикултурна среда“, който приключва тази година. Какви са неговите резултати?

– Според нас интеграцията на Украйна в европейското и световното пространство и изграждането на гражданско общество са възможни при условие на мултикултурното образование на личността. Въз основа на това със заповед на МОН на Украйна гимназията получи статут на експериментално учебно заведение на национално ниво. През периода от 2016 до 2022 г. при нас се извършваше научноизследователска работа на тема „Система за възпитание на личността в мултикултурната среда“.

Нашият преподавателски състав разработи цялостна концепция и система за обучението на ученика

Болградската гимназия „Г. С. Раковски“ е културно-просветният мост между Украйна и България. Учебното заведение е включено в договорната база в сферата на образованието.

– От историческа гледна точка възпитаниците на Болградската гимназия са в основата на изграждането и възстановяването на новата българска държава след Освобождението. Те са вписани със златни букви в българската история, личности, допринесли за българската наука, култура, военно дело, правосъдие, музика и книжовност. Това са Александър Малинов, Георги Тодоров, Данаил Николаев, Димитър Греков, Иван Колев, Димитър Агура, Александър Теодоров-Балан, Иван Вулпе и много други. Мнозина от възпитаниците на гимназията участват в Българското опълчение.

Днешните гимназисти не само изучават български език, литература, история на България, традициите и

обичаите на българите, но възраждат и популяризират българската музика и българските народни танци. Заедно с родителите си те се приобщават към българската национална култура, участвайки в училищния календар на традиционните празници, изявяват се в най-различни български национални конкурси, фестивали, състезания. В гимназията стана традиция да се отбелязват следните дати – денят на бесарабските българи, денят на будителите, денят на Освобождението на България, денят на рождената дата на Георги Раковски, денят на светите братя Кирил и Методий.

На базата на гимназията се провеждат областни семинари за преподаватели по български език и литература от Бесарабия и цяла Украйна. Гимназията е място, което обединява представители на различни държавни институции на Украйна и България. Гимназията е посещавана от президенти, премиери, министри, народни депутати.

В Болградската гимназия години наред се осъществява информационната и кандидат-студентската кампания за обучение във ВУЗ-овете на България. Нашите възпитаници (повече от 20 години), станали студенти в България, вече са конкурентноспособни и квалифицирани специалисти в България и Украйна.

Сътрудничеството и връзките станаха възможни благодарение на междудържащата договорна база в сферата на образованието.

Гордост на гимназията са танцовият състав „Хоро“ и вокалният „Здравец“.

– За развитието на творческите способности на учениците при нас работят много секции и клубове, сред които почетното място заемат народният хореографски ансамбъл „Хоро“ и народният вокален ансамбъл „Здравец“.

Ансамбъл „Хоро“ е създаден през 2001 г., ръководи се от командированите преподаватели от МОН на България – Веска Козукова, Огнян Алексиев, доц. Красимир Петров, Данаил Цолов, Петър Димитров, Маргарита Братоева. През 2016 г. ансамбъл „Хоро“ получи почетното звание „образцов танцов състав“. А през 2021 година благодарение на хореографските умения и изпълнителското ниво на участниците „Хоро“ получи званието „Народен танцов състав“. Същата година ансамбълът отбеляза своя 20-годишен юбилей.

Вокалният ансамбъл „Здравец“ е създаден през 1997 г. Той също се ръководи от командированите преподаватели от МОН на България – Паскал Бакалов, Данчо Радулов, Красимир Кондов, Димитър Стоев, Димитър Русев. През 2009 г. ансамбълът получава почетното звание „образцов вокален ансамбъл“, а през 2020 г. почетното звание народен вокален ансамбъл.

Сценичните образи на двата състава винаги са ярки и незабравими. „Хоро“ и „Здравец“ са активни участници в различни събития, конкурси, фестивали. Те са призори на Всеукраинския фестивал конкурс „Чиста роса“; регионалния детско-юношески фестивал „Палитра на българските таланти“, международния фолклорен фестивал „С България в сърцето“ в Каварна, България, и Международния детски Великденски фестивал в Босилеград, Сърбия.

Госпожо Скорич, наред с постигнатите успехи Вероятно имате и належащи въпроси за решаване. Какви са те?

– Най-важният въпрос, който подлежи на решаване, е подновяването на съществуващия протокол между МОН на Украйна и МОН на България относно Болградската гимназия. Своевременното решаване на този казус ще спомогне за балансираната и толерантната политика към българите в Украйна, подкрепата на езиковите ни и културно-образователните потребности, което ще допринесе за укрепването на украинско-българските отношения. Също така това ще запази социалнополитическата стабилност в региона, за жителите на който Болградската гимназия „Г. С. Раковски“ не само носи и съхранява историческата памет, а е и образователен и културен център на българската общност.

Основането на гимназията през далечната 1858 г. не е било лесна задача, учебното заведение премина през много исторически периоди в различни държави, но успя дори в такива условия да запази своята специфичност и уникалност. Новоподписаният протокол ще утвърди специалния статут и уникалния характер на Болградската гимназия в системата на пълното общо средно образование в Украйна.

Уверена съм, че както по въпроса за новия статут на гимназията, така и за новия протокол, ще намерим разбиране и подкрепа от страна на всички необходими институции от Украйна и България. Благодаря на БТА за възможността да разкажем за нас и да популяризираме името на Болградската гимназия „Г. С. Раковски“.

Снимки: Болградска гимназия, архив

Проф. Николай Червенков, историк, българист и общественик

Рагвам се, че мои открития мотивираха откриване на бюст-паметник на Васил Левски в Молдова

Светлана Драгнева

Николай Червенков – професор и доктор-хабилитат на историческите науки, е изтъкнат историк, общественик и българист, чиято личност се откроява като една от най-ярките фигури във възродителното движение на българската общност в Украйна и Молдова през последните десетилетия.

Професор Червенков е роден в едно от най-будните български села в Болградски район, Украйна – село Чийший (Городне). През 1972 г. завършва историческия факултет на Одеския национален университет „И. И. Мечников“. През 1982 г. защитава дисертация на тема „Българската емиграция в Румъния и националноосвободителното движение в България през втората половина на 50-те и началото на 60-те години на XIX век“. Специализира в Института по история на БАН и Института по славяноведение на Руската академия на науките.

От 1972 до 2004 г. работи в Академията на науките на Молдова, първоначално в Института по история като младши, старши научен сътрудник, завеждащ отдел „История на държавите в Югоизточна Европа“, а впоследствие в Института за междуетнически изследвания – като водещ научен сътрудник, завеждащ секция „Българистика“, и заместник-директор.

Дълги години е хоноруван доцент в Молдовския държавен университет и Кишиневския държавен педагогически университет „Йон Крянга“. През 2003 г. Николай Червенков защитава хабилитационен труд на тема „Формиране на идеите на българската държавност от средата на XVIII до 70-те години на XIX век“.

От 2004 до 2010 г. Николай Червенков е избран за първи ректор на Тараклийския държавен университет „Григорий Цамблак“ в Молдова.

Научният принос на проф. Червенков се изразява в авторство и съавторство на повече от 150 статии, студии, книги, документални сборници и учебници. Автор е на десетки монографии и на около 200 научнопопулярни статии. Ръководител е на международни научни проекти и конференции.

Обществената му дейност е свързана с работата му като председател на Научното дружество на българистите в Молдова (от 1994 до 2019 г.) и активен член на УС на дружество „Родолюбец“ – София. Избран е за член на ръководните органи на Българската община в Молдова, Общобългарския комитет „Васил Левски“ и др.

За своята научна и обществена дейност проф. Николай Червенков многократно е удостоен с високи държавни и правителствени отличия, сред които орден на Молдова „Глория Мунций“, орден на България „Св. св. Кирил и Методий“ първа степен, почетен знак „Марин Дринов“ на БАН, на СУ „Св. Климент Охридски“, на Молдовската академия на науките „Признание“ и Общобългарския комитет „Васил Левски“.

Професор Червенков, 2023 година е юбилейна за Вас – навършихте 75 години. Каква е Вашата равностетка за постиженията и извършеното в научен план?

– По време на юбилей действително човек се замисля за извършеното. Веднага искам да кажа, че много не съм свършил, като си спомням какви замисли съм имал. Обаче нещо успях. Защитих една и втора дисертация, публикувах книги и статии, в които изследвах, първо, революционните процеси в Българското Възраждане, и второ, идеите и плановете за бъдеща българска държавност. Основните ми научни интереси са свързани именно с българското националноосвободително движение. Наред с това се занимавах с проблемите на бесарабските българи – история, култура и съвременни аспекти. Част от моите издани книги са: „Политическите организации българското национално-освободително движение“, „Петро-Павловска църковна селища Чийшии“, „Историческа българистика в Република Молдова“, „Тараклии – 200 лет“ (съавт. И. Думника). В последните години се занимавах с изданието на двете книги на бразилския автор Жорж Косиков, посветени на историята на бесарабските българи, като научен консултант на превода и автор на предговорите.

Наложи се да се занимавам с организационна дейност, когато бях завеждащ секция по българистика, заместник-директор на Института за национални малцинства към Молдовската академия на науките, а също и първи ректор на Тараклийския държавен университет „Григорий Цамблак“. Занимавах се и с обществена работа, защото бях председател на Научното дружество на българистите в Молдова и директор на Българското неделно училище в Кишинев.

Роден сте в украинската част на Бесарабия, като учен се реализирате в Молдова, а през целия си живот сте обвързан с България, Украйна и Молдова. Разкажете за Вашите корени, за житейския ви път. Кои са най-важните моменти, които определяха посоката на бъдещото ви развитие?

– Напълно съм свързан с тези държави, на трите съм прегад и благодарен. Роден съм и съм закармен с български идеи и проблеми в Чийшии, Болградско. В 6 клас под ръководството на бъдещия известен българист Константин Поглубко бях отговорник на исторически кръжок, в който вниманието отделяхме на историята на бесарабските българи. Тогава много малко се знаеше за тях и, честно казано, не се приветстваше вниманието към това. След 9 клас няколко седмици с моя учител Поглубко четох в Научната библиотека на Одеския държавен университет. Това ме подбуди да уча в историческия факултет в този университет. Всичките ми курсови работи и дипломната тематика бяха свързани с българската история. Тогава се появиха първите ми опити за научни статии. Това ми даде възможност веднага след университета да бъда приет в една от секциите в Института по история в Молдовската академия на науките, където получих възможност повече от четири години целенасочено да се занимавам с българистични проблеми. В Кишинев същевременно се включих в живота на българската общност, като поддържах връзка с българистите и краеведите в Одеска област. Ще посоча

като пример, че бях съорганизатор и съавтор на едно от първите академически издания, посветено на историята и културата на българско село в Одеска област – родното ми село Горогне.

Това е едно от големите и запазени български села в Бесарабия. Благодарен съм на родолюбивото ми семейство, в което съм израснал. Още от малък бях закармен с българското. В семейството ми стриктно се спазваха български и християнски традиции и обреди. Мама беше известна като изпълнителка на народни песни. Това идва от нейния род, където имаше музикални традиции. Моят брат Панчо (Степан), който стана известен музикант-теоретик, работи известно време като заместник-директор на Музикалното училище в Кишинев, а после и като директор на Музикалното училище в Котел, България.

Атмосферата на българщината ме обкръжаваше през всичките ученически години. Тогава при нас още се играеха хора, седенки, имаше голям български ансамбъл, провеждаха се традиционни български сватби и т.н. Това ме накара да се замисля откъде сме, кои са българите.

Вашите научни интереси са в сферата на историята, славянознанието, междуетническите взаимоотношения. Автор сте на стотици статии, книги, монографии, сборници, учебници, били сте научен ръководител на международни проекти. За повече от половин век сте извършили огромна научна дейност. Над какви работите в момента и кои теми от историята са централни в изследователската ви дейност?

– Да, автор и съавтор съм на десетки монографии, книги, сборници. Вече подчертах, че те са посветени на различни българистични проблеми: националноосвободителното движение на българския народ, участието на бесарабските българи в освободителното движение на българите, в църковната борба, краеведчески проучвания, мястото на българите в обществения живот в Бесарабия и т.н. Благодарен съм, че моята скромна научна и обществена дейност беше отбелязана с различни отличия, преди всичко с орден на Молдова „Глория Мунчий“ и орден на България „Св. св. Кирил и Методий“ първа степен.

Дори с по-малка активност, но се опитвам и сега да се занимавам с изследователска и публицитична дейност. Излезе от печат книгата „Историческата българистика в Република Молдова“. В момента работя над подготовка на сборници, в които ще влязат моите статии, посветени на историята на Българското Възраждане, както и статии, публикувани в периодични издания. Сега също работя

върху сборник, посветен на историята на бесарабските българи в Бразилия. Подготвям серия статии, посветени на видни бесарабски българи. Много колеги очакват мои спомени, свързани с дейността на българската общност в Молдова в последните тридесет години.

Преди 29 години бе създадено Научно дружество на българистите в Молдова, на което бяхте дългогодишен председател. В исторически план изпълнена ли е задачата на дружеството?

– През 1994 г. по инициатива на група молдовски българисти, сред които са доц. Иван Грек, проф. Николай Русев, доц. Надежда Кара, доц. Екатерина Челах и други, създадохме Научно дружество на българистите в Молдова. Прег нас стояха много научни, организаторски, просветителски и други задачи. Дружеството се превърна в истински изследователски център на българистичните проучвания в страната и зад нейните предели. За своя най-важна задача дружеството определи проучванията в областта на историята, културата и езика на българския народ, молдовско-българските връзки, както и популяризирането на изследователската дейност в публичното пространство. Освен това целта на дружеството е съдействие и осигуряване на научна помощ на българските организации и институции там. В продължение на цялото време на съществуването си дружеството работи в няколко изследователски насоки – „Проучване и функциониране на българския език в Молдова“, „Археология и култура“, „Краеведение“, „Социологически проучвания“ и др.

Не мога да кажа, че всичко набелязано беше изпълнено и решено. Обаче имаме с какво да се похвалим и дори да се гордеем. За тези близо тридесет години под гриф на дружеството имаме повече от 50 издани книги, 14 изпълнени републикански и международни социологически и краеведчески проекти. Няколко години излизаше периодичното издание „Български хоризонти“, сега поддържахме сайт на дружеството. Радваме се, че с наша подкрепа госта млади хора следваха докторантура и защитиха дисертации в Молдова и България. Повече от година дружеството има нов председател – доктор на историческите науки Иван Думника, който предприема нови интересни насоки в дейността: създават се филиали, изпълняват се проекти по съхраняване и създаване на паметници в Молдова, свързани с българската история, и т.н.

До днес дружеството успешно реализира три основни задачи: изучаване на историята и културата на бесарабските българи, пропаганда на тяхното историко-културно наследство, изучаване и развитие на молдовско-българските връзки.

Заедно с д-р Иван Грек издадохте първата история на преселването на бесарабските българи – „Българите от Украйна и Молдова: минало и настояще“. Това е много актуална книга, която дава една цялостна представа за тази част от българската история.

– В последните години излязоха от печат госта трудове, които разкриват различни аспекти от историята на бесарабските българи. Обаче тази книга „Българите от Украйна и Молдова: минало и настояще“ (1993 г.), остава една от работите, която обобщава историята

на българите от Украйна и Молдова. Тя служи за учебник както за бесарабските български ученици, така и в самата България. Благодарни сме на вестник „Роден край“, който напълно препечата книгата на своите страници, с което тя стана достъпна на широк кръг читатели.

През 2023 година се навършват 150 години от обесването на Васил Левски. Вие сте един от първите историци от Украйна и Молдова, които изследва темата - Левски и Бесарабия. Какво успяхте да откриете?

– Личността на Васил Левски отдавна ме интересува и вълнува. И исках нашите сънародници в Украйна и Молдова да се запознаят с героичната му дейност. Специално за слушателите на курса „История, култура и традиции на българския народ“, който се преподава в училищата с ученици от български произход в Молдова, бях подготвил и издал научнопопулярна книга „Васил Левски“. Работата над нея ме насочи да издирвам неговите връзки със сънародниците му в Бесарабия и Таврия. Оказа се, че такива има. Особено трайни били те с Олимпий Панов, родом от Тараклия, който бил секретар на БРЦК, с Михаил Греков, с когото сътрудничил от 1862 г. Радвам се, че моите скромни открития бяха използвани като мотивация за откриване на бюст-паметник на Васил Левски в гр. Твърдица, Молдова. В страната провеждаме конференции, посветени на Апостола. Материалите от една среща са издани в отделен сборник – „Безсмъртието на Васил Левски“ (2008 г.).

Какво е Вашето послание към младите историци?

– Преди всичко искам все повече да идват млади сънародници в българистиката. Много вече е проучено, особено в последните тридесет години. Обаче остават госта аспекти, които преди не бяха засегнати, често по политически причини и недостъпност на архивите. Тези проблеми сега практически не стоят пред изследователите. И още, за радост, в обществото все повече се появява интерес към неговото минало. Всичко това, надявам се, да стане стимул и да провокира интерес у младите, било то като професионалисти или просто краеведи, да се обръщат задълбочено към миналото и настоящето на бесарабските българи. Надявам се да бъдат обективни, всеотворно да проучват съществуващата литература и да бъдат критични към изворите.

Снимки: Фейсбук страници – личен архив на Николай Червенков Дружество „Родолюбиец“ – София
Научно дружество на българистите в Молдова

Нико Стоянов, поет, публицист и преводач: България преди беше блян, а сега за мен е реалност

Светлана Драгнева

Нико Стоянов е роден на 9 януари 1947 година в село Нова Ивановка, Одеска област. Завършва висшето си образование в Харковския държавен университет, специалност руска и украинска филология. През 1978 година овладява нормите на книжовния български език със системно самообразование. Първата му книга излиза в превод на украински език в Харков през 1973 година.

Автор е на 18 стихосбирки, сред които: „Здравейте“ (1976 г.), „Благодаря“ (1979 г.), „От болка свята“ (1983 г.), „Аз, Българинът“ (1999 г.), „Учебник по родолюбие“, „Бесарабска българска поезия (IX - XX в.)“, „Бесарабска българска проза (IX - XX в.)“, „При извора“, „Сто сонета“, „В началото бе словото“, „Есенни съцветия“ и др. Сценарист е на 20 документални филма, сред които е и първата лента за бесарабските българи „В степта зелена на Бужак...“ (1982 г.). Превежда текстове от руски, украински и молдовски.

Поезията на Нико Стоянов е превеждана на руски, украински, молдовски, естонски, арменски, азербайджански, турски, унгарски език.

Той е основател и главен редактор на първия в СССР вестник на бесарабските българи „Родно слово“. Българското издание започва да излиза през 1988 година в Кишинев. През 2015 година е издадена и публицистичната книга „В началото беше словото“, в която са събрани публикациите му в „Родно слово“.

Носител е на отличията „Заслужил деятел на изкуствата на Молдова“, „Почетен знак“ на президента на България (2003 г.); на медалите – „Иван Вазов“ (2007 г.), „Паисий Хилендарски“ (2008 г.) и др. Притежава и множество отличия от участия в български и международни поетически конкурси.

За творчеството на Нико Стоянов са писали много български, руски, украински и молдовски автори. Сред тях са Андрей Германов, Иван Сестримски, Страхил Попов, Елена Налбантова, Страхимир Цанов, Александър Миланов, Иван Гранитски, Олег Шестински, Дмитро Билоус, Михаил Духан, Михай Чимпой, Георге Воде.

Поетическото творчество на Нико Стоянов е неповторим и вълнуващ образ на обичта му към род, родина

и прародина, изповед за свети неща, които са здравата основа на българското единение. И като истински талантлив творец той има своята поетическа емблема – стихотворението „Българин да си остане“.

Член е на Съюза на писателите на Молдова и на Съюза на българските писатели.

Участва в живота на сдружение за културни връзки с българите от Бесарабия и Таврия „Родолюбец“ в София.

Негови произведения са включени в учебници по български език и литература, издадени в Молдова и Украйна. Сценарист е на документални филми за бесарабските българи.

Вашето стихотворение „Българин да си остане“ стана емблематично за българите от Украйна и Молдова.

– Да, написано е отдавна. Това стихотворение стана народно, то се наложи като знаково. Мога да кажа, че вече не го чувствам като свое. В него всеки бесарабски българин може да види себе си, затова го определям като народно. Когато го писах, не мислех, че ще се превърне в такова. Аз написах това, което ме вълнуваше – историческата памет на българите.

Кога за първи път започнахте да пишете стихове?

– Писал съм на руски и на български език още в ранното си детство, но сериозно започнах на български, когато дойде време да публикувам.

На какъв език мислите и пишете?

– На български, разбира се. Българското в мен е първично. До 7-годишна възраст знаех само български език – архаичния диалект, на който говорим в Бесарабия. Като студент и след това се озовах в руска среда. Започнах да уча литературната норма на българския език. Това ми беше необходимо не само като поет, но и като главен редактор на българския вестник „Родно слово“, който излизаше в Кишинев.

Кой ви насочи и подкрепи по пътя в поезията?

– Това е Андрей Германов – поет, с когото се запознах в началото на 70-те години на XX в. През 1973 година, когато бях студент в Харков, излезе моя стихосбирка в превод на украински език. И аз я изпратих на Андрей Германов, тогава той беше редактор на списание „Пламяк“. През 1974 година той ми написа много вълнуващо писмо. Изпратих една папка със стихове и той в първия брой на „Пламяк“ през 1975 година публикува моите стихотворения с един предговор, който аз включих в първата си стихосбирка. Когато посещавах София, с него дълго разговаряхме за поезия. Той е учителят ми в поезията, който ме насърчи.

Имате много стихосбирки. Кои са първите заглавия и върху какво работите сега?

– Първата ми стихосбирка се казва „Здравейте!“, втората „Благодаря“, третата „От болка свята“. След това излезе книжка за деца „Букет за мама“, след нея излезе „Две обичи - една любима“. Всички мои книги за мен са знакови и помня всички заглавия. В тях отразявам темите, които ме вълнуват, продукувани от времето. Една от главните теми е свързана със съдбата на българските преселници в Бесарабия. През последните години творя сонети, вече имам 75, които предстои да бъдат издадени. Това, което за мен е важно и на което държа, е да са написани в стихотворна форма.

Вие създадохте първия български вестник „Родно слово“ в Кишинев. Разкажете за това и каква е неговата съдба.

– Първият брой излезе през 1988 година. Целите му са да стига до читателите на български език, да работи за запазване на културното наследство на

бесарабските българи, да запознава с миналото и настоящето на българския народ и т.н. Вестникът тогава имаше читателска аудитория в цялата страна. След разпадането на Съветския съюз, изданието беше субсидирано от правителството на Молдова. „Родно слово“ стана един духовен мост между българите, разделени с териториални граници. Когато финансирането спря, вестникът излиза от печат епизодично, посветен на значими събития и дати. Но това вече става рядко.

Какво е за вас „малката родина“ и какво е България?

– Бащината къща, родната Нова Ивановка Българска, за мен е „малката родина“ с големи букви. България преди беше един блян. Сега вече живее тук и тя за мен е реалност.

1. Поезия

БЪЛГАРИН ДА СИ ОСТАНЕ

На Андрей Германов
Бих, може би, проклет отдавна,
и оня век, и оня ден,
когато прядяго ми бавно
повдигнал своя бял остен.
Когато тръгна, заскрибуца,
през буците от рът на рът,
с дечица пълната каруца –
печална песен – в дълъг път.
Проклел бих неговото име,
ако бях днес уверен аз,
че щеше инак да ме има,
да мога да говоря с вас.
Напуснал свидните Балкани
не за да търси лек живот,
а българин да си остане
и да опази своя рог!

БЕСАРАБИЙО МОЯ!

„Родино моя - майчице мила...”

Пеньо Пенев

Ах, залезът неповторим
над хоризонтите далечни!
И Вие, утринни зари –
завинаги сте в мене
вече!

Нима тоз,
що Ви е видял
и чул Ви е,
ще Ви забрави?
Аз този Вишнев
облак бял
в града Ви го донесох право.
И тоз
над Дунава
порой,
и езерата вечно нови,
и този люляков прибор –
една частица
от Молдова...
Ти цяла си у мен,
в кръвта.
Аз пих те с майчиното мляко.
Родино моя!
На света
навеки с теб
съм свързан,
майко!

ОТ БУДЖАКА ДО БЪЛГАРИЯ

Събуди ме, ветре, ведър, сух,
та да минем, ветре, пак
ний по дирите на Аспарух,
тръгнаха от древния Буджак.
Да преминем Дунава широк –
да се спрем навръх Балкана,
гдето нявга, като скулест Бог,
гордо бе застанал хана...
Дни, години, Векове,
като шумата изгарят...
Оттогава и оттам
началото си взе България...

МАДАРСКИЯТ КОННИК

Носят се през паметта
Вековете Вихрогонни...
Над скалата, над света
литнал – Каменният конник.
Той е българският дух,
в бъдещето устремен,
тръгнал чак от Аспарух,
бие днес копита в мен...

ПОСЛЕПИС

Стуг. Луна. Премръзнали дъбрави.
Скрежна прежда зимата преде.
В тия нощи вятърът направо
от луната топленка краде –
сигурно така ще продължава
цяла зима. После – накъде?
После март и после пак ще чакам –
тя тогава с пролетта дойде...
Ще развее пак мъгли южнякът
като тънко тюлено перде...
Лято. Есен... После – накъде?
После – сняг. И аз отново чакам.
И блещукат ледени игли.
Стуг и мрак. И капе лунно мляко.
И до края на света вали.

ЯБЪЛКОПАД

Един прозорец
буден
като трън
забил се е в нощта
и свети.
Заспало Всичкото,
но няма сън
за него
и за ветровете.
И само
цяла нощ
със звезден сън,
като завършени сонети,
узрели,
падат
ябълки
отвън...

2.Проза

Родина...

Различно звучи за всеки музиката на тази дума. Но всички ние веднага си представяме златния прибор на узрелите пшеници на Украйна, зелените правоъгълници – градините и лозята на Молдова...

Родина...

Една за всеки, една за всички. Така също както и ние за нея сме еднакви всички и пред нея сме равни.

Родина...

Всеки от нас има свой роден кът на тази земя, свой праг...

Родина...

Когато ме докосва тази мелодия, аз отново съм готов за среща с моя роден край, със селището, с улицата, с къщичката, която някога за пръв път ми отвори вратите си пред учудените ми очи.

Родина...

Отдавна ги няма на света майка ми и баща ми. Но като частица от родината те вече заминали са в мен. Те са с мен в най-трудни минути и в празнични дни. И затова, вероятно, аз говоря с цялата родина, когато в мислите си и в спомените си се връщам към майка си. А когато аз пиша за майка си, аз благодаря на своята родина.

Родина...

Различно звучи за всеки музиката на тая дума. И ако някога мен ме попитат: „Какво значи за теб това огромно понятие Родина?“ – аз ще рисувам заслепяващите до болка очите със слънчеви зайчета – стъкълца на пролетните локвички, букварчето по прякор „ликбез“, класчетата из бодливите стърнища и момчето, бягащо към изгрева в опияняващата разцъфнала бяла акация...

И очакващата ме привечер на прага майка...

Снимки:
Научно дружество на българистите в Молдова, Изпълнителна агенция за българите в чужбина

3.Преводу

ЕПИЛОГ

Леся Украинка

превод от украински: Нико Стоянов

Неживял сред буйни бури,
 ти на силата цената
 не познаваш, а човек си –
 сред труда, наврѣх борбата.
 Неживял сред буйни бури,
 не си бил с тъга отруден,
 не си бил с безсилна мъка
 на безделие принуден.
 Как завидвам на онези,
 дето цял живот се лутат,
 докато в умора адска
 капнат за една минута!
 Ден и нощ стоят нащрек те –
 боен труд, – замяна кратка!
 Ден и нощ кипи борбата –
 иска сили без остатък.
 Вижда се, че им се чини –
 мъката ги е скосила...
 Ех, борци, борци, какво е,
 що е то – ръце без сили!
 Що е то, когато тихо
 ти лежиш като сираче
 и от буря чакаш милост –
 да те гали, да те тачи...
 Що остава на такива?
 Само мъката голяма...
 Приемете тези думи!
 Друго нищичко си нямам.
 15 - 21.01.1911
 Черно море

ОМАГЪОСАНА
Тарас Шевченко

превод от украински: Нико Стоянов

Широк – бушува Днепър, стене,
 мотае вятърът сръдни –
 Върби огъва той зелени,
 издига ненести вълни.
 А горе месецът пустинен
 се мярна в облачния мрак
 и сякаш члун* в морето синьо
 изплува и се гмурна пак.
 Не са пропели и петлите –
 безмълвна е околността,
 бдят кукумявките в горите
 и скърца ясенът в нощта.

*Члун – лодка.

През периода 1918 – 1938 г. в Украйна се е издавала много литература на български език. Книгите основно са се печатали в Москва, Киев, Харков, където към съответните издателства е имало български секции. За този период са били издадени повече от 1150 заглавия. По такъв начин постепенно в Украйна започнала да се създава българска художествена литература. През 1931 г. в Харков, тогавашна столица на Украйна, е основана българска секция при Украинския съюз на пролетарските писатели, която по-късно била включена в Съюза на писателите от СССР. От 1932 до 1934 г. младите творци на българското слово издават литературните алманаси „Първа ударна“ и „Подем“. Българските писатели през 30-те години на XX в. създали богата идейно-художествена литература. Сред тях е преславецът Никола Фуклев (1908 – 1938), автор на публицистични книги, сборник с разкази и на романа „На позлатена земя“ (първият том е издаден през 1934 г.). През същата година излиза сборникът с разкази „С пълен хог“ на Иван Мавроду (1911 – 1981) от Катаржино. Талантливият поет Иван Гедииков от Инзовка (1912 – 1936) издава стихосбирка „Стихове“. Свои произведения на български език издават и други поети и писатели, сред тях са Никола Шимов от Радоловка и Димитър Марков. В този период излизат две книги на най-значимия писател на проза от средите на българите в Украйна – Мишо Хаджийски. Едната от тях е „Нашите край Лозоватка“. Свои статии е публикувала и една от първите местни български литературни критици – Анна Преславска (Главчева) (1909 – 1938). Много от посочените български писатели са били арестувани и разстреляни през 1938 г.

В периода 1938 – 1967 г. в Украйна не са се печатали книги на български език.

Второ дихание българската литература получила с появата на сборника „Моята южна равнина“ през 1967 г. Нейният автор Петър Бурлак-Вълканов (1939 – 2005) е роден в с. Островное (Бабата), Арцизкия район. Той е издал повече от 10 сборника. През 1976 г. излиза сборникът „Здравейте“ на бесарабския поет Нико Стоянов.

Редицата на българските поети и писатели сред сънародниците ни в Украйна се попълнила с талантливите творчески хора. Едни от най-известните са: Михаил Бъчваров-Бондар (автор на сборниците „На белия свят“, „Камък на синора“, „Скитник сред ветровете“ и др.); Владимир Калоянов (сборниците „Капки от корена“, „Звънлив капчук“); Иван Ненов (автор на повестите „Мостът на раздялата“ и „Попечителят“ и на романа „Разпръснати по света“); Иван Вълков (сборниците с разкази „Резка на врата“ и „Гроздобер“); Тодор Стоянов (сборниците „Акварели“ и „Размисъл“); Таня Танасова Тодорова (сборниците „Това съм аз“, „Полет от Онгъла“, „Ще ме харесаш после“ и др.); Георги Барбаров (сборниците „Събудена тишина“, „Избистрени барбаризми“, „Реалност от сънищата ми“ и др.) и много други. В творчеството на всички наши писатели се оглежда животът на бесарабските българи, те са изпълнени с уважение и преклонение пред традициите, с любов към родния край и семейното огнище.

Александър Кара, художник: Тялото ми е в Бесарабия, а духът – в България!

Светлана Драгнева

Българският художник Александър Кара е роден през 1956 г. в село Нови Троян, Болградски район. Насочва се към живописа още в детството си, тъй като посвещава почти цялото си свободно време на рисуването. Получава академичното си образование в художествено-графичния факултет на Одеския педагогически институт „К. Д. Ушински“ през 1977 – 1982 г. Живее и твори в Измаил (Украйна). Специализира дисциплината „Стенопис“ във ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“ (България, 2003 г., работилница на Д. Заимов). От 1989 г. е преподавател по рисуване и живопис в катедрата по изобразително изкуство в Измаилския университет. А от 2015 г. е доцент в катедрата по изящни изкуства на Измаилския държавен хуманитарен университет.

От 2008 г. той е председател на градската организация към Националния съюз на художниците на Украйна. Участник е в международни пленери и изложби от 1992 г. Организира над 20 персонални изложби, сред които: в Одеса (1995 г., 2008 г.), Националната художествена галерия на България (2005 г.), Народното събрание (2005 г.), Кримската републиканска институция „Ливадийски дворец-музей“ (Ялта, 2007 г.), Генералното консулство на България в Одеса (2008 г.), Киевския исторически музей (2012 г.). Има участие в повече от 160 колективни събития в Украйна и чужбина. Носител е на единадесет високи награди за живопис, сред които е почетното звание „Заслужил художник на Украйна“ (2012 г.).

Автор е на 43 публикации, от които 9 научни, 31 творчески и 3 методически сборника. Участник в международните пленери „Златният Орфей“ (България, 1992 г.), „Св. Лука“ (България, 1996 г.), „Осойница“ (Македония, 1997 г.), „Такмакли“ (България, 2005 г.) и др.

Като обществен деец от 1998 г. е инициатор и отговорник на биеналето за детско творчество „Деца на Бесарабия“ и републиканския пленер „Буджакска палитра“. През 2005 г. става лауреат на конкурс „Личност на годината“, номиниран от Асоциацията на българите в Украйна в категория „Живопис“. Участва активно в международни изложби, творчески срещи на художници от Долния Дунав.

Негови творби се съхраняват в много институции в България – Министерството на външните работи, Националният музей за българско изобразително изкуство,

Народното събрание, библиотеката на Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“, както и в Центъра за съвременно изкуство в Македония. Картините на Сашо Кара са изложени в Измаилската художествена галерия, във Всеукраинския център за българска култура в Одеса, както и в частни колекции, галерии в Украйна, Австрия, България, Франция, Германия, Канада, САЩ, Русия и други страни.

Изкуствоведите от Измаил пишат за него следното: „В житейския път на художника присъстват и майчините приказки, прошепнати в детството, и радостта в семейството в Нови Троян,

и пейзажите от любимия Буджак, и уроците по майсторство в Одеса, и докосването до българската класика (по дух художникът е близък до Иван Милев). Всичко това е само видимата част от създаването на картини. Скрита остава другата страна, като магия. Тази магия ни превръща в личности, които се доверяват на добротата на света и ни дава усещането за мир под слънцето. Творбите на художника Кара пленяват с лекотата на сюжета. Картините му ни въвеждат в света на българите в Бесарабия – „нова земя под ново небе“. Колегите му го оценяват като оригинален творец.

Автор е на композиции на тема Бесарабия. Основни техники в рисуването – масло, енкаустика, живопис, характеризира се с образност, поетика, използване на лаконични средства, комбинация от съвременни тенденции с православните традиции Киевска Рус и България.

Във всяка от картините на художника има частица от вечността. Бесарабските маго̀ни на твореца се отличават не с ренесансовите си великолепни форми, а с очи, изпълнени с нежност и доброта. Александър Кара се научил да ги рисува, разглеждайки православната икона. Някои експерти наричат Кара „бесарабски Модилиани“. Подобно на този велик италиански художник, той практически няма пейзажи и натюрморти.

Художникът Кара се реализира в изкуството и постигна всеобщо признание. Неговите творби са признати от експерти от най-високо ниво в постсъветското пространство и в Европа. Неговата картина „Причастие“ е включена в албума „Украинската живопис в началото на XXI век“.

Роден сте в едно патриархално българско село Нови Троян в Бесарабия. Кога започнахте да се замисляте за живопис?

– Моето родно място на раждане – българското село Нови Троян, е разположено на три хълма, от които се открива прекрасна панорама на бесарабската степ, лозята и река Катлабух. Всичко това формира моето романтично възприемане на природата и реалиите на селския живот.

Баща ми Димитър имаше таланта на творческа личност, той изработваше произведения на декоративно-то и приложното изкуство: елементи на стан, кани, дървени домакински съдове и др.

Моят най-добър детски спомен са емоциите, когато родителите ми купиха скъпи моливи за рисуване. Страстта към рисуването от детството определи приоритета ми да следвам в художествено-графичния факултет на Одеския педагогически университет „К. Д. Ушински“. Моите съселяни, които гледаха на живота практически, се учудваха: „Да учиш за художник? Отигди за ветеринар, винаги ще имаш парче месо вкъщи!“. А родителите ме подкрепиха, за което искрено им благодаря. Иначе нямаше да съм това, което съм сега.

Обаче аз останах верен на мечтата си и получих висше художествено образование. След това няколко години работих като учител по рисуване в няколко училища в Тарутински район. А през 1989 г. започнах в тогавашния Измаилския държавен педагогически институт.

Вие сте автор на поредица картини, в които изобразявате теми и мотиви, свързани с традиционния живот и народния календар на българина в Бесарабия. Какво ви вдъхновява?

– Всичко това са спомените от детството. Роден съм и съм възпитан в българска традиционна среда, бих казал патриархална. И това винаги се е проявявало в творчеството ми и като студент, и след това. Българското е в мен и с мен цял живот. Затова основни теми в ранното ми творчество са спомените от детството за майка ми и баща ми, за бита и традициите на българите в Бесарабия. Това са платната „Преселници“, „Селски празник“, „Селска песен“, „Спомени от детството“, „Ден на паметта“, „Семейна трапеза“, „Гергьовден“, „Баба Марта“ и др. В картината „Хоро“ (2008 г.) е представена символиката на танца като образно и пластично възплъщение на националния български характер и формирането на единството на българите.

Голямо място в творчеството ви заемат женските образи – „бесарабските мадонни“.

– Да, изкуствovedите ги определят като „бесарабски мадонни“. Образът на жената отново идва от детските ми спомени. Жената българка е носителка на прекрасното. Женските образи са отпечатани в паметта ми като скромни, стройни, пластични, трудолюбиви. Наистина в творчеството ми преобладават женските образи. Това са моите картини „Муза“, „Лоза“, „Бесарабски момичета“, образите са облечени в национални носии.

Идеал за женската преданост и пазителка на семейния уют е моята майка Иванка Кара. Нейният образ е представен в „Портрет на майка“ (1990 г.) и е централен в триптиха „Троянка“ (1996 г.). Женският образ в картината „Нишки от миналото“ също идва от детския спомен, когато майка ми тъчеше на стан зимно време. За мен в творчеството е много важна символиката. И мога да кажа, че образите, които създавам, са близки до реализма.

Една от известните картини „Първата бразда – на нова земя под ново небе“ е визитна картичка в творчеството ви. Каква е историята на създаването ѝ.

– Картината „Първата бразда“ бе експонирана в много украински и чуждестранни изложби, сега е в частната колекция на Министерството на външните работи на България. В нея представям художествено възплъщение на фолклора на бесарабските българи (2015 г.). Идеята за тази картина възниква под влиянието на една колежна песен, записана в Тараклия (Молдова) от д.ф.н., професор във ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“ Анчо Колоянов. Част от текста на песента е:

*Край черно море зелено драво
и на него птица пее,
орат с четири вола
сребром роги злато устни.
Ги води святи Петар,
ги гони святи Георги,
а за ралото самси Господ.
А на преж врави Божа майка,
ем врави и казва:
Ойде жито по чифчи
черно грозде по лозаре,
бяло мляко по овчаре!
Тебе пеем, Божа майка,
Тебе пеем Бога славим!*

Тежкият труд на първите преселници да обработват степта на Бужака, който дотогава познава само скотовъдството на ногайските татари, ги подтикна да се обърнат за помощ към най-почитаните християнски светци: Божията Майка, св. Петър и св. Георги. За първи път срещам в народна песен самият Бог да оре. Това много ме впечатли и го изобразих на платното. В народните представи на първите български колонисти в Бесарабия, вярващи в по-добрия живот на новата земя, се моделира една свещена мисия, която те изпълняват, живеейки с молитва в душата и вяра в сърцето. За рамката на тази картина използвах елементи от народното творчество. Рамката е автентичен елемент от стана (ватали). Фонът възпроизвежда автентичен вариант на килима като продукт на българското народно тъкане. Така художествената концепция на картината „Първата бразда“ възпроизвежда определен синтез на моя замисъл, фолклора и декоративно-приложното изкуство.

Какво е за вас България?

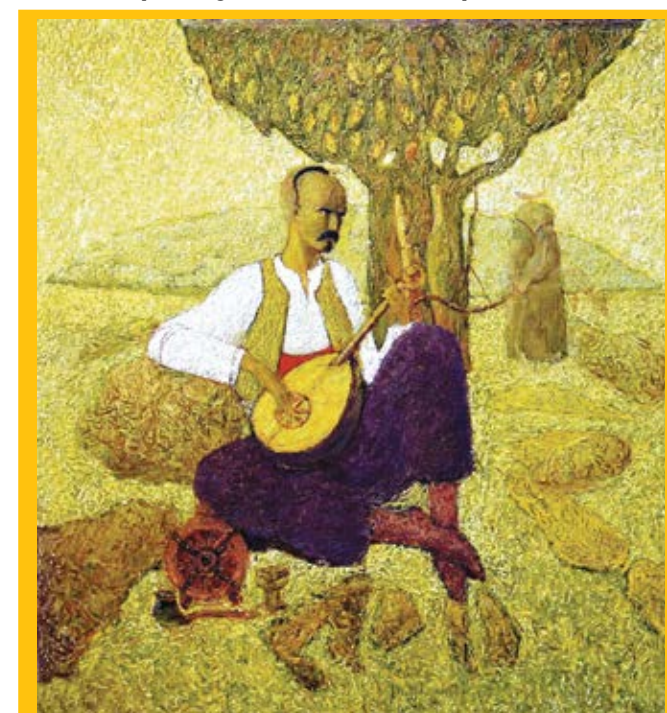
– В края на 90-те години на миналия век за пръв път посетих своята прародина. Изпитах огромно въздействие. Специализирах стенопис във Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“. През онези години открих първата си самостоятелна изложба в Добрич, след това – в Кюстендил. Посетил съм Габрово, Смолян, Малко Търново. Невероятна е българската природа, историята, хората. На този въпрос мога само отговоря следното: Тялото ми е в Бесарабия, а духът – в България!

Кои художници са повлияли за оформянето на стила ви като художник?

– Първоначално бях под влиянието на руския академизъм, но постепенно се освободих от него. Започнах да търся нови форми и мисля, че открих своя стил. Привлича ме линията, иконописната деформация, символите, близки до реализма. Затруднявам се да кажа за влиянието на определени художници. Виждам репродукции на Иван Милев. Той е много интересен художник и има добри работи. При посещението си в Кюстендил се запознах с творчеството на Майстора. Бях в ателието, на гроба му... Изключителен творец, голям майстор...

Върху какво работите сега?

– Продължавам да работя върху българската тематика. През последните години имам създадени платна и на украинска тема. Имам и за войната. От началото на войната през февруари 2022 г. нарисовах картината „Воини на светлината“. Още никъде не е представяна тя. Имам още една на тази тема, но е рисувана преди войната, казва се „Цивилизационен разрыв“. Като творец не мога да остана равнодушен и да стоя встрани. Затова трябва да покажа това на картина.

Снимки: Александър Кара, личен архив

Лилия Семкова, певица: Българската народна песен е моята гуша

Светлана Драгнева

Младата бесарабска вокалистка Лилия Семкова е родена през 1994 г. в българското село Чийший, Болградски район. Започва да се занимава с музика от 5-годишна. Получава музикално образование в Одеското училище на изкуството и културата „К. Ф. Данкевич“. Лилия става един от водещите участници в културните събития на Всеукраинския център за българска култура в Одеса. Участва в съборите на българите, организирани от Асоциацията на българите в Украйна. Наричат я „златния“ глас на Бесарабия.

През 2015 г. Лилия Семкова участва в конкурса „България търси талант“. Това е определящо да се премести у нас и да се запише да учи в УНСС. През 2018 г. участва в българско риалити, където представя част от живота на бесарабските българи.

Лилия има две авторски песни: „Жалба за България“, която е с над 3 млн. гледания в социалните мрежи, и „За добро събрахме се“. Работи с оркестър за македонска музика в Благоевград „Роял бенд“.

Лилия, родена сте в китното бесарабско българско село Чийший (Болградски район). Какво си спомняте от детството и какви са вашите творчески изяви в родното ви място?

– Родното ми място – село Чийший, се смята за най-българското село в Бесарабия. Спазваме всички български традиции и обичаи, дори имаме традиция, която не съм срещала тук – „на прът“ (песенно шествие, което се прави само на Великден от мому и млади жени). В семействата ни се говори на български диалект. В нашето село, както и останалите бесарабски българи, се стремят да запазят езика, културата и традициите.

Творческите ми изяви са от малка. В нашия род по майчина линия всички пеят. Особено голям талант имаше моята баба, тя пееше уникално български народни песни. Учих в музикалното училище в Чийший, преподавателката ми Евгения Шлопак повярва в мен и винаги ме насърчаваше към успех. Много участия имах в концертите на дома на културата заедно с българския народен оркестър „Извор“. Това са едни от най-хубавите ми детски и юношески спомени.

Какво е за вас българската народна песен?

– Българската народна песен е моята гуша, моето вътрешно аз, моята радост, мой успех. Тя е всичко за мен.

Как се самоопределяте?

Винаги съм била и ще бъда българка. Независимо къде съм родена и къде съм израснала – аз съм българка и се гордея с това. Българското винаги е в мен. Дори на държавния изпит в училището в Одеса дирижирах българската народна песен „Пеперуга“, за мен това беше важно – да се представя с българска песен, като българка. Изпита взех с много висок успех. И смятам, че именно благодарение на това се представих добре. Също така по време на встъпителните изпити в Одеса бях приета с изпълнението на българската чийшийска песен „Богдан Калинка думаше“. Тогава журито отбеляза този факт.

Какво успяхте да постигнете в професионален план като певица?

– Професионалният ми път винаги е с много препятствия, усилия и работа както в Украйна, така и тук. Много ми помогна участието в риалитито,

според реакцията на хората съм успяла да се представя добре. Това ме радва. Оттогава мина вече доста време, а хората още ме помнят. Това е голямо щастие. Успях да направя две авторски песни, които имат голям успех. „Жалба за България“ ми е подарена от моята приятелка – певицата Славена. Музиката и текстът са нейни. Аранжирани са дело на моя добър приятел и музикант Стефан Йорданов. В момента песента звучи не само в България, а и извън нея – много хора в чужбина я забелязват. Обичам да работя с надеждни и талантливи хора. Радвам се, че клиповете имат успех, защото гледанията са много. Обикалям и по свои участия – събори, концерти и частни партита. Щастлива съм в България, чувствам се много добре и спокойно. Разбира се, че ми липсва семейството. Много ги обичам, благодаря на родителите и сестра си.

Българските преселници в Бесарабия над 200 години пазят своите исторически корени и самосъзнание, език, бит и култура. Но също така вече в Бесарабия те създават и нови песни, което е много характерно за Чийший. Разкажете ни какви са характерните чийшийски песни.

– Да, така е. Песните, които са характерни за нашето село, зная от леля ми, които ги е пяла. Тя е певица в българския народен оркестър „Извор“ в Чийший и е известна в Бесарабия. Това са мелодичните и многоцветни песни като „Драго ми е, мила мамо“, „Снощи минах“, на която заедно с Мария Димитрова направихме обработка. Има и други, които имат добруджанско звучене. Планирам в бъдеще да направя аранжирани две чийшийски песни.

Направихте клип на чийшийската песен „Богдан Калинка думаше“, която стана емблематична за бесарабските българи.

– Песента „Богдан Калинка думаше“ наистина се е превърнала в своеобразен химн на бесарабските българи. Когато мислехме къде да бъде заснет клипът, едностранно реших, че ще е на паметника „Шипка“. Защото в песента се говори за турското робство. По време на най-студените зимни дни заедно с екипа успяхме да заснеме видеото. Идеята беше да поздравя България и българския народ по случай националния празник – 3 март.

Изпитвах преклонение и гордост. Изкачването до самия връх беше малко трудно, тъй като беше необходимо специално оборудване за снимане, но успяхме. Там горе не ми беше студено, бях изпълнена с гордост и възбуждане, че в този момент сме на това свято място и изпълнявам тази уникална песен.

Аранжирани са дело на Русан Урманов, кавал – Недялко Недялков, китара – Атешихан Юсеинов, и акордеон – Стефан Йорданов. Записът, миксът и мастерингът са на Калин Георгиев. Видеото е дело на екипа на Lumina – заснемане и монтаж Павел Петлички и дрон – Георги Костадинов.

Тази песен – „Богдан Калинка думаше“, е създадена по текст на чийшийския поет Николай Стоянов и по музика на певицата от Чийший Ирина Курмикчи.

Какво е за вас България?

– Всяка сутрин, когато се събудя, си казвам: „Боже, благодаря ти, че съм в България“. Честно казано, животът ми се раздели на две части – живот в Украйна и живот в България. Това е моето място, където се усещам най-добре.

Какви са бъдещите ви творчески проекти?

– Тази година започва с много силни проекти. Едният от тях е на 14 февруари с песента „Молитва за любов“. Тя е много лична и съкровена за мен. Това е един от скъпите проекти като бюджет. Работя с едни от най-добрите аранжори в България. Един от тях е Николай Тошев. Много се радвам, че намерих възможност да осъществя една от най-големите си мечти – да представя песента и клипа. Имам много надежди. И имам още една мечта – да издам албум. Той вече е почти факт. 12 авторски песни ще бъдат включени в него.

Снимки: Павел Петлички/личен архив

Михаела Аройо, фотографка: Чрез снимките си представям ежедневието на бесарабските българи

Светлана Драгнева

Фотографката Михаела Аройо снима бесарабски българи от 2019 година. В своите фотографии тя документира ежедневието и живота им. В края на месец август миналата година на Централната железопътна гара във Варна бе открита нейната изложба, озаглавена „Корен“, за която БТА разказа. Ето какво сподели Михаела за своя интерес към фотографията.

Михаела, откъде идва интересът ви към темата за бесарабските българи?

– При мен това се породило спонтанно, когато през 2019 година заедно с мой колега пътувахме до с. Стояновка, Молдова. Там предстоеше ежегодният младежки събор „Има контакт“, който се посещава от млади бесарабски българи от Украйна и Молдова. Докато се лутахме из селото, спрях колата до една къща и попитах една жена къде се организира съборът, а тя ми отговори: „Говори на български“. И тогава осъзнах къде се намирам. За мен това беше първата среща с бесарабски българи. Много малко знаех за тях, затова тази реплика ме жегна.

След това младежите, които организираха събора, ни посрещнаха топло, чакаха ни и се притесняваха къде сме. И тогава разбрах, че само една вечер на събора няма да ми е достатъчна, че искам да документирам тази общност, за да може повече хора в България да ги опознаят по-добре чрез моите снимки.

Кои места в Бесарабия, свързани с българската общност, успяхте да посетите?

– Всъщност имам 7-8 пътувания до региона в Украйна и Молдова. Посетила съм над 30 населени места с българи. Мисля, че съм била в най-значимите градчета и села като Болград, Тараклия, Кубей, Чийшия, Чушмелий, Твърдица, Кортен и др.

Навсякъде е много интересно, навсякъде ни посрещнаха много топло. По време на тези срещи се старая да улавям не само запазените обичаи и език,

което е много важно и чрез което бесарабските българи изразяват своята същност и идентичност. За мен е важно чрез снимките да представя ежедневието на българите, как и какво работят, какви емоции изпитват. За сънародниците ни там е много важен и пейзажът, защото той определя мирогледа, начина им на живот.

Какви бяха емоциите ви при допира с тази част от българския народ, която е извън България?

– Първоначално емоциите ми бяха непознати. Тръгнала съм на път, прекосила съм няколко граници и очаквам да отида на чуждо място. Обаче с присътигането ми в Бесарабия разбрах, че се чувствам като у дома си. Това е най-главната емоция, която бих открила.

Съвсем неочаквано за мен беше да видя снимката на църквата в българското село Хасан Батър. По какъв начин се озовахте там?

– С моя колега и приятел попаднахме случайно там.

Бяхме в съседното село Пандаклия, където снимахме (там през 1867 г. е роден министър-председателят на България Александър Малинов – бел. ред.). Там се срещнахме с един телевизионен екип от Одеса, който снимаха филм за бесарабските българи. Когато разбрах, че сме от България и правим снимки за живота на бесарабските българи, ни интервюираха. Предложиха ни заедно да отидем в Хасан Батър.

Така попаднахме в селото, беше вечерта. За мен е щастие, че успях да снимам този толкова красив момент на свечеряване, тъкмо слънцето се беше скрило, но все още имаше достатъчно светлина, която огряваше Варосаната в бяло църква. Наоколо имаше деца, които караха мотори и се забавляваха. Това е момент, който не се връща.

Снимки: Светлана Драгнева

Баницата – кралицата на българската трапеза

Мария Попова

Българската баница от село Заря Влезе в Националния списък с елементи на нематериалното културно наследство на Украйна през 2022 година.

Министерството на културата и информационната политика добави в списъка общо 21 елемента – ястия, музика и обреди от цялата страна. Одеската област е представена със 7 елемента – клезмерската музика, коледния ритуал „Мошу“, строителния метод „сухо полагане“, с рибената си чорба, с плациндата, с Музея на традиционното народно творчество, както и с милина – баницата от българското село Заря (Камчик).

Село Заря е основано през 1830 г. от български преселници от населени места по поречието на река Камчия в България. Днес там има над 5500 жители – повече от 600 деца на ученическа възраст, 150 кандидати за майстори на спорта, 500 предприемачи.

В Заря се отнасят с почит към съхраняването на българските традиции и обичаи. В селото има голям музей, три състава за български народни танци, българска женска вокална група и оркестър за народна музика.

Баницата е символ на българската кухня. Тя присъства на масата на всички най-важни празници. В Бесарабия (южната част на Одеска област, където живее компактна българска общност) баницата е наричана още милина, а рецептите за нейното приготвяне се предават повече от два века от поколение на поколение.

В Украйна „кралицата“ на българската маса се приготвя от пластове местени кори с различна плънка. Според това как са подредени пластове, баницата може да бъде вита или наложена, а според различните вкусове, тя може да се приготви сладка или солена. Въпреки разнообразието на рецептите най-разпространеният начин на приготвяне е с плънка от яйца и сирене, полята с каймак или кисело мляко.

Баницата е задължителен елемент и на новогодишната празнична трапеза заедно с останалите ястия на масата. Новогодишната баница се отличава от традиционната с това, че в нея по традиция се слагат късмети за всеки член на семейството.

Най-разпространените пожелания на българите в Бесарабия са здравето, благополучието на семейството, парите и любовта.

Българите в Украйна приготвят празнична баница два пъти – за посрещането на Новата година по стар и по нов стил.

Освен че влезе в националния списък с елементи на нематериалното културно наследство, ястието си има и свой специален празник – „Българска баница“. По инициатива на Одеското българско дружество в продължение на 15 години празникът се отбелязва масово в Общоевропейския български културен център в Одеса. Събитието събира най-добрите домакини – българки от Одеса, които в топла приятелска атмосфера се надпреварват коя ще приготви най-хубавата баница. С всяка година броят на участничките расте, а в празненство активно се включват и домакини от местата с българско население от цяла Одеска област – Болградски, Измаилски, Белгородднестровски район, които, наред с демонстрацията на голямото многообразие баница, извиват български хора и ръченици.

Снимки: фейсбук, личен архив

Старият български обред „Пеперуга“ в Кубей

Мария Попова

Изследователят и събирачът на традиции и обичаи на бесарабските българи от Украйна и Молдова Александър Полибза, заедно със своя съмишленник – фотографа Валерий Гайдаржи, ни запознава с обреда „Пеперуга“ в българско-гагаузкото село Кубей. То е основано през 1809 г. Във въпросния обред в миналото са участвали млади момичета и възрастни кубейки.

„Мога да кажа, че във всички български села в Бесарабия традицията „Пеперуга“ не се различава. Съществуват само локални особености. Опитвах се да събера максимално сведения от старите хора и да ги предам автентично“, споделя Александър Полибза.

„В Кубей обредът „Пеперуга“ не е обвързан с конкретна дата и се извършва според нуждите, група момичета се събират и обикалят всички къщи по улицата с ритуална песен, а кубейският вариант е следният“, пояснява той.

Снимки: Валерий Гайдаржи

... Пипируда лятала лятала
И в черкува лязала лязала
И на Бога моляла моляла
Дай ми Боже дребян дъш
Дребян дъш.
Да са руди житуту житуту
Житуту и просуту просуту
Ут мерката килоту килоту
Ут чуканя видроту видроту...

По-нататък младият изследовател продължава: „Всяко от момичетата носи в ръцете си менче с вода и зелени клонки, с които пръскат двора на стопаните, имитирайки дъждовни капки. Едно от момичетата носи кошница, в която събира даровете от стопанката на къщата. Преди е било обичайно да се поднасят брашно и яйца (въпреки че в някои села не са давали яйца, смята се е, че това е символ на градушка). Но времената се променят и подаръците са предимно сладки неща. Преди се хвърляли монети в менците на момичетата, а сега се дава и по-голяма паричка. Стопанката хвърля сито из двора и по това как ще падне то, се определя дали скоро ще вали дъжд“.

„Основната фигура на обреда е „Германчо“, който е направен от глина. А очите му са направени от сини мъниста или копчета. В Кубей също е имало обичай да го обличат в детски дрехи. „Германчо“ трябва да бъде накичен с цветя като мъртвец и символично заробен в полето“, разказва още Александър.

Последният етап от обреда е оплакването на „Германчо“, след което всички отиват на вечеря, която по това време вече е приготвена от събраните продукти от нечия майка или баба, но понякога и самите момичета могат да си сготвят. Старците споменават за случаи, когато момичетата се прибирали от полето и вече започвало да ръми.

„Според две различни версии след 9 или 40 дни куклата трябва да бъде изровена и хвърлена в реката, след което много често отново може да вали“, допълва в заключение той.

Бесарабското село Чийший отбелязва Еньовден по стар стил

Светлана Драгнева

Бесарабското българско село Чийший в Болградски район отбелязва Еньовден по стар стил – на 7 юли.

„Всички религиозни православни празници и български обичаи отбелязваме по стар стил (Юлианския календар). Еньовден е голям празник за момите. В навечерието му, преди залез слънце, момичетата от махалата се събират на групички и отиват извън селото да търсят „енъовче“. Когато се приберат вкъщи, най-старата жена нарича на всеки член на семейството по едно стръкче от „енъовчето“ и ги слага под стряхата. Сутринта на Еньовден проверяват стръкчетата и тези, които не са увехнали, носят здраве през годината на наречените членове на семейството“, разказва за БТА Анна Константинова – етнограф и пазител на българските традиции и обичаи от Бесарабия.

Освен „енъовчета“ за семейството всяко момиче от Чийший събира и магарешки бодил. „Събира толкова стръкчета цвят от билката, колкото момчета я харесват или тя ги харесва. След като се прибере вкъщи, навръх Еньовден, момичето извършва ритуала на засаждане на цветовете, полива ги и ги белязва. И който стрък цвят сутринта не е увехнал и покарал, за него ще се омъжи“, уточнява Константинова.

Другата част от традицията на празника е свързана със събирането на билки. Анна Константинова още от малка, заедно с баба си, започва да събира билки. Прави го до ден днешен.

„Много рано сутрин, преди да е изряло слънцето, се берат билки. И само тези жени в селото, които знаят билките, отиват да ги събират. При нас основно растат енъовче (лекува гуша), магарешки бодил (за миене на коса), полски хвош, жълт кантарион, градински чай“, допълва тя.

Снимки: Мая Константинова

Чийший има над 200-годишна история и е едно от най-самобитните населени места с българи. Неслучайно му се носи славата и на „най-пеещото българско село“, тъй като повечето жители имат изключителни гласове и пеят много български народни песни.

Традиции, свързани с български годежи от миналото, пресъздадоха в село Кубей

Светлана Драгнева

Снимки: Валерий Гайдаржи

Традиции, свързани с начина на провеждане на български годежи в миналото, пресъздават в село Кубей, Болградски район.

„Заедно с фотографа Валерий Гайдаржи решихме да пресъздадем образа на български годеници от три бесарабски български села. Интерес представляват дрехите, които са обличали, и какви накити са използвали в миналото годениците от селата Чушмелий, Самбатър и Кортен“, сподели пред БТА Александър Полизба, регионален етнограф от Кубей.

Традиционно момичетата, които са се сгодявали в село Кортен, са носели на забрадката си украшения във вид на „игла“, с което подчертавали новия си статут.

Тези в село Самбатър носели чифтосани украшения – „кистеци“, закопчани от двете страни на шала.

В село Чушмелий пък украсявали дрехите си с „пафти“, задължително с бяла престилка, което също подчертавало, че вече са сгодени.

Бесарабската българка Фекла Минчева шие на ръка юргани

Аня Терзивец

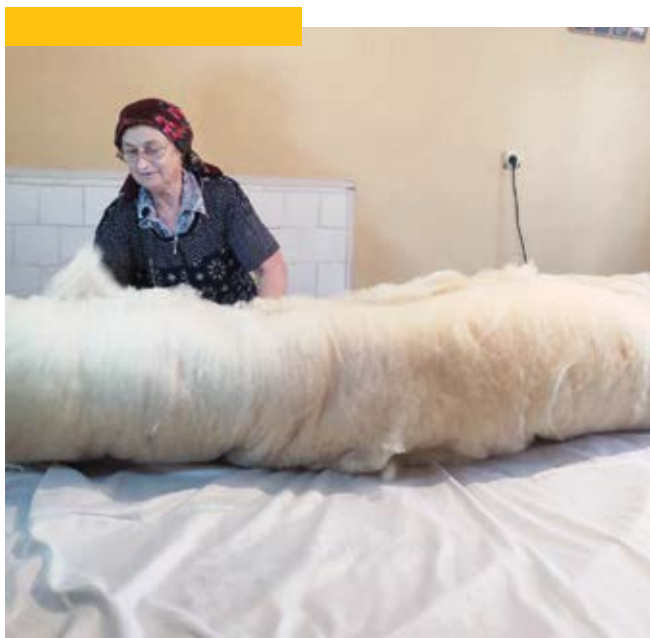
Фекла Минчева е бесарабска българка от село Кулевча, Одеска област. Тя израства в семейство, където всички жени са умели да шият юргани. На въпроса как се е научила на този едновременно фин и тежък занаят, отговаря: „Когато бях малка, лелите ми идваха у нас и ми шиеха зестрата. Гледах ги как го правят и преди сватбата си сама уших един юрган. После, когато се омъжих, шиех зестри със свекърва ми за нейните дъщери. Така се научих да го правя“.

Така още на млади години Фекла става известна в селото като добра шивачка на вълнени юргани и се налага да съвместява своята готварска професия с добре усвоения занаят – много приятели и роднини започват да поръчват по няколко юргана.

Бесарабската българка вече е ушла завивки за дъщеря си, за внуците, за много съседи и приятели, а сега шие и за правнука си.

Процесът на създаването на топлата завивка се състои от няколко етапа. Най-тежкият според Фекла е прането на вълната.

„През летните месеци пера по един тон вълна. Вие не можете да си представите колко е трудно това. А през останалите месеци – шия“, споделя майсторката.

Следващият труден етап е ушиването – той също не е лесен – с една игла, шевица след шевица и така часове наред.

„Всичко е ръчна изработка. Само основата за юргана се прави на шивашка машина. След това в тази основа слагам вълната, обръщам я, сядам на един стол и започвам да шия – шев по шев. Преди шиех много, сега не мога толкова много, но благодаря и за това. Юрганът се шие за 11 часа. Хората трябва да го харесат, защото той се използва 20 – 30 години и трябва да бъде изработен с високо качество“, разказва опитната майсторка.

Тя разказва и как юрганите са спасили нейни гости от Киев, пристигнали през зимата неочаквано. Наложило се да спят в студена стая. Но Фекла им казала, че могат смело да се събличат и да се завиват с ушития от стопанката юрган. Гостите дълго не могли да поемат този риск, страхувайки се да не се разболеят, но го направили. А на следващия ден, доволни и щастливи, тръгнали за Киев с купения от Фекла юрган.

Така, без да знае точния брой на ушитите от нея почти вълшебни завивки, българката продължава да ги изработва и днес, макар че е вече над 70 години.

Мала Перешчепина – мястото, където е намерено съкровището на Кубрат

Светлана Драгнева

Мала Перешчепина – кръстопът на хилядолетията... Огромна роля за формирането на човешката личност играят познанието за миналото и отношението към него.

1. Перешчепинско съкровище

Едно от най-големите съкровища в световната история е било открито съвсем случайно през месец юни 1912 година в крайбрежните пясъци до река Ворскла близо до село Мала Перешчепина, южната част на Полтавска област в Украйна. Съкровището е било открито от момче овчарче с фамилно име Деркач. Според една от версиите гърлото на осемкилограмова сребърна ваза леко се виждало в подкопания от реката пясък.

Слуховете за съкровището бързо се разпространили. Затова научил и местният пристав. Под негово ръководство от жандармерията стигнали до „златните пясъци“ и изровили още много и интересни неща... Именно той е предприел мерки за спасяване на находката и е докладвал за нея на губернатора, а той съобщава на археолозите в столицата, тогава Петербург. Съкровището е необикновено: 800 отделни предмета, предимно злато (с общо тегло почти 25 kg) и сребро (около 50

kg). Това са многобройните златни и сребърни съдове, украшения, златни византийски монети – солиди от средата на VII в., златни гривни, пръстени, фрагменти от оръжие, златни детайли, части от дървен жезъл със златна облицовка. Съпоставяйки скъпоценностите, открити в село Мала Перешчепина, с откритото от няколко погребения в степите, учените стигнали до извода, че това е съкровище от погребението на византски представител на старобългарската аристокрация. Откритият пръстен с монограма „Кубрат Патрикий“ е един от предметите, които позволяват да се смята, че Перешчепинското съкровище се е намирало в гроба на хана на Велика България.

Надписите върху предметите от съкровището, прочетени от немския учен Йоахим Вернер, а в последно време и от учените в България и в държавния Ермитаж в Санкт Петербург доказват, че това е погребение и откритото в него съкровище принадлежи именно на хан Кубрат.

През 1984 г. немският учен Йоахим Вернер за първи път е идентифицирал Перешчепинското съкровище като погребение на владетеля на Велика България от VII век. Йоахим Вернер обосновава своето предположение за огромното богатство на откритото съкровище, което през VII в. би могло да принадлежи само на владетел от най-висок ранг. За статута на личността, погребана в района на село Мала Перешчепина, свидетелстват и регалиите, които през VII в. са били получавани само от византийските владетели като дарове за най-силните водачи на степните народи – потенциални съюзници. Към тези регалии се отнасят златна тока, гривни, меч с пръстеновидна ръкохватка със златна облицовка, сребърно блюдо с кръст, на който, предполага се, е имало златни византийски солиди, сечени по време на управлението на Иракли и синовете му през 637 – 638 година, а също така споменатият златен пръстен с монограма, на който се чете „ХОВРАТОУ ПАТРИКІΟΥ“. В съобщението на патриарх Никифор, датиращо от 634 – 640 година, се говори за сключване на мирен съюз между император Иракли и Кубрат, по време на който ханът е получил патрицианския сан и богати дарове.

Значителна част от съкровището му е била погребена при сключване точно на този съюз. Малоперещепинското съкровище е било заровено в яма с диаметър 1,42 м и 1,06 м дълбока. Освен скъпоценностите археолозите са извадили от ямата парчета изгнили дълбови греди, копринен плат, извезан със златни конци, квадратни златни плочи с отвори и др. Всички тези предмети биха могли да бъдат остатъци от погребална носилка и саркофаг, местоположението на съкровището в ниското крайбрежно място на малка дълбочина може да свидетелства за това, че става дума за погребение в коритото на река („гръно погребение“). Остатъци от това погребение не са запазили, следователно това може да е кенотаф (празно погребение), трупозгаряне навън или най-вероятно погребалната яма със съкровища се е намирала някъде близо до окончателно и безвъзвратно подкопан гроб.

2. 2001 година – първото мащабно поклонение на мястото на златното съкровище на гроба на Кубрат, с. Мала Перещепина, Новосанжарски район, Полтавска област

През 2001 г. по инициатива на група начело с Николай Габер (тогава народен депутат на Украйна), Михаил Ченков, Иван Влаев, Антон Гержиков, Весела Залогина, Дора Костова и др. беше организиран събор на българите в Украйна с повдигане на въпроса за увековечаване паметта на хан Кубрат. Инициативата на българите в Украйна бе подкрепена от регионалните украински власти. Създаден беше благотворителен фонд „Наша Отчизна“ и разработен проект на историко-културен комплекс „Мемориал хан Кубрат“. На мястото на намереното съкровище, т.е. гроба на хан Кубрат в с. Мала Перещепина, Полтавска област, по време на събора през август 2001 г. беше поставен паметник. На него е изписан девизът на Кубрат: „В единението е силата“. Проектът на фонда предполага строителство на музей на хан Кубрат, православна църква и манастир, мемориална джамия, ресторант с различни кухни, хотел.

От 2001 г. на това място провеждат събори, срещи, конференции. Мероприятието придоби международен характер, в което участват представители на българските дружества и организации в Украйна, както и българи от цял свят – България, Русия, Германия, Румъния, Молдова, Чехия и други държави. Във фестивалите и концертите вземат участие голям брой художествени колективи от Украйна и България, а също и прочути артисти.

3. 2012 година - 100 години от намирането на златното съкровище и гроба на хан Кубрат

Идеята за създаване организационен комитет за честването на 100-годишния юбилей е на Асоциацията на българите по света, заедно с президента на Международния благотворителен фонд „Хан Кубрат“ Румен Спасов. През февруари 2012 г. със съвместните усилия на различни организации от цял свят беше създаден Международен организационен комитет за празнуването на 100-годишнината от археологическото разкритие на гроба на хан Кубрат. От 2001 г. Николай Габер заедно със съмишленици и представители на местната украинска власт утвърдиха това място като паметно и като знаков исторически обект. В знак на почит и уважение към неговите родолюбиви усилия той бе избран за координатор на Организационния комитет.

През февруари 2012 г. по инициатива на президента на МБФ „Хан Кубрат“ Румен Спасов, на тогавашния главен секретар на Световния парламент на българите към АБС Иван Момчев, с помощта на подпредседателя на АБС Юрий Граматик, както и с активното съдействие на тогава действащия посланик на България в Украйна Димитър Владимиров, в българското посолство в Киев бе създаден целеви Международен организационен комитет (МОК). Негова основна задача беше създаването и координирането на организация за честване на 100-годишнината от откриването на погребалната могила и съкровището на възстановителя на Старата Велика България край днешното украинско село Мала Перещепина, както и за организиране на изграждането на монументален мемориален комплекс на самото добило известност място.

През септември 2012 г. бе проведен съборът „Към завета – Кубрат 100“ по случай 100 години от разкритието на гроба на хан Кубрат. В него взеха участие над 3600 души, сред които много българи, живеещи в Украйна, България, Русия, Молдова, Татарстан, Чувашия, Крим, Румъния, Франция, Италия, Испания, а също и много местни хора. От страна на любезните и изключително добронамерени и гостоприемни домакини участваха областните, градските и общинските ръководства на Полтава, Нови Санжари, Мала Перещепина. В историческия събор взеха участие и представители на българската държава.

Положено бе началото на строителството на Мемориалния комплекс „Хан Кубрат“, като поставената през 2001 година паметна плоча бе преместена на специално изградена за целта площадка. От началото на гората до паметната плоча върху пясъчните дюни бе направена 200-метрова железобетонна пътека.

4. Музей на украинско-българското приятелство в Малоперещепинското общообразователно училище

Всяка година преподавателският и ученическият състав посрещат гости и български делегации в родното си украинско село Мала Перещепина. Местните украинци с голямо внимание и уважение се отнасят към факта на намереното съкровище на българския Владетел Кубрат и българската история. Те се гордеят и с факта, че Малоперещепинското съкровище се смята в Европа като едно от най-ценните от Средновековието.

През септември 2011 г. в училището тържествено бе открит Музей на украинско-българското приятелство под ръководството на учителя по история Анатолий Береза. Тук са изложени снимки на знаковите елементи и експонати на намереното съкровище: пръстена, меч, сервизи, кани и други предмети. В музея е изложен и портретът на Кубрат (художник Елизавета Мяжкова), подарен на училището от Геннадий Коев – доайен на българите в Украйна и заместник-председател на Одеското българско дружество.

Домакините започват екскурзията в музея с информация за първия събор през 17 – 19 август 2001 г. на малоперещепинска земя, който стана традиционен.

Тук са събрани материали за всички фестивали, посещения, срещи и конференции. Това е своего рода съвременен прочит на украинско-българското приятелство.

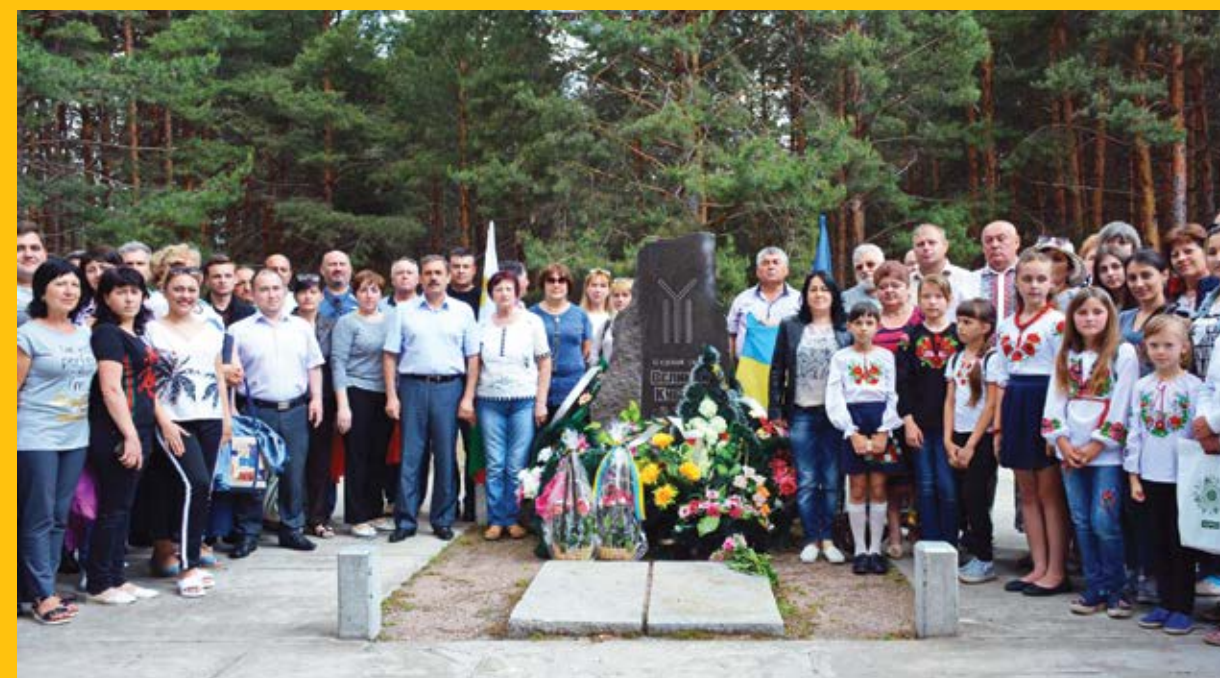
Централно място заемат камъните на древните български столици: Плиска, Орхид, Търново, Велики Преслав. Те са дар от България по време на първия събор през 2001 г.

„Пътищата на приятелството на двата братски народа – украинския и българския“ е следващата експозиция. Тук е представена ценна библиотека, посветена на България, както и на украински и български автори. Сред тях са книгите на полтавския историк, както и геец на културата на Украйна Вера Жук.

В музея е изложено и знаме, подарено от преподавателката от България Елизавета Георгиева, която специално го е извезала за музея в Мала Перещепина. Тук има още един дар от България – българска народна носия.

През 2018 г. село Мала Перещепина бе посетено от делегация от древната столица на България – град Плиска. Сключено бе споразумение за побратимяване между град Плиска и Мала Перещепина.

За съставянето на текста са използвани материали от сайта на Международния благотворителен фонд „Хан Кубрат“ по случай честването на 100-годишнината от намирането на златното съкровище и гроба на хан Кубрат. В материала е поместена и информация от разговор с Тетяна Демяненко.

Снимки: Малоперещепинско общообразователно училище, Асоциация на българите в Украйна, архив

Българските паметници в Украйна

Светлана Драгнева

Историческата си памет българската общност в Украйна съхранява чрез издигане на мемориали, паметници и бюстове на бележити личности в българската история. Активност в тази насока е проявена особено в независима Украйна след 1991 г. от страна на българските дружества и организации. Неправителствените сдружения, подкрепени както от България, така и от централната и регионалната украинска власт, откриват паметници в Бесарабия, Таврия, Киев, Олшанка и т.н.

1. МЕМОРИАЛЪТ НА БЪЛГАРСКИТЕ ОПЪЛЧЕНЦИ В БОЛГРАД

В гр. Болград има три стълба, които крепят българския дух в Бесарабия и които са свидетелство за 200-годишното живеене на българите тук. Духовният стълб е Болградската катедрала „Свето Преображение Господне“, построена със средства на българските преселници през 1838 г. Образователният стълб е Болградската гимназия „Г. С. Раковски“, открита през 1858 г. с усилията на болградските български първенци. И вече в началото на XXI век, на 20 октомври 2012 г., мястото на историческия стълб зае Мемориалът на българските опълченци, открит по инициатива и със съдействието на президента на Асоциацията на българите в Украйна Антон Кисе и на мнозина сънародници и съмишленици. Автор е одеският архитект от български произход Николай Базан. Монументът представлява обелиск. От четирите страни са разположени плочи с имената на български опълченци от Бесарабия (установени са близо 250 имена).

Участието на бесарабските българи в Опълчението по време на освободителната Руско-турска война през 1877 – 1878 г. е резултат от съхраненото българско народностно самосъзнание. Както сочат историческите справки, в Опълчението се записват 7444 души. Участниците от бесарабските българи са близо 1000 души, от които официално установени са 235 души, сред които са Данаил Николаев, Стефан Любомски, Стефан Кисов, Авраам Гуджев и др.

2. ПАМЕТНИЦИ И МЕМОРИАЛНИ ПЛОЧИ НА ХРИСТО БОТЕВ В УКРАИНА

Името на българския поет и революционер Христо Ботев е трайно свързано с Одеса, Измаил, Болград, Задунаевка. В Одеса Христо Ботев пристига на 14 ноември 1863 г., където учи във Втората одеска гимназия с класически профил. Тук той написва първото си стихотворение „Майце си“. Ботев посещава една учебна година в Историко-филологическия факултет при университета в Одеса. Към края на 1866 г. той напуска Одеса и е назначен за учител в българското село Задунаевка, Бесарабия. През 1869 – 70 г. Ботев живее и преподава в Измаил, често посещава и Болград.

Паметта за Христо Ботев в съвременна Украйна е жива и до днес. В местата, свързани с Ботев и българската общност там, са издигнати 6 паметника в Одеса, Измаил, Арциз, Задунаевка (Одеска област), Олшанка (Кировоградска област) и Ботицево (Запорожка област). Две мемориални плочи са поставени в Измаил и Одеса.

Всяка година на 6 януари и 2 юни българските дружества и организации се покланят пред паметта на Великия Ботев. Организирант се тържества, конференции, полага не на цветя.

ОДЕСА

– Мемориален барелеф на Христо Ботев е поставен през 80-те години на миналия век на сградата на Втората бивша мъжка гимназия, където той е учил през 1863 – 65 г. Барелефът се намира на ул. „Новоселски“ 93.

– Бюст-паметник на Ботев е открит на 13 ноември

2009 г. на Прохоровския площад. Средствата на бюста са дарение на представители на българската общност, установен е по инициатива на Одеския областен съвет и Конгреса на българите в Украйна.

ИЗМАИЛ

– Бюст-паметникът на Христо Ботев в град Измаил е разположен в двора на главния корпус на Измаилския държавен хуманитарен университет. Открит е на 20 март 1978 г. Датата е по случай 100-годишнината от Освобождението на България от османско робство. Бюстът е направен от измаилския скулптор Михаил Негопак.

– Мемориалната плоча с профила на Христо Ботев на сградата на Измаилския политехнически лицей е възстановена и открита на 5 септември 2020 г. През XIX век на това място се е намирало държавното църковно-енорийско училище, където Ботев е преподавал български език през 1869 – 70 г. Събитието е посветено на 135-ата годишнина от Съединението на България. Първата плоча на това място е поставена през 1980 г., автор Михаил Негопак. С течение на годините плочата се пречупва по средата. Възстановена е по скизи на предишния автор с общите усилия на четирите български неправителствени организации в града – Измаилската община „Света София“, дружество „Св. св. Кирил и Методий“, дружество „Христо Ботев“ и Асоциацията на българските семейства в Бесарабия „Роднини“.

ЗАДУНАЕВКА

– Паметникът на Христо Ботев се намира в централния парк на селото. Издигнат е през 1991 г. и е дело на българския скулптор Георги Недялков.

АРЦИЗ

– На 5 юни 2010 г. в централната алея на град Арциз,

Одеска област, бе издигнат бюст-паметник на Христо Ботев. Инициативата и организацията е на Асоциацията на българите в Украйна и Арцизкото районно българско дружество „Христо Ботев“.

ОЛШАНКА

– В Деня на паметта на гибелта на Христо Ботев и всички загинали за свободата на България – 2 юни 2010 г., в Олшанка, Кировоградска област, бе издигнат бюст-паметник на Ботев. Той се намира в централната част на районния център с решение на Олшанското кметство. Бюстът е лично дарение на президента на Асоциацията на българите в Украйна и народен депутат на Украйна Антон Кисе за българската общност там. Със съдействието и организацията на председателя на Олшанското районно българско дружество „Алфатар“ Анатолий Нестеров бяха извършени строителните работи по издигането на паметника.

В Олшански район, в българските села Доброе и Станкувата, живеят потомци на първите български преселници на съвременна украинска територия, преселили се през 1774 г.

БОТИЦЕВО

– На 24 юни 2011 г. в българското село Ботицево, Приазовски район, Запорожка област, бе издигнат бюст-паметник на Христо Ботев. Инициативата и организацията са на Асоциацията на българите в Украйна и Запорожкото областно българско дружество.

В Таврия българската общност се преселва от Бесарабия през 1862 г., основавайки български села в Приморски, Бердянски, Приазовски и Мелитополски район. До 1927 година селото се нарича Царедворовка, но същата година е преименувано в чест на българския поет и революционер Христо Ботев. През този период селото е включено в Ботевския български национален район, който е съществувал до 1938 г.

3. ПАМЕТНИК НА ВАСИЛ ЛЕВСКИ В БЕРДЯНСК

Бюст-паметникът на Васил Левски е открит в гр. Бердянск през 2007 г. по инициатива на Асоциацията на българите в Украйна и Бердянското българско дружество „Родолюбие“. Бюстът е дарение на българската общност в града от Фондация „Васил Левски“. Бюстът е отлят във фирма „Виваруж“ – София. Постаментът от полиран черен гранит е дарение от таврийския българин Сергей

Желев.

4. ПАМЕТНИЦИ НА СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ

В Украйна има редица паметници на светите братя Кирил и Методий, пред които всяка година се организират чествания и се полагат цветя.

Композицията на паметника в Киев се състои от фигурите на княгиня Олга, апостол Андрей Първозвани и св. св. Кирил и Методий. Първият паметник в Киев е изграден през 1911 г. Автори са Иван Кавалеридзе и Пьотр Сниткин. През 1923 г. скулптурният състав е демонтиран. На 25 май 1996 г. паметникът отново е издигнат. Авторите на реставрацията са скулпторите Виталий Сивко, Николай Билик и Витали Шихов.

Вторият паметник на първоучителите в Киев се намира в Киево-Печерската лавра. Откриването е на 29 октомври 2008 г. Паметникът е точно копие на

този в гр. Мукачево.

Паметникът на св. св. Кирил и Методий в гр. Мукачево, Закарпатска област, е издигнат през 1996 г., осветен е през 2000 г. от митрополит Владимир. Автори на проекта са местният скулптор Иван Броуди и архитект Александър Андриалоши.

Преди близо 20 години по инициатива на иличовското българско културно-просветно дружество „681“ в двора на Общобразователно училище №4 в гр. Иличовск, Одеска област, бе открит паметник на св. св. Кирил и Методий.

В Одеса по инициатива на Одеското българско дружество и Асоциацията на българите в Украйна кметството на града прие официално разрешение за поставяне на паметника пред хуманитарния корпус на Одеския национален университет „И. И. Мечников“.

На 3 юни 2017 г. в бесарабското българско село Кулевча, основано от български преселници от 1830 г., е открит паметник на светите братя и площад „Св. св.

Кирил и Методий“. Инициативата е на кметството и жителите на селото.

5. БЮСТ-ПАМЕТНИК НА ГЕОРГИ РАКОВСКИ В БОЛГРАД

Болградската гимназия „Г. С. Раковски“ е възродена през 1993 г. А от 5 април 1999 г. с постановление на Министерския съвет на Украйна носи името „Георги Сава Раковски“. Учебното заведение е сред инициаторите за издигането на паметник на своя патрон. През 1999 г. пред централния вход на гимназията е открит бюст-паметник на Раков-

ски, който е дело на българския скулптор Иван Лазаров.

6. БЮСТ-ПАМЕТНИК НА КАПИТАН ПЕТКО ВОЙВОДА В КИЕВ

На 8 септември 2011 г. в украинската столица бе тържествено открит бюст-паметник на една от най-ярките личности в историята на национално-освободителното движение на България – капитан Петко Войвода. Поводът е 165-годишнината от рождението му. В украинската столица това е 33-тият паметник на Петко Киряков. Паметникът е изграден по инициатива и със съвместни усилия на Съюза на тракийските дружества в България и Асоциацията на българите в Украйна с подкрепата на Киевската градска държавна администрация. Негов автор е известният български скулптор проф. Валентин Старчев.

7. БЮСТ-ПАМЕТНИК НА ВОЙВОДАТА ХАДЖИ ДИМИТЪР В МЕЛИТОПОЛ

На 11 септември 2020 г. в Мелитопол, Запорожка област, тържествено бе открит бюст-паметник на Войводата Хаджи Димитър. Бюстът се намира на градския площад „Сливен“. Инициативата е на Асоциацията на българите в Украйна, българските дружества в Запорожка област с подкрепата на Мелитополската градска Власт.

Снимки: Асоциация на българите в Украйна, архив

Художниците българи в Украйна – културното достояние на българския народ

Светлана Драгнева

Неразделна част от съвременния български културно-просветен процес в Украйна са представителите на живописата, графиката и декоративно-прикладното изкуство.

Богато по образност и неповторимо по сюжетност, живописното наследство на художниците българи в Украйна е трайно и е неделимо от културно-просветния възродителен процес на бесарабските, таврийските и кримските българи. Творчеството на художниците българи е осъзнат духовен капитал. По дух българско, то е част от общия процес на развитието на изобразителното изкуство в България. Българите художници, живеещи в Украйна, са с две родини. Прародината България е свидна земя на техните прадеди, а родината Украйна е тази, в

която те самите са родени и в която живеят и създават своите произведения. В тях те са отразили по един неповторим начин всекидневието на българина в Украйна с неговите мистериозни и автентични обичаи, с неговите радости и болки, с неговото покорство и твърдост пред изпитанията на съдбата, с неговата набожност и вяра в провидението.

Провеждането на художествени изложби е приоритетна дейност за Асоциацията на българите в Украйна, която взема дейно участие в тяхното организиране от 1994 г. до ден днешен.

В периода от 1994 г. до 2015 г. са организирани осем изложби в Одеса и Киев, които са проведени под егидата на Асоциацията, Одеското българско дружество и Киевското българско дружество.

А инициатор, организатор и творчески изпълнител на всички български изложби на изобразителното изкуство е Геннадий Коев – заместник-председател на Одеското българско дружество.

Първата изложба на художествените творби, създадени от украински българи, е организирана по случай 116-ата годишнина от Освобождението на България от османско робство и е проведена през февруари-март 1994 г. в Одеския музей за западно и източно изкуство. Тогава бяха представени 110 работи на 22-ма художници.

Вече на следващата година (март 1995 г.) в рамките на честването на Дните на българската просвета и култура и на славянската писменост в Украинския дом в Киев е проведена Втората изложба със 156 работи – творчески резултат на 37 художници.

Третата и четвъртата изложба отново са експонирани в Одеския музей за западно и източно изкуство и са посветени на 50-ата годишнина от победата във Втората световна война (май 1995 г.) и на Деня на българската просвета и култура и на славянската писменост, която съвпадна с Дните на България в Украйна (май 1997 г.).

Петата изложба с название „В началото на Века“ е посветена на новия XXI век и е проведена в Одеския музей за западно и източно изкуство в рамките на честването на Деня на българската просвета и култура и на славянската писменост (май 2000 г.).

Шестата изложба на творците българи бе открита на 10 юли 2005 г. в центъра на духовната съкровищница на Украйна – Киево-Печерската лавра, в

тържествена обстановка и с участието на българския вицепрезидент Ангел Марин, представители на политическия и културния елит на Киев, български общественици и бизнесмени. Изложени бяха 102 произведения на около 30 наши художници.

В навечерието на 2006 г. във Всеукраинския български център в Одеса се проведе още една изложба на български художници – детско-юношеска, в която взеха участие възпитаници от Задунаевската художествена школа в Арцизкия район, а също и техният учител Иван Ненов.

Седмата и осмата изложба на българските творци бяха открити във Всеукраинския център за българска култура в Одеса през месец май 2008 г. и през октомври 2015 г.

В платната на художниците, мнозина от които са излагали своите творби на международни изложби в България, Япония, САЩ, Германия, оживява древната традиция на предците и красотата на родния край. Всеки от тях има свой неповторим стил на себеизразяване. Нашите творци са: Иван Шишман, Александър Кара, Павел Баламаджи, Павел Колоколов, Илия Златов, Татяна Диманова-Голинска, Лариса Пуханова, Арсен Рустамов, Анна Константинова, Вера Романовска, Людмила Ромашко, Петър Чакир, Сергей Григораш, Иван Пастир, Павел Македонски, Иван Роглев, Владислав Фуклев, Галина Сапунжи, Елизавета Мяжкова-Дели, Лариса Чакир-Узун, Анатолий Труфкин, Васил Боев, Стефан Домусчи, Михаил Пейков, Иван Ненов, Иван Пирков, Игор Стоянов, Иван Стоянов и др.

Йона Тукусер, художничка: Трагедията на бесарабските българи и глада от 1946-1947 г. пресъздавам в картини

Светлана Драгнева

Художничката Йона Тукусер е бесарабска българка. Родена е в българското село Главан, откъдето, както тя самата споделя, „черпи енергия, сили и теми за своето творчество“. В периода 2003 – 2007 г. учи в Измаилския хуманитарен държавен университет в Украйна. Завършва специалността по изящни изкуства в класа на Иван Шишман. След това, в периода 2007 – 2010 г., учи живопис в Националната художествена академия в София.

От 2009 г. Йона изследва исторически материали за глада в Украйна и Съветския съюз от периода 1921 – 1923 г., 1932 – 1933 г., 1946 – 1947 г., като използва академичен подход при подбора на източници на информация от архиви и лични интервюта с живи свидетели, които са оцелели от глада. Резултатите от изследването по темата служат за пресъздаване на глада в Украйна със средствата на живописата.

Нейната първа изложба „Глад“ е представена през март 2011 г. в София.

През 2022 година – от 27 септември до 27 ноември – в Националната галерия в София експозицията бе организирана с подкрепата на Посолството на Украйна. Посветена е на 90-ата годишнина от Гладомора през 1932 – 1933 г. в Украйна и на 75-ата годишнина от глада през 1946 – 1947 г. в които са загинали най-много българи в Бесарабия.

„В проекта Йона Тукусер, която работи в стила на метамодернизма, интерпретира в своята живопис трагичните последици от глада през XX век и отправя тревожен поглед към настоящето в контекста на войната на Русия срещу Украйна“, пише за нея кураторът на изложбата Мартина Йорданова.

На 27 ноември – деня, в който в Украйна бе почетена паметта на загиналите в Гладомора, в Национал-

ната галерия в София приключи изложбата на Йона Тукусер. В същия ден Софийската градска художествена галерия откупи платно от изложбата, заради което, по думите на художничката, тя започва този проект. Картината се нарича „Гладът в Поволжието – 1921“.

Друго свое произведение – „Бесарабия“, Йона е дарила на Националната галерия. На картината е изписано, че „на територията на Украйна има две големи български общности – в Бесарабия и Таврия. По време на двата Гладомора – от 1921 – 1923 г. и 1932 – 1933 г., сред българите в Таврия загиват 30 000 души. До началото на Втората световна война българите в Бесарабия са в границите на Румъния. През зимата на 1946 – 1947 г. сталинската власт организира Гладомор и в Бесарабия, при който умират над 70 000 етнически българи. Общо в трите сталинсткки Гладомора умират около 100 000 бесарабски и таврийски българи, което е една трета от техния брой.

Йона, като художник вие представяте на зрителите големия си проект „Глад“. Какви са етапите на подготовката му и неговата реализация?

– Проектът „Глад“ разработвам вече 13 години. Още като студентка в Националната художествена академия в София вече мислех по темата за глада в Украйна. Започнах да чета архивни документи за глада – за следвоенния глад през 1946 – 1947 г., Гладомора през 1932 – 1933 г. и първия глад през 1921 – 1922 г. в Поволжието. Изследвах тези материали още през 2009 г. и когато се дипломирах през 2010 г., веднага започнах да правя първите скици. В началото на 2011 г. показах първата изложба „Глад“ в София. Фокусът беше върху бесарабските българи – за глада след Втората световна война, през 1946 – 1947 г. Заминах да живея в Ню Йорк през 2012 г. и след две години се върнах в София, тъй като ме поканиха да представя изложбата „Глад“ в централата на ООН в Ню Йорк.

Върнах се в България, за да продължа да рисувам по темата и да изследвам нови архивни източници. Преди това съм използвала научни статии, готова информация на историците през техния поглед. Но от 2013 г. насам започнах да търся непубликувани източници и архивни документи. Търсех интересни за мен като художник истории. Защото в научните публикации се представя статистическа информация, в която липсва емоция. За мен тази информация беше недостигателна. Аз търсех подробности за трагедията на един човек, на едно семейство, а такива истории не се публикуват в книги и публикации. Дълго работих из архивите в София, Добрич, Букурещ, Измаил и Одеса. Издирвах тези истории много време, до 2018 г. И тогава вече започнах да правя видеointervюта.

Провокирана от липсваща информация в официалните документи на прокуратурата, потвърждаващи наличие на човекоядство в Бесарабия (Украйна) в периода 1946 – 1947 г., предприех изследване чрез алтернативен източник на историческа информация – устната история. Проведах разговори пред видеокамера с 86 човека от дванадесет български населени места (с. Главан, с. Суворово, с. Каменка, с. Богатое, с. Холмское, с. Василевка, с. Каракурт, с. Криничное, с. Ореховка, гр. Измаил, с. Виноградное и с. Голица за времето от 10 април до 21 май 2018 г.). Обръщайки се към живата колективна памет на местните жители, записах споделените спомени за съществуване на човекоядство в селата им.

Пред камера те ми разказваха как след войната започнали да се създават колхози. За политиката на съветската власт, за данъците с месо, вълна, яйца, мляко и друг вид храна. Една стара жена ми сподели, че не е могла да се омъжи, докато не изплати данък от 300 кг месо. Тя трябвало да получи разрешение от кметството, за да се омъжи. Била младо момиче. Освен данъка под формата на храна, по къщите са обикаляли и отряди на комсомолци от кметството, за да изземат храната от населението и да го принудят да влезе в колхоза, защото по собствена воля никога не е искал.

Тези, които не са се подчинили, са измрели от глад.

Ако говорим за бесарабските българи, то над 100 хиляди са умрели по време на глада. Това са данни от изследвания. Аз също правих статистика, говорила съм с много кметове на села, в някои села са измирели по 50 – 70 процента от населението. Самите българи споделяха, че не във всички села гладът е бил голяма трагедия. Много зависело от самото ръководство на селото, което е защитавало своите съселяни, опитвало да им помогне, да ги предупреждава, че ще се изземва зърно, и т.н.

Например в селата от Болградски район – Пандаклий и Самбатър, е било ужасно. Когато говорих в Самбатър с възрастни хора, такива страшни неща са ми разказвали, че аз, дори като художник, не мога да измисля подобни картини. Към изложбата „Глад“ съм направила документалния филм „Антропофаг“ с интервютата на възрастните хора от Бесарабия, който също може да бъде видян в YouTube.

По време на интервютата една баба ми каза: „Това беше толкова страшно, че аз ви желая да не преживеете това никога и дори да не чуете за този ужас“. За това се знае малко, защото тези хора, които са преминали през това, не желаеха да го споменават. Психическата травма е толкова силна при тях, че те се опитват да забравят за глада. Затова и не се говори, защото самите хора искат да се забрави и поколенията да не знаят за тази трагедия.

Какъв е главният апел, който вие като творец отправяте към зрителя?

– Моето послание е трагедията да ни обединява, а не да поражда вражда между хората. Към проекта „Глад“ включих две картини, направени в началото на войната в Украйна. Те са централната част на експозицията. Нарисувах картините след 24 февруари в София, в киноцентъра „Бояна“, където собственикът на холивудското студио ЯриВ Лернер ми даде възможност безплатно да продължа да рисувам по изложбата на проекта „Глад“.

Още миналото лято се върнах в моето родно село Главан да го завърша. Големият хамбар вкъщи го направих на студио и подготвих 80 големи платна, за да направя картини по сюжети от събраните истории във видеointervютата. След като започна войната, моят творчески процес беше прекъснат и аз се върнах в началото на март в София. Тогава Лернер ми даде студио и ми помогна да докарам платната в София.

Две централни картини са посветени на глада през 1946 – 1947 година в Бесарабия и сегашната война в Украйна. Едната картина е от миналото, голяма е 4 метра. Това е история за едно момче от моето село Главан, която се е случила 1946 г. Родителите на това българче са починали от глад. Другата е за сегашната война в Украйна, в град Мариупол. Историята е на момчето Илия, което е на 6 години. Чух за него в украинските медии. Родителите му са загинали във войната, а той е прекарал 3 седмици в бомбоубежище. Момчето споделя, че е било толкова гладно, че започнало да яде играчката на своя приятел. Създадох това живописно платно по тази жива история, която се преповтаря. Това е историята на българчето от глада преди 75 години и украинчето от Мариупол сега. С тези две картини искам да покажа как трагедията ни обединява.

Тази тема е много обемна, много тежка. Откъде идва този интерес към нея?

– В мен остана спомен, когато още като ученичка в 5 клас, учителят ни по история показа снимка за глада в СССР и Украйна. Той ни представи фотография на канибали от Поволжието през 1921 – 1922 г. Бях толкова шокирана, че тя се запечата в моето съзнание за цял живот. Преподавателят ни даде за домашно да разпитаме нашите баби и дядовци как са прекарвали глада през 1946 – 1947 година и да напишем за домашно тяхната история. Ние всички от класа тогава за първи път чухме за глада. Този шок, който като дете

изпитах от тази снимка, ме провокира вече като студентка да се върна към тази тема. Споделяла съм с моите колеги от художествената академия за глада, оказа се, че те не знаеха за историята на бесарабските българи и трагедията на масовото измиране от глад. Това ме провокира да пресъздам историята в картини, за да покажа през какво са преминали предците ни.

Какви теми още присъстват във вашето творчество?

– Паралелно работя върху още няколко нови проекта. Това е серия картини, свързани с родното ми място в Бесарабия. Единият проект са казва „Корен“, другият „Време“. Но всички те са свързани със земята, където съм родена. Това е българска тематика. Представям бита и живота на българина в Бесарабия. В проекта „Време“ всяка една картина съответства на една секунда, стопкадър от видеозаписи, заснети в периода от 1994 до 2012 г. в родната ми къща. През призмата на моето семейство подготвям поредица от 130 картини, които започнах през 2015 г. В тях представям моето семейство във видеокадри за бита на българина – полето, земята, правенето на сирене, такива битови теми от всекидневния живот на българина от селото в Бесарабия.

Всяка картина е един кадър от видеофилма. Това е една секунда от моя живот. 130 картини. 130 кадъра. 130 секунди от живота ми. Този проект е научно-художествен. Консултирам се със специалисти, физици. Това е философски поглед на квантово ниво. Не е самоцел за мен да илюстрирам живота на българина на село в Бесарабия в картината. Аз го използвам като модел да „илюстрирам“ със средствата на живописиста моята концепция на художник за представата на времето. Проектът „Време“ още не е завършен, 70 картини вече са готови, другите са започнати, но не са завършени.

Родовата памет има голяма роля върху бъдещето на човека. Какво за вас е България и защо избрахте именно тук да се реализирате?

– За мен България е моята родина, независимо че аз съм родена в Бесарабия, Украйна. Чувството за родина е България. Това е на подсъзнателно ниво. Осъзнаването на това, че България е люлка на древна цивилизация, ми дава сила и самочувствие като на съвременен творец, обръщайки се към историята и изкуството. Вдъхновявам се от миналото. При мен това е на подсъзнателно ниво, не изпъквам с българското, а по-скоро изпитвам възхищение.

Снимки: Йона Тукусер, личен архив

Българин в Украйна рисува пейзажи върху фрагменти от ракети и снаряги

Аня Терзивец

Вадим Мирков се ражда в семейство на българин и украинка в град Запарожие. От малък проявява интерес към рисуването, но не обича да му се налагат правила, установени от някои учители. Така още като ученик на първото си занятие той избягва от художественото студио, в което баща му го записва, за да усъвършенства изобразителните си навици. От този момент Вадим остава насаме със своя талант и чрез наблюдения и собствени усещания се изгражда като самобитен творец. След време той получава техническо образование и днес е директор на печатница. Мъжът обаче остава верен на своята художествена страст, която усъвършенства до професионално ниво. За това свидетелстват неговите редовни участия в художествени изложби от общоукраински и регионален мащаб.

Съвременната реалност в Украйна променя живота на нейните граждани. Хората сменят своето местожителство, професията си, отношението си към живота и ценностите. Променя се творчеството и на някои от авторите. Преди половин година Вадим получава предложение да рисува върху фрагменти от ракети и снаряги, тези работи да се продават, а получените средства да се използват за помощ на армията.

„Приех предложението. В началото ми беше много сложно, защото, докосвайки се до безформенните отломки, усещах много болка и тъга, някои от тях вероятно

но са донесли смърт и разрушение на нашата земя. А на мен ми се искаше лошата енергия, впила се в деформирувания метал, да превърна в нещо, което носи радост“, споделя Вадим Мирков.

Първите му работи отразяват военните действия и са емоционално силни. Те предизвикаха голям интерес в обществото и бяха изкупени по време на благотворителен търг, организиран от доброволци, подкрепящи украинските войници. След време обаче металните отломки се покриват с романтични пейзажи, портрети и символни изображения.

„Все повече предпочитам да създавам спокойни сюжети и в името на победата да трансформирам злото в позитивна енергия“, споделя авторът.

Първите около 50 работи са направени на „еден дъх“. Авторът възприема тяхното създаване като краткотраен проект заради целта да бъде полезен на страната си. Прави пауза. Но днес се захваща с нова сила да реализира нови идеи – да оставя следа от войната, но да трансформира злото в светлина. „Много хора по света не могат да осъзнаят какво е това война, те си я представят като не повече от кадри на художествен филм, но тя е реална и може да се „втурне“ в живота на всеки. Вече наблюдавах как хората, докосвайки се до смъртоносна метал, върху който са създадени моите картини, преосмислят някои неща“, разказва той.

Днес художникът се готви за своята първа изложба на творби, създадени върху отломки от ракети и снаряги. Заедно с това той продължава да създава нови рисувани фрагменти от оръжия. Изпраща творбите си към благотворителни търгове, а също и в различни музеи в страната и извън нея, за да виждат хората, че украинците искат да превърнат войната в изкуство.

Да нарисуваш живота на българите върху... тикви

Аня Терзивец

Илия Златов е етнически българин, художник от село Кулевча, Огеска област. Освен рисуване на картини той създава сюжети върху тикви с екзотичен вид – *Lagenaria*. Интересно е, че явявайки се възпитаник на Огеската традиционна образователна институция, където бъдещите учители по изобразително изкуство усвояват и усъвършенстват своите художествени умения, той става не само откривател на ново изобразително направление, но и запознава „чуждата“ тиква с Бужакската степ. В това обаче му помогна съпругата му Елизавета. Осъе през 2002 г. тя донася непознати семена от Италия. Израстват тикви с необичайна форма, с дълги „носове“. И тогава художникът започва да суши тези тикви и да рисува върху тях сюжети от живота на българите. Така през 2003 г. започват да се появяват първите творби върху декоративните тикви на Илия Златов. Някои от тях са били пригодени за домакински съдове. Тоест в някои от тях семейство Златови са държали сол, в други – червен пипер.

С течение на времето Златов отделя все повече и повече място за отглеждането на тикви в градината си, а съседите и съселаните на художника все по-често се разпознават в забавните и тъжните истории, които завинаги застиват върху закръглените форми на тиквите.

Днес колекцията на майстора включва 200 творби. Някои от тях сега се съхраняват в колекции на известни личности и ценители на изкуството по целия свят. „Картичките“, както ги наричат българите в Украйна, са се превърнали в незаменими и постоянни експонати на етнофестивали и празнични местни и големи събори. Темите на рисунките също са свързани с бита на българина, неговите обичаи и традиции. Но напоследък в творбите на Златов се появява ново настроение, вдъхновено от времето.

„Това е една от последните творби, посветена на казаците, нашите доблестни воители. Те са изобразени на кон. А отгдолу е змията, която те победиха. Напоследък създавам рисунки, които показват отношението ми към войната“, казва авторът.

Илия Златов планира да изпрати някои от последните си творби на фронтовата линия, за да видят войниците, че и творците опитват да ги подкрепят.

Кулевчанският майстор отделя много време на своите ученици. Иван според майстора е един от най-талантливите. На завършената му работа виждаме украинци и българи да берат грозде. „Искам моите „карикатури“ да отразяват положителното, което има в света. Искам да няма война и насилие“, казва ученикът на Златов и твърди, че ще продължи да се усъвършенства в тази посока на декоративното изкуство.

А самият Илия мечтае след края на войната да отвори Музей за тикви, какъвто няма в нито едно село в украинска Бесарабия, в Украйна като цяло и дори в Европа.

Майчина грижа за военните

Аня Терзивец

Жени от село Виноградивка, Тарутинска община в Украйна, продължават да плетат зимни чорапи за войниците на фронта. Един от инициаторите на идеята е Олга Илинчична Кичиги от селото, която приобщава към плетенето над 10 свои познати и приятелки.

„Паля печката, каня съседите и плетем чорапи. Правим всичко възможно, за да стоплим войниците в окопите през зимата. Много хора се включиха в тази дейност. Ние плетем така, че чорапите да са удобни, един чифт не трябва да тежи повече от 100 грама. Претеглям топките с прежда и на всички давам точно толкова, колкото трябва за един-два чифта. Насочвам всички към скоростта – по-бързо, по-бързо“, разказва Олга.

Жената допълва още: „Студът вече е настъпил и войниците трябва да се стоплят. И в бъдеще ще продължим да плетем и изпращаме, дори и на малки партиди. Дори и да успеем да стоплим няколко човека е добре. Днес, за да харчим по-малко ток при тези бедствия, през деня сме в тази стая, светло е“.

Вече над 50 чифта топли чорапи са успели да стигнат до военните на фронта. Дамите от Виноградивка казват, че биха искали и жени от други села да станат съпричастни с идеята им, да се включат в плетенето на зимни чорапи.

„Който може да изплете много – добре, който може да изплете един чифт – също чудесно. Е, ще се стопли още един войник, такъв, който ни спасява от едно голямо зло, което унищожаваша нашите градове, убиваша нашите хора и съипваша живота по целия свят“, твърдят те.

По думите на Олга днес в селото освен българи живеят и украинци, гагаузи. Тя разказа своята история, без да откъсва очи от плетивото си. Една от традициите в селото е свързана с отглеждането на овце от древни времена. От вълната предели прежда, от нея са плели чорапи и елечи.

„И всички живеем в хармония, никой не обиждаше никого. И плета от малка. Майка ми ме научи да плета с две игли, с четири, а също и с една“, казва още жената.

Максим Спасов, певец: Трябва да продължим напред въпреки реалността, в която се озовахме

Светлана Драгнева

Младият българин Максим Спасов работи и твори в Киев. Неотдавна той представи първата си авторска песен, посветена на войната в Украйна. С нея 30-годишният мъж отправя послание за това, че животът продължава. Максим е роден в Одеса, в семейство с две култури – българска и украинска. Голяма роля във възпитанието му изиграва неговият баща Борис Спасов – българин от с. Задунаевка, Бесарабия, дългогодишен председател на Одеското българско дружество. Именно бащата възпитава у сина любовта към българщината.

Ето какво сподели Максим за БТА.

Максим, разкажете ни за своя творчески път.

– През цялото си детство, както всички певци, мечтаех за сцена и за това да радвам хората със своето творчество. Оказва се, че не всичко е така, както го рисуваме в мечтите си. Но в едно съм сигурен – ако човек желае нещо много силно, то задължително ще се осъществи. Ако не сега, то после. Така стана и в моя живот. През ученическите си години активно участвах в творческата дейност на училището – концерти, пиеси и т.н.

По настояване на родителите ми трябваше да последвам примера на по-големия си брат. Приеха ме в Одеския национален морски университет. Но с течение на времето осъзнах, че не съм избрал своя път, и започнах дейност в Одеския академичен театър на музикалната комедия „Михаил Водяной“. Три години актьорско майсторство в театъра ми дадоха много опит, който и до днес ми помага.

Били сте няколко години и в Китай. Какво е да работиш там, в друга култура?

– Да, предложиха ми договор в Китай и не можах да не се съглася да изпълня дългогодишната си мечта. Беше трудно и възбуждащо едновременно. Всеки месец нов град, нова сцена, нови хора. Там усетих повече внимание и как хората забелязват всяко твое движение. Участвах в много големи проекти, където милиони хора те гледат едновременно. За Китай това е нищо, но за мен беше неореално.

Аз съм човек, който може да се адаптира към всякакви условия. Но това, с което никога няма да свикна, е да живея без семейството, приятелите и страната, където съм роден.

„Украйна, живей“ – така се казва първата ви авторска песен. Как се роди тя?

– На 24 февруари животът ми се промени.

Бях в Киев от първия ден на войната. Дълго време никога от нас не можеше да разбере как да живее по-нататък. Но си дадох сметка, че трябва да продължим напред въпреки реалността, в която се озовахме. Тогава си зададох въпроса с какво лично аз мога да помогна на хората. И реших, че трябва да напиша песен, която би могла да помага на всеки. Песен, която ще вдъхновява и може би ще помогне на някого да продължи напред.

Максим, роден сте в българско семейство и имате български корени. Какво значат те за вас?

– Българските корени са наследство, което винаги е с мен. По примера на баща си от малък прекарвах много време във Всеукраинския център на българската култура в

Одеса. Там се почувствах като част от едно голямо българско семейство. Българската култура и музика оказаха голямо влияние върху мен. Досега неясна песента „За теб, България“. Възбуждам се и когато си спомня за участието ми и спечелването на конкурса „Мистър Българин – 2010“ в Одеса. Тогава бях едва на 18 години. Всичко това е неразделна част от мен.

Плановете ви за бъдещето?

– Да продължа да пиша нови песни, да помагам на хората, да участвам във възстановяването на украинската държава. Трябва да оценяваме всяка минута от живота си. Да не се предаваме.

Снимки: Максим Спасов, личен архив

Йордан Ефтимов е авторът на първата стихосбирка в световната литература за войната в Украйна

БТА

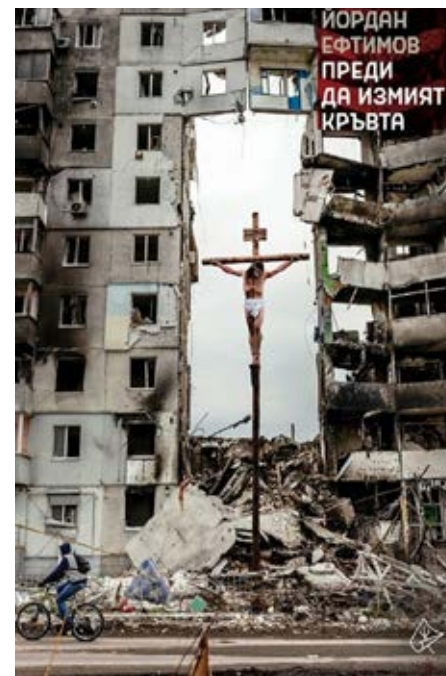
Стихове за войната в Украйна събра поетът Йордан Ефтимов в книгата „Преди да измият кръвта“. Тя беше представена през декември в рамките на Софийския международен литературен фестивал от автора и от доц. Георги Лозанов.

„Тази книга представлява някаква форма на лирически дневник, тоест събраните в нея стихотворения наистина са написани от последните дни на февруари до средата на септември 2022 година. За първи път в моя книга под стихотворенията има дати, но подредбата не е по хронология. Тоест хем е лирически дневник, хем не съм все“, каза Ефтимов.

„Стихотворенията са част от един поток на осмисляне на това, което се случва. Така че думата стихосбирка не е съмнителна. Трябва да призная, че текстовете в тази книга са някакъв опит да се справя с потока от новини и най-вече – снимки и видеа, с които бивахме заливани в социалните мрежи, но това не е съмнително. Аз всъщност трябваше да се справя с потока от сюжети, от наративи, които се появяха във връзка с войната. Много от тези наративи не успях да осмисля и да напиша текстове. Може би ще продължа да пиша по повод и във връзка с тази война. Действително, водещият момент беше опит да

се справя с това, с което се сблъсквам всекидневно и което не ме остави и не ме оставя до ден днешен“, каза още той.

„Тази война е много важна за нас, защото ни припомни пет-шест неща, които сме забравили или не сме успели да видим. Първото е, че човечеството непрекъснато живее във война. Ние живеехме в илюзията, че в Европа не е имало война от 70 години. Забравихме, че в Югославия имаше война само преди 20 години, съмсем близо до нас, и дори паднаха ракети в български села. Второто, което бяхме забравили, е, че човекът живее във война. Третото, което може би не бяхме видели добре, е, че тази война в Украйна тече не от февруари, а поне от 2014 година. Четвъртото, за което бяхме слепи или поне аз самият не си давах сметка, е, че България участва от първия ден на тази война“, каза Йордан Ефтимов. „Руските жълти медии, които са много силни, редовно споменават пророчества на Ванга за победата на руското оръжие. Така че най-малкото с помощта на образа на Ванга ние сме вече във войната“, добави той. „И последното, което наистина мисля, е, че най-добрият начин, по който може да завърши за България тази война, е с тоталния крах на руското оръжие. Не заради света и заради правилна-

та кауза или заради това, че агресорът винаги трябва да губи – неща, които мисля, а най-прагматично – ние, българите, ще се спасим от руския ботуш само ако някой друг се справи с руския ботуш. Тоест, ако искаме в България да има свобода от руското влияние, друг някой трябва да ни го извоюва, в случая –

украинците“, каза още Йордан Ефтимов.

„Това е първата в световната литература стихосбирка за войната в Украйна“, каза доц. Георги Лозанов. По думите му авторът на „Преди да измият кръвта“ постъпва като истински класически интелектуалец. „Като излъчване и като лайфстайл едва ли може да бъде сложен в тази матрица на класическия интелектуалец, но този жест го прави такъв изцяло. Защото, перифразирайки една фраза на Витгенщайн, който казва, че за това, за което не може да се говори, трябва да се мълчи, тук е обратното – за това, за което трябва да се мълчи, трябва да се говори“, добави Лозанов.

„За войната трябва да се говори. Интелектуалецът има дълг да говори по отношение на тези неща, за кои-

то не трябва да се мълчи и които не трябва да бъдат обличани в мълчание. Такава тенденция – войната в Украйна да бъде обличана в мълчание, започна бавно в началото на войната и постепенно нарасна и сега войната е, общо взето, в облак от мълчание. В някакъв смисъл книгата на Йордан Ефтимов е битка с руската пропаганда. И то битка – госта ярка, с много голям поетически потенциал, включително и това, че руската пропаганда присъства със собствените си клишета в немалко сюжети от стихотворението“, каза още доц. Лозанов.

В стихосбирката са включени 62 записки от войната, сред които „Това не е първата война“, „Така каза Ванга, Шойгу и шаманите“, „Изгубени във фалшивите новини“, „Танкове канибали и танкове, чакащи трансплантация“, „Войната е перманентна печалба за абсолютно всички“, „Съветът на дроновете“, „Версии за края на войната“ и „Окопите като произведения на изкуството“.

„Каква война ни показва Йордан Ефтимов? Уж някаква чужда, далечна война, прецедена през серийни медийни образи, отгледани в мониторите на пропагандата, уж някаква метавойна, война от дистанция. Но именно в тази дистанция от хиляди километри поетът успява почти невъзможното – да назове болката чрез иронията, да разграничи човека от чудовището, да различи честността от лъжата, боята от кръвта. Кръвта, която още не е измита. Истинска съвременна антивоенна книга“, коментира ректорът на Нов български университет (НБУ) Пламен Дойнов, който заедно с Бойко Пенчев е редактор на стихосбирката.

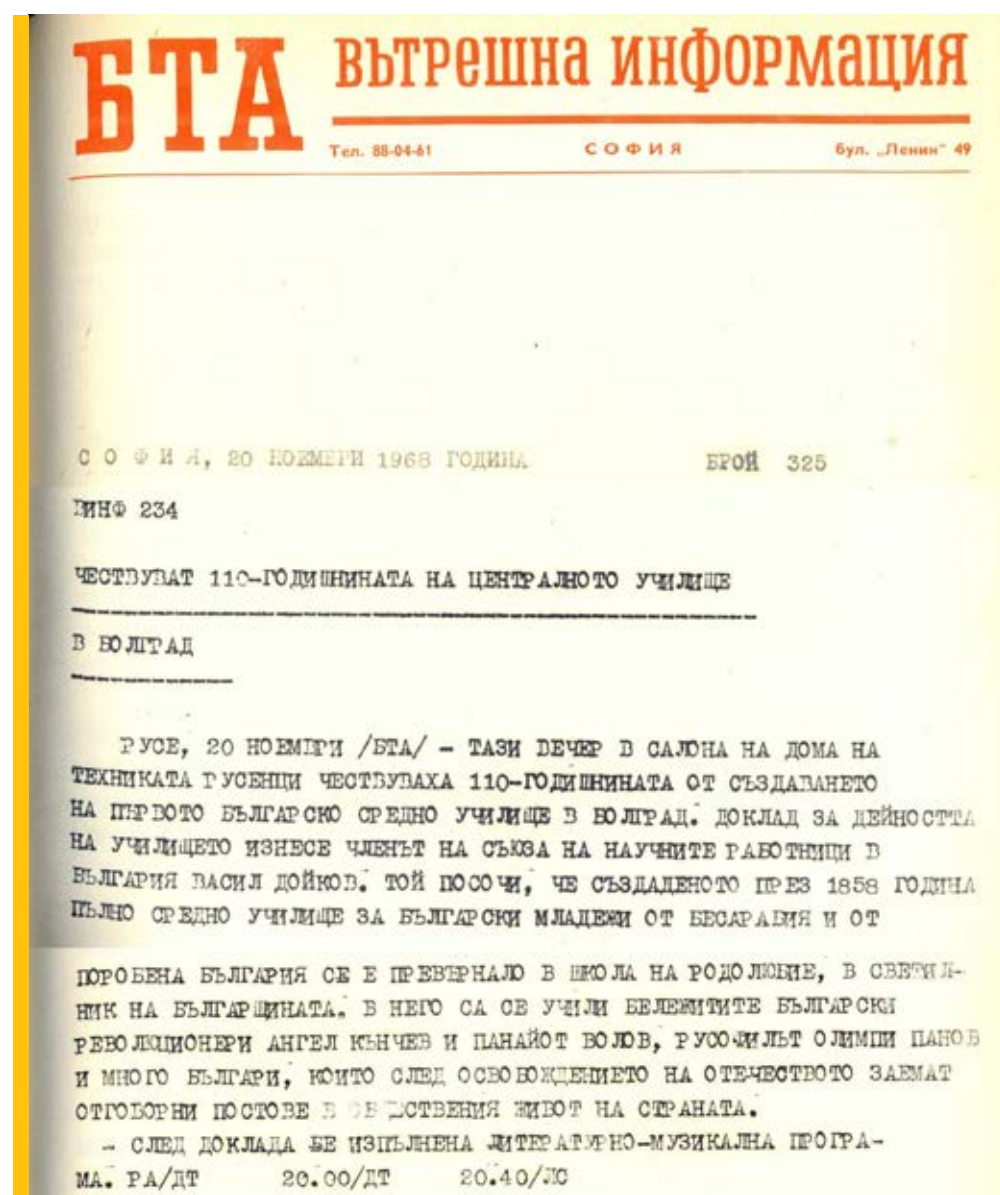
Автор на корицата на книгата е Станислав Беловски. За произведението си по стиховете на Ефтимов визуалният артист взема за основа кадър на фотографа Айвър Прикет от разрушения град Бородянка.

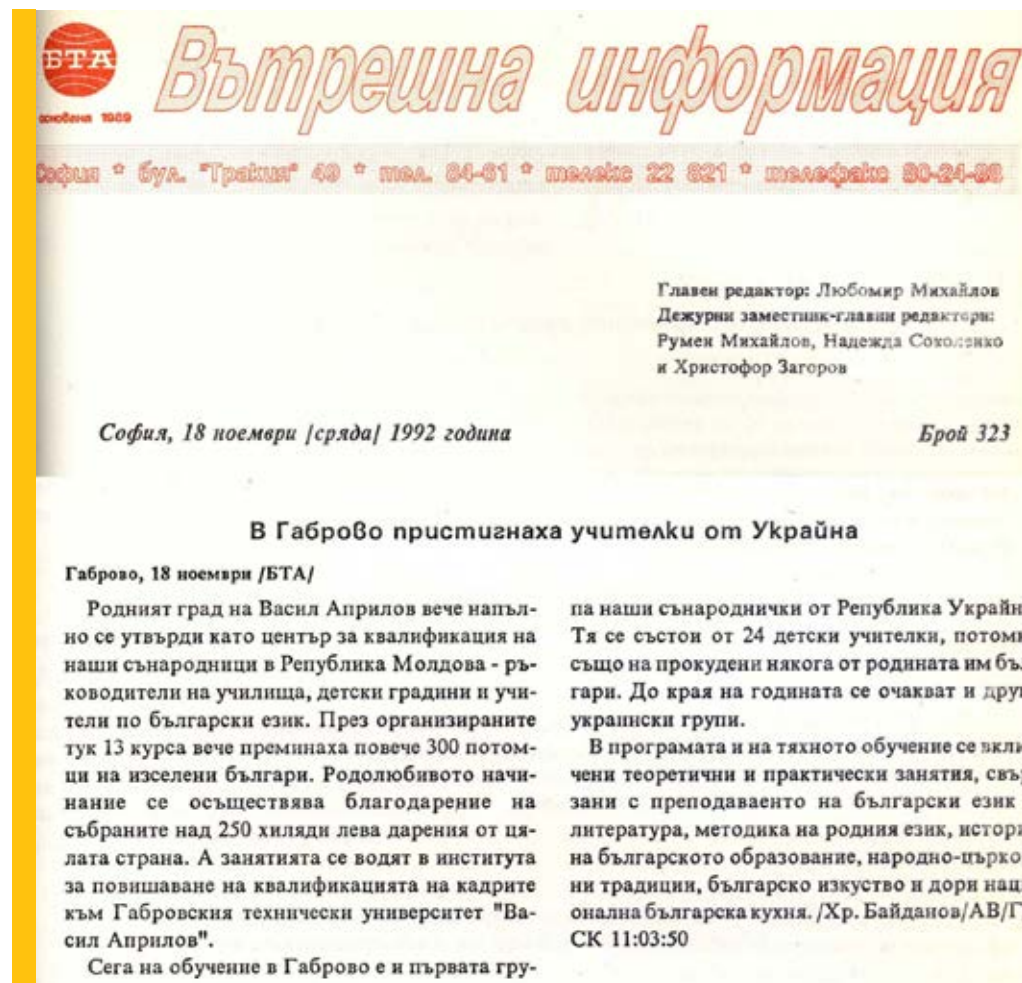
Акценти от архива на БТА за българите в Украйна

Битът, ежедневието, традициите, празниците и обичаите на българите в Украйна и тяхната връзка с българските им корени влизат в емисиите на БТА през годините.

Списание ЛИК показва страници от архива на агенцията, в които са представени някои новини за бесарабските българи и техните поводи за радост и гордост, каквито са например честванията за юбилеите на Болградската гимназия.

20.11.1968 г.

18.11.1992 г.

29.04.1993 г.

ВЪТРЕШНА информация

София, бул. "Цариградско шосе" 49 тел. 84-61, телекс: 22 821, факс: 80 24 88

Българите в Украйна живеят добре, но имат нужда от учители и книги по роден език

Велико Търново, 12 май /БТА/

Сред бесарабските българи няма масови настроения за преселване в България - това заяви на пресконференция днес г-н Иван Ненов, главен редактор на Одеското областно радио. Украинският журналист по произход е бесарабски българин, с корени от Великотърновския край, и гостува в старопрестолния град по покана на Великотърновския университет. 17 хиляди били българите в Одеска област, от тях 18 500 живеели в Одеса. Повечето били замож-

ни хора. За разлика от преди държавата се отнасяла толерантно към тяхните проблеми. Те не са политически или икономически, а по-скоро имат културологичен характер - поясни той. Според него сега българите в Украйна имат голяма потребност от учебници и художествена литература и от учители по български език, които свободно могат да изучават в училищата и институтите. Той посочи, че издиганият от отделни националистически партии и орга-

* * *

низации лозунг "Украйна - само за украинците" не се подкрепя от държавната власт, но оказвал влияние върху отделни хора, които желали да емигрират в България. В Украйна няма закон за двойно гражданст-

во и емиграционните проблеми са от компетентността единствено на държавните институции на двете страни - подчерта г-н Иван Ненов. /ПЦ/ХЗ/ИД/ 18:19:58

12.05.1993 г.

ВЪТРЕШНА информация

София, бул. "Цариградско шосе" 49 тел. 84-61, телекс: 22 821, факс: 80 24 88

Главен редактор: Любомир Димитров
Дежурни заместник-главни редактори:
Христофор Загорев, Надежда Соколенко
и Георги Котаров

София, 25 май 1993 година

Брой 145

Честване на 135-годишнината на Болградската гимназия

София, 25 май /БТА/

В музея "България и славянския свят" /бившия Дом на българо-съветската дружба/ утре започва двудневна научно-практическа конференция на тема "Болградската гимназия и нейната роля във формирането на българското духовно възраждане". Тя е организирана от инициативен комитет за честване на 135-годишнината на това огнище на българщината в Украйна, под председателството на проф. Николай Генчев. Идеята за отбелязването на годишнината, както посочи на пресконференция днес един от съорганизаторите на честването, директорът на културно-просветния център "Васил Априлов" при М-во на образованието, науката и културата Ангел Кондев, принад-

лежи на Дружеството на болградските българи и е израз на стремежа им да обърнат внимание на българските и на украинските власти и на обществеността от двете страни към проблемите на българското малцинство в Болград.

Честването ще започне с изложба, посветена на 135-годишнината от създаването на гимназията. На откриването ѝ се очаква да присъства и председателят на Дружеството на болградските българи Николай Тодоров.

В научно-практическата конференция ще участват изтъкнати български и украински учени. Темите, около които ще се съредоточат дискусиите на двудневната

* * *

конференция, са: изучаването на някои проблеми на емиграцията и заселничеството; възрожденският дух на първите две десетилетия на Болградската гимназия; бесарабската народна песен; Болградската гимназия като огнище на българщината; проблеми, свързани с възстановяването на

болградската гимназия. Общо ще бъдат изнесени 21 доклада. Освен това ще се състои "кръгла маса" на тема "Модел на преподаване на българския език сред българи, живеещи зад граница"./ЕМА/ НС/МК/ 17:06:22

25.05.1993 г.

Бесарабските българи в новините на БТА през 2022 и началото на 2023 година

Военните действия от края на месец февруари 2022 година оставят белег върху живота и ежедневието на хиляди хора в Украйна. Вълната от съпричастност към пострадалите и потърпевшите от конфликта показва силната връзка между българския народ и неговите бесарабски сънародници, които живеят там. Хуманитарната помощ, протегнатата с готовност ръка и предоставеното убежище на стотици бежанци у нас са събития, които намират отражение и в новинарския поток на БТА.

Новините се превръщат и в напомняне за човешкото лице, което стои зад всяка война. Защото бойните действия разрушават и променят съдби. Но са и шанс да покажем колко е голяма готовността ни да помогнем и да бъдем опора на нуждаещите се от подкрепа в тежък момент.

В тази хронология на ЛИК сме събрали някои акценти от новините, публикувани в сайта на БТА през отминалата година, които ни напомнят за силата на корените, за добротата и хуманността.

ФЕВРУАРИ

„Много искам справедливост и мир. Никои не иска Война“, казва на 24 февруари за БТА Анастасия, украинска студентка в България, участничка в протест на украинската общност у нас пред посолството на Руската федерация в София, който се провежда във връзка със започналите военни действия на територията на Украйна.

Денис Чебан, бесарабски българин, който също е студент у нас, споделя: „Ние много се уплашихме и решихме да гоидем, за да подкрепим украинците. Да видят, че има подкрепа, да не мислят, че те са сами в тази тежка ситуация.“

На 25 февруари от пресцентъра на общинската администрация съобщават, че Община Пловдив ще осигури места за настаняване на наши сънародници от Украйна. Кметът Здравко Димитров е бил потърсен от бесарабски българин, чиято самоличност не е обявена публично по негова молба.

След срещата Здравко Димитров провежда разговори с различни институции за оказване на съдействие при необходимост от настаняване на нуждаещи се. Към момента общината изразява готовност да помогне с места за настаняване в Дома за стари хора, общежитията на Техническия университет – Пловдив и Университета по хранителни технологии. Проверява се възможността и за настаняване в общински жилища.

Община Генерал Тошево е в готовност да настане украински граждани, бягащи от конфликта в Украйна, и да обезпечи тяхното изхранване чрез домашен социален патронаж, съобщават от местната управа на 28 февруари.

Започва записване на жители на общината, които биха предоставили за временно ползване част от своите жилища или необитавани такива за подслон на пристигащи украинци и бесарабски българи.

Общинската организация на българския Червен кръст се присъединява към националната кампания на организацията за набирание на дарения за пострадали от конфликта.

На брифинг на 28 февруари кметът Георги Георгиев съобщава, че Община Тунджа ще предостави база в лесопарк „Бакаджик“ за настаняване на бежанци от Украйна. Туристическият посетителски център там е напълно оборудван с всичко необходимо и има възможност да приеме 16 – 20 души, казва Георгиев.

Кметът призова и собствениците на множество хотели, хижи и ведомствени туристически обекти в района на Бакаджик да обмислят възможността за настаняване на бежанци. Междувременно жители на село Бояджик вече са заявили, че предоставят обзаведени жилища за целта, допълва кметът.

Община Тунджа има над десетгодишно сътрудничество с Болград, напомня Георги Георгиев и допълва,

че вече е осъществен контакт с ръководството на украинския град.

Община Велико Търново осигурява база за евакуирани граждани от Украйна, а координационен център работи в тясна подкрепа, съобщават от общинския пресцентър. Група бесарабски българи, които следват във Велико Търново, ще помагат с контакти и логистика на хората, търсещи подслон, заявява на 28 февруари студентката Нина Вдовиченко по време на среща с кмета Даниел Панов.

Общината е осигурила база за настаняване в старопрестолния град, водят се разговори с хотелиери и със стопаните на къщите за гости.

На 28 февруари специалният кореспондент на БТА Асен Бояджиев се среща с наши сънародници в Тараклия. Разговорите с тях показват, че военният конфликт буди опасения и сред българите в района.

Проблемът може да засегне и Молдова, светът се промени, от конфликта ще има големи последици и той вече се отразява върху хората, са част от споговорените от тях мнения.

„До последния момент никои не вярваше, че може да стане така, че ще започнат такива военни действия“, коментира за БТА Александър Боримечков от Тараклия, изпълнителен директор на фондацията „Български дух“. „Много хора от Тараклия живеят в Украйна, преселват се в Болград, в Одеса. Имам братовчедки, едната от които живее в Одеса, другата – в Болград. И до последния момент не знаехме, не вярвахме, че могат да започнат такива военни действия“, казва Боримечков. По думите му новината е напрегна-

Тараклия, 28 февруари 2022 г. Специалният кореспондент на БТА Асен Бояджиев се среща с наши сънародници в Молдова

ла всички и когато са започнали военните действия, хората са се наплашили сериозно. „Конфликтът е в съседна държава, но ние сме на 30 км от Украйна, комшии сме, живеем наблизо и каквото става там, може веднага да се прехвърли тук и никои няма да усети. Отразява се върху хората“, смята Боримечков.

Виталий Тогоров, бесарабски българин от Тараклия, вижда други рискове. Молдова внася храна от Украйна, което според него може да окаже голямо влияние върху наличността в магазините. „Най-важното е безопасността на семейството на всеки един човек. Трябва и хората в Молдова да направят някакви крачки за подсибяване на безопасността на семейството“, смята той.

„В тази ситуация хората дават всичко от себе си, за да направят по-спокоен живота на тези, които се нуждаят от това. Ако имат роднини и те имат възможност да дойдат от Украйна тук, разбира се, че всички ги приемат, човешко е, всеки разбира, че и той може да бъде в същата ситуация“, коментира Евгений Никифоров, мениджър в транспортна фирма в Тараклия, роден в Русия, завършил висше образование в София.

София, 24 февруари 2022 г. Протест на украинската общност у нас пред посолството на Руската федерация февруари 2022 г. Протест на украинската общност у нас пред посолството на Руската федерация

МАРТ

Бесарабски българи, студенти в България, искат да се отвори зелен коридор за етническите българи, за да напуснат Украйна. На 2 март в националния пресклуб на БТА младите хора отправят молбата си за помощ към България и благодарят на всички, които им помагат.

По думите на Макс Мединский основният проблем в момента е преминаването на границата от хора, които имат българско и украинско гражданство, както и липсата на транспорт поради различни причини, липсата на пари у бежанците, липсата на места в България, където те да живеят безплатно, докато намерят работа.

Хората, пристигащи без документи, имат огромен проблем при влизането в България, посочват още студентите. Студентите искат още и да се открие „горещ“ телефон, работещ денонощно, на който влизащите в България да получат адекватна информация. Необходимо е на тези хора да им се помогне и за регистрацията в България, бързо да се обработват документите им, както и да се помогне, ако има деца, пътуващи сами, настояват още студентите. Въпросът с децата, които са сами, е сложен, тъй като са необходими определени документи, казва Светлана Филипова от фондация „Бесарабски българи“.

Нашето поколение е изгубено, казва студентката Анна Великова. Запазете топлината, с която ни посрещате, призова тя.

София, 2 март 2022 г. Бесарабски българи, студенти в България, на събитие в националния пресклуб на БТА

На 4 март БТА цитира декларация на ръководството на Института за исторически изследвания на БАН във връзка с Войната в Украйна.

„В тези изпълнени с напрежение за света дни искаме да обърнем внимание, че Институтът за исторически изследвания на Българската академия на науките (БАН) има ползотворно сътрудничество с украински научни и образователни институции. И това не е случайно, защото Украйна е държавата, в която българистичните изследвания имат много стабилни институционални и личностни позиции. Те се обясня-

ват отчасти с инициативите на учени с произход от българската диаспора (т.нар. бесарабски, таврийски и други българи), но също така и с повишения интерес на украинските научни и образователни среди към двустранно сътрудничество с БАН. В тази връзка трябва да споменем дейността на Центъра за българистика и балкански изследвания „Марин Дринов“ към Харковския национален университет „Василий Назарович Каразин“ в Украйна, както и на Одеското научно дружество на българистите. Сред значимите научни начинания на Центъра към Харковския университет, с директор доцент Сергей Страшнюк, се открояват неговото периодично издание „Дриновски сборник“, чийто главен редактор – професор Михаил Станчев, е чуждестранен член на БАН, а също „Кирило-Методиевските четения“ и „Дриновските четения“, които се организират периодично под формата на международни научни форуми. Учени от нашия институт участват неизменно в тези инициативи. Здрава основа за това сътрудничество е договорът за научно сътрудничество и обмен между БАН и Харковския национален университет, подписан през 2006 г. и подновен през 2017 г. През 2019 г. беше създадена Смесена комисия на историците от България и Украйна. Учени от нашия институт са натрупали значителен опит в историческите проучвания за българската диаспора в Украйна“, се казва в част от декларацията.

София, 4 март 2022 г. Кметът на Столична община Йорданка Фандъкова се среща с две украински семейства бежанци, които са настанени в общински бази в София

Две украински семейства бежанци са настанени в общински бази в София, които са отделени за блягащите от Войната. Това съобщава на 4 март на фейсбук страницата си кметът на Столична община Йорданка Фандъкова.

„Двете сестри, потомки на бесарабски българи, и техните деца идват от Одеса. Съпрузите им са ги оставили на границата с Румъния, откъдето ги взе наш екип, който ги транспортира до София“, посочва кметът.

Втори екип на аварийната дирекция на Столична община е изпратен на украинско-румънската граница и ще осигури транспорт за 10 души до София.

„Вчера рано сутринта в София пристигнаха още два автобуса, осигурени от дарители, с блягащи от Войната в Украйна жени и деца. Всички те са настанени при роднини и приятели в България“, отбелязва Фандъкова.

Около 150 бесарабски българи и украинци се очаква да пристигнат в Ямболска област, вероятно през следващата седмица. Това става известно на 4 март по време на първото заседание на новосформирания Областен координационен съвет за помощ и подкрепа на бежанци от Войната в Украйна.

Кметът на украинския град Болград е поискал съдействие за настаняване на 110 украински граждани, сред които и с двойно гражданство, съобщава кметът на община Тунджа Георги Георгиев. Той посочва, че в момента заедно с Министерството на външните работи се урежда отпътуването на два автобуса за Одеска област. Те ще бъдат изпратени с хуманитарна помощ, а на връщане ще транспортират желаещите да напуснат Украйна, казва още Георгиев.

Още един автобус с около 40 украински граждани се очаква да пристигне в Ямбол. Само част от тях са пожелали временно убежище, а повечето ще потърсят подслон при свои роднини в Германия, съобщава регионалният координатор на Сдружението на украинските организации „Майка Украйна“ Оксана Легка. В близост до Военния клуб в града е открит и пункт, в който се набират дарения с вещи от първа необходимост.

Регионалните управления на образованието (РУО) в страната приемат заявления от бежанци от Украйна, които искат да запишат децата си в детска градина или в училище, пише БТА на 4 март. В зависимост от възрастта, завършения до момента клас, местонахождението и желанието на родителите децата и учениците бежанци се насочват към конкретна образователна институция. Целта е тази подготвителна работа да бъде свършена, колкото може по-бързо, за да може бежанците да се включат в учебните занятия веднага щом получат официален правен статут в България, съобщава пресцентърът на Министерството на образованието и науката (МОН).

В редица РУО в страната вече постъпват заявления за прием на деца от Украйна в детски градини и училища. В образователните институции в област Бургас вече са разпределени осем такива деца.

Три сестри от Украйна ще тръгнат на училище в Пловдив – в пети, осми и десети клас. Децата ще получат и психологическа подкрепа от училищния психолог и ще изучават български език като чужд в рамките на 120 часа. Момичетата са пристигнали в България от Киев с родителите си. Техният майчин език е руски, а дяго им е бесарабски българин.

В Плевен желание да ходи на училище е изявило 16-годишно момче от Украйна. Множество запитвания има също в София и Варна.

Хотелският комплекс „Райски къп“ в димитровградското село Радиево приема няколко групи бежанци от Украйна. Това съобщава за БТА на 4 март собственикът на обекта, хасковският автобусен предприемач Себахтин Исмаил. Бежълците от Войната са около 25 души, повечето са семейства с деца. От Хасково му се обадиха да очаквам още хора, посочва Исмаил.

Себахтин Исмаил обявява още преди няколко дни, че е готов да посрещне всеки нуждаещ се. Мигрантите са пристигнали с личен превоз, като са споделили, че преходът от Украйна дотук е продължил близо седмица. Сред настанените има и фамилия бесарабски българи.

Готов съм да давам подслон до изпълването на капацитета на комплекса. Настанените в него ще бъдат и хранени и това ще продължи, докато е необходимо, имам тази възможност, уверява Исмаил. Той припомня, че навремето също е бил бежанец с дъщеря.

Община Тунджа организира транспорт за 110 бежанци от Украйна и изпраща хуманитарна помощ натам. Със съдействието на Министерството на външните работи ще бъдат евакуирани предимно жени, 47 деца и един мъж над възрастта за мобилизация. Автобусите ще отпътуват с храни, санитарни материали и лекарства, а ще се върнат с украинските граждани, съобщава от местната управа на 5 март.

Поискалите евакуация са от побратимения с общината Болград, чийто градоначалник е отправил молба за помощ към тунджанския кмет Георги Георгиев. Украинските граждани, които се очаква да пристигнат, са предимно бесарабски българи.

Варна, 4 март 2022 г. Украински граждани напускат хотел в курорта „Св. св. Константин и Елена“

Президентът на КНСБ Пламен Димитров отново се обявява за спешно изготвяне на план за трайно връщане в България на българската диаспора в Украйна. Той припомня, че КНСБ настоява от две години за национална програма за трайно заселване на бесарабски българи от Украйна и Молдова. Димитров казва това на форум „Равнопоставеност на половете на работното място в условията на Ковид-19 пандемия“, пише БТА на 7 март.

КНСБ призовава с мирни средства да се разреши военният конфликт, за да могат тези вече милион, милион и половина бежанци да се върнат по домовете си, казва Пламен Димитров.

По думите на лидера на КНСБ от две години в контекста на нашата демографска криза КНСБ призовава държавата, в партньорство със синдикати и работодатели, да предприеме мерки за заселване на българи от Украйна, ако те имат желание.

От една страна, нашите сънародници там в момента се нуждаят от подкрепа и сигурност. От друга, страната ни е в сериозна демографска криза и трябва да се стреми да привлече всеки, който има българско самосъзнание, смятат от КНСБ.

Със съдействието на видинските училища – математическата гимназия и средното училище „Цар Симеон Велики“, за бежанците се организира курс по български език за начинаещи. В него могат да се включат всички желаещи и техните деца, които са настанени в дунавския град. Така децата ще се подпомогнат при желание да тръгнат на училище и детска градина, казва на 7 март за БТА Румяна Петрова, директор на видинската математическа гимназия. Предприемат се стъпки за осигуряване на възможност децата на настанените във Видин бежанци при желание да посещават детски градини и училища, както и за набавяне на необходимите учебни пособия.

Българските власти трябва да бъдат на място с бесарабските българи, казва на 7 март министърът на външните работи Теодора Генчовска, която на следващия ден е на посещение в Молдова.

В разговор с посланика ни в Кишинев той е казал, че там към момента има над 40 българи, които желаят да бъдат евакуирани. Ще използваме възможността, че сме там, за да ги качим на самолета, казва министър Генчовска.

Хуманитарната помощ от Община Тунджа вече е доставена в Болград, Украйна. Изпратени са два автобуса и микробус, натоварени с храна, лекарства и медицински консумативи на обща стойност 12 000 лева. Със същия транспорт се очаква да се евакуират към България 110 украинци и бесарабски българи, съобщава на брифинг на 7 март кметът на общината Георги Георгиев.

Рано сутринта на 8 март в Ямболска област пристигат 40 бежанци от Войната в Украйна. Подслон в общинската хижа „Инджови извори“ край село Войника е осигурен за 13 души от Община Стралджа, а останалите 27 са в хотел в Ямбол, чиято база предоставя общинският съветник в Община Тунджа Христо Дянков.

Евакуираните са предимно жени и деца, най-малките от които са две бебета под една година. Повечето пристигат от Болград, Измаил и Одеса. Сред тях е и 33-годишната Наталия, която бяга от Войната с 5-месечното си бебе и майка си Татяна. „В Украйна е много страшно, дори не можете да си представите. Криехме се в бомбоубежищата, а детето се нуждае от свеж въздух. Молим се постоянно на Бога, искаме това да спре, искаме да живеем нормално. Искам да изкажа и своята огромна благодарност към българския народ и към Община Тунджа за осигурения ни тук подслон“, казва през сълзи украинката.

Ямбол, 8 март 2022 г. 33-годишната Наталия с 5-месечното си бебе

Ротари клуб – Велико Търново започва кампанията „Помощ за Украйна“ в подкрепа на пострадалите от Войната, съобщават на 8 март от организацията. Помощта е за пристигащите в страната ни украинци и бесарабски българи. Хората, които искат да помогнат, могат да купят и да дарят продукти, като ги оставят в специално обозначените за това колички на изхода на няколко големи хранителни магазина, където ще бъдат поставени списъци с нужните продукти.

Кампанията на Ротари клуб дава възможност на всички желаещи да предоставят своите дарения и в специално наето за това складово помещение на ул. „Магистрална“ 9, където ще има дежурни, които ще приемат даренията. Ротарианците ще се включат в подкрепата за украинските граждани, които търсят убежище у нас, като предоставят безвъзмездно транспорт от границата и настаняването им в жилища на територията на Велико Търново. От клуба са готови да окажат безвъзмездна правна помощ за условията за настаняване, както и безплатни медицински услуги за нуждаещите се. Акцията се осъществява с Координационния център, създаден в Община Велико Търново.

На 8 март българите от Тараклия посрещат с хляб и сол министъра на външните работи Теодора Генчовска. Министър Генчовска се среща с представители на районния съвет в молдовския град и временно управляващия консулството ни там Ангел Маринков.

В Тараклия няма голям бежански приток от Украйна. Повечето от хората, бягащи от Войната там, преминават през централната и северната част на Молдова.

Никола Чертьом, 27-годишен бесарабски българин, казва, че в родния му град слабо се усеща бежанският поток, тъй като повечето от бягащите само преминават през района. Особено вълнение тук не се усеща, обяснява той.

Случващото се в Украйна Никола усеща болезнено. Разказва, че майка му е украинка, дошли са с баба му в Молдова още когато тя е била на пет години. Това е мирен народ и всеки един е заслужил спокоен живот. Има състрадание към бягащите.

Баба Света от Тараклия разказва, че молдовците са много състрадателен народ и помагат с каквото могат. Който има голяма къща, приютява майки с деца, заявява 63-годишната жена. Трябва да си помагаме, кой както може и с каквото може, но Украйна много пострада, добавя Света, която има внучка на осем месеца и ѝ говори на български.

Тараклия, 8 март 2022 г. С хляб и сол посрещат българите от Тараклия министърът на външните работи Теодора Генчовска

Тараклия, 8 март 2022 г. Сградата на Районен съвет Тараклия

Националният природонаучен музей при БАН (НПМ-БАН) подкрепя кампанията на Българското дружество за защита на птиците (БДЗП) за набиране на средства в помощ на партньорите им от Природния парк „Тузовски лимани“ в Украйна. Това съобщават от НПМ-БАН на 8 март.

Целта е да се осигурят средства за вещи от първа необходимост, медикаменти и оборудване, необходими в този труден момент, посочват от музея и призовават всички желаещи да се включат, като изпратят средства.

От БДЗП отбелязват, че управата на парка е един от украинските партньори по проекта „Сигурен прелетен път“, от който част е и българското дружество. Специалистите от парк „Тузовски лимани“ отговарят за управлението и опазването на една от най-ценните природни крайбрежни територии в Украйна – спирка, зимовище и гнездовище на хиляди водолюбиви птици. В рамките на проекта те имат водеща роля в дейностите в Украйна, като отговарят за борбата с браконьерството и мониторинга на зимуващите птици. Сред служителите на екипа е д-р Иван Русев, бесарабски българин и виден еколог и орнитолог, работещ от десетилетия за опазване на биоразнообразието на Украйна. Част от нещата, за които ще се използват събраните средства, са лекарства, палатки, шалтета, тръби на наблюдение, фенери, слънчеви панели за презареждане, външни зарядни устройства.

Вячеслав Велев и Максим Ковальов – бесарабски българи от Одеса, които бягат от Войната в Украйна, започват тренировки с представителния футболен отбор на „Пирин“, Благоевград, съобщават от клуба на 9 март.

Левият защитник Велев е на 21 години и е играл в „Черноморец“ (Одеса) и Мариупол.

Ковальов също е на 21 години. Той е вратар и е бил част от оборите на „Зимбру“ (Молдова) и „Кристал“ (Херсон).

За последно и двамата са били част от „Перемога“ (Днепър).

Вячеслав Велев и Максим Ковальов. Снимка: ФК „Пирин“, Благоевград

Международният форум „Българско наследство“ в Балчик ще обърне поглед в предстоящото си осмо издание към съдбата на украинските бежанци. Събитието, което се организира от едноименното сдружение, ще се състои в дните между 24 – 26 август, съобщава на БТА през март директорът на форума Маруся Костова.

В научната конференция за етнологията и миграцията на българите, която ще бъде ръководена от доц. д-р Елена Раџеева от Тараклийския университет, ще бъде дадена думата и на бесарабски българи, намерили убежище в България от военния конфликт в Украйна. От форума отправят покана към бежанците с български корени да се включат в дискусиата и да разкажат за преживяното.

Сдружение „Българско наследство“ вече подпомага българите в Измаилския район в Одеска област с лекарства, медицински консумативи и хранителни продукти, казва Маруся Костова. Апелът за подкрепа е отправен от координатора на форума в областта Татяна Ковтун.

Центърът за майки и деца, бягащи от войната, създаден преди дни в Перник, прие първите украински бежанци. Тук вече са настанени 12 жени и деца. Центърът има готовност да подслони още 15, до дни се очаква да приключат ремонтните дейности в цялата сграда, пише БТА на 12 март. Инициативата е на фондацията „Гората.бг“. Центърът носи името „Прегръдки от България“ и ще може да приеме 60 – 70 души.

Сградата е собственост на създателя на фондацията Никола Рахнев. Жилищната ѝ площ е 789 кв. м, има 800 кв. м двор. Десетки хора се стекоха да помогнат, разказва пред БТА Рахнев. Граждани и фирми са предоставили безплатно труд, строителни материали, обзавеждане. Хората носят домашно направени пици, баници, други храни, всеки помага, с каквото може, споделя Рахнев.

Ямбол, 12 март 2022 г. В Парк хотел Ямбол са настанени 31 човека, бежанци от Украйна. От тях 11 са деца. Най-малката от децата Маргарита на този ден има рожден ден. Община Тунджа организира празник, на който гостите носят много играчки за рожденичката и лакомства на другите деца. На снимките: Маргарита със своята майка Наталия Лес

Най-малкият бежанец тук – бебето Максим, което е бесарабски българин, е посрещнало първия си рожден ден в Перник. Непознати хора му подариха три торти за рождения ден, направиха ни много щастливи, разказва леля му Аљона Димитрова. По думите ѝ, след кошмара в Украйна те са се озовали в един рай в Перник. Влад Борисов, също бесарабски българин, казва, че такава отзивчивост в Украйна не е виждал. На гостоприемството на перничани се радва и украинската котка Пухчо.

„Съпричастността е изключително висока. Щастлив съм, че България е такава прекрасна страна и хората са толкова добри и съпричастни“, заявява Никола Рахнев.

Родопското село Триград също посреща бягащи от войната в Украйна, информира кметът Емил Гозушев на 14 март. Хотел в селото е заявил готовност да настанят 60 бежанци от войната.

Жена с 12-годишно дете са първите пристигнали украинци, уточняват от кметството. В следващите дни в хотела се очаква да се подслонят още хора, прогонени от войната в Украйна. Хотелиери от Триград осъществяват контакт със сайтове на бесарабски българи, информирайки за възможността за настаняване на бежанци.

На 17 март Видински хотел дава подслон на младежкия отбор по гребане и двамата му треньори от украинската област Виница. Децата са на възраст от 12 до 18 години, те са влезли със собствен транспорт днес през граничния контролно-пропускателен пункт „Дунав мост 2“ при Видин, казва за БТА Методи Пардонов, доброволец към Центъра на бесарабските българи в България. За настаняването на бежанците съдействуват са оказали областният управител на Видин Любен Иванов и представителят на БЧК за района Цветелина Петрова.

По думите на Методи Пардонов, доброволците уточняват от какво имат нужда пристигналите украински деца във Видин, за да им бъде осигурено. Пардонов е сред първите доброволци във Видинско, който обяви и стартира дарителската кампания в помощ на бягащите от войната украинци и наши сънародници – бесарабски българи. В своя офис той продължава събирането на дамски и детски дрехи, хигиенни материали за бежанците. Пристигналите дарения се сортират и за това са необходими още доброволци, които да помогнат.

До момента само в офиса на този доброволец са събрани и обработени 5 палета с дарения, които са изпратени в София за Центъра на бесарабските българи, откъдето се разпределят и извозват към бедстващите райони в Украйна. Методи Пардонов благодари на Ирена Кадийска и Ивайло Капелов от Видинският офис на „Еконт“, които безвъзмездно превозват направените дарения.

На 30 март областният управител Катя Димитрова се среща с украински граждани, настанени в Дупница и Кюстендил.

В Дупница тя разговаря със семейства бесарабски българи, които преди конфликта са живеели в Одеса. Те са пристигнали в България този месец. Настанени са в самостоятелна къща, в която им е осигурено всичко необходимо.

Около 50 са украинските граждани в Дупница, над 20 от тях са деца, като две от тях вече са записани в детска градина. По-големите деца посещават училище онлайн.

От понеделник на част от украинците в Дупница им предстои да започнат курс по български език, за да преодолее езиковата бариера. Сред тях има и такива, които имат намерение да започнат работа, съобщава Асен Кирилов – представител на доброволческа организация, ангажирана с подпомагане на украинските граждани. Той е посочил, че има свободни жилища за настаняване на украински граждани, а разходите по престоя им се покриват от дарители.

В Кюстендил областният управител се е срещнала със семейство от украинския град Запорожие. В семейството има момиче на 10 години и студентка в 4-ти курс, изучаваща „Програмиране и уебдизайн“. И двете имат желание да продължат образованието си в България.

Бургас, 30 март 2022 г. Флашмоб в подкрепа на мирното население на Украйна. Демонстрацията е организирана от украински граждани, които живеят в България или са намерили убежище у нас

АПРИЛ

За БТА на 20 април Светлана Драгнева, заместник-председател на Асоциацията на българите в Украйна, съобщава, че българското правителство е изпратило хуманитарна помощ за Болградската териториална община, където в български селища компактно живеят бесарабски българи. Получената помощ е под формата на стоки от първа необходимост, храни за дългосрочно съхранение, както и автономни генератори за осигуряване на непрекъснато електрозахранване в случай на прекъсване на тока.

Ръководството на Болградската териториална община предава автономните генератори на ръководителите на предприятия с критична инфраструктура в общината – на здравни заведения, общинското предприятие „Горводоканал“ и девети държавен пожарно-спасителен отряд към главното управление на държавната служба на Украйна в Одеска област.

МАЙ

Двама бесарабски творци – Нико Стоянов и Иван Боримечков, получават награди „Златен век“ на Министерството на културата. Отличията се присъждат по случай 24 май на творци от различни области на изкуствата за принос в развитието на българската култура и утвърждаването на националната идентичност.

Нико Стоянов и Иван Боримечков са номинирани от името на Културно-просветното дружество за връзки с бесарабските и таврийските българи „Родолюбец“ – София.

Нико Стоянов е поет, преводач и основател на вестник „Родно слово“ в Кишинев. Той има заслуги за разпространяването на българската литература сред българската общност в Украйна и Молдова.

Иван Боримечков е основател и дългогодишен ръководител на театър „Смешен петък“ в град Тараклия, активен деятел за театралното дело, както и за българските традиции, култура и идентичност в Молдова. През 2022 година той отбелязва и своята 70-а годишнина.

ЮНИ

На 14 юни кметът на Монтана Златко Живков се среща в местната община със семейство украински бежанци, които са потомствени бесарабски българи. С решение на Общинския съвет в Монтана те са настанени в общинско жилище в града.

Марина Атанасова заедно с нейната майка, сестра, баба и малкия ѝ син Николай благодарят на Живков за подкрепата, която местната власт в Монтана е оказала на семейството им. Те заявяват, че са избягали от войната, но в Монтана са намерили приятели и са срещнали пълно разбиране на проблемите си от страна

на на общинската управа и общинските съветници.
През есента се очаква малкият Николай да бъде първокласник в Монтана и вече е записан в местно училище. Той подарява на кмета Живков своя рисунка, а майка му – торта за празника на Монтана.

Монтана, 14 юни 2022 г. За празника на града бесарабската българка Марина Атанасова подарява торта на кмета на Монтана Златко Живков

ЮЛИ

Младежи от Молдова – призори от Републиканската олимпиада по българския език, се включват в експедиция из Родопска планина. Десет бесарабски българчета от Тараклия, Твърдица, Кишинев, Кортен, Курсово, Кайраклия ще се срещнат в Смолян със своите връстници от България и Италия, пише БТА на 4 юли.

Цяла седмица те ще изследват българските традиции, обичаи, природа и култура по проект „Младите хора от България и българските общности зад граница – българските следи в изграждането на европейски личности“, финансиран по програма „Еразъм +“, съобщава Олег Косих, председател на Фондацията „Български дух“ – организация – партньор на проекта от страна на Молдова.

Проектът се реализира още от Италианския езиков и културен център „България“, Фондацията „Българска гордост“, партньор е Асоциация „Докосни дъгата“.

„Шом добре учиш български език, ще си възнаграден. Това е основният принцип за избора на децата. А една такава екскурзия е повече от хиляди думи: сега тези деца, а и съучениците им ще знаят, че полагайки усилия, изучавайки родния си език, задължително ще бъдат възнаградени. Нито на децата, нито на местните власти това пътуване не им струваше нещо, а всички разходи са поети от организаторите“, споделя Олег Косих.

За БТА на 18 юли Аня Терзиев, водеща на предаването „Гласът на българите“ по Регионалната обществена телевизия ЦА, Одеса, съобщава, че ресторант с украинска кухня е отворил врати в българския курортен град Варна. Персоналът му се състои основно от бежанци от Украйна, сред които има много етнически българи.

„Ние сме българи, но сме родени в Украйна, и днес, намирайки се в България, ни липсва украинската култура“, споделя пред Аня бесарабската българка Елена. Управител в ресторанта е Анна от Белгородднестровски район. В нейния регион днес не е спокойно, затова тя избира да работи в украински ресторант в историческата си прародина, където да говори майчиния си език, но и да популяризира украинската култура.

„Неотдавна и аз посетих този ресторант и за пореден път се насладих на приликите в културите на българите и украинците, които се виждат в орнаментите, шарките, цветовете и вкусовите акценти на ястията“, споделя за БТА и рубриката „БГ Свят“ Аня Терзиев.

Ресторантът с украинска кухня във Варна. Персоналът му се състои основно от бежанци от Украйна, сред които има много етнически българи

АВГУСТ

XXIII народен събор на Ваяшки и други народни певци и музиканти се състоя в община Долни чифлик, местността Гермето, съобщава БТА на 9 август и посочва, че в него са участвали над 200 певци и инструменталисти.

Гости са самодейните състави от бесарабското българско село Криничное (Чушмелий), Болградски район. Чушмелийските български народни ансамбли – вокалният „Спивограй“, квартет „Славейче“ и оркестърът за народна музика „Кринчанка“ представят фолклорните традиции на бесарабските българи.

В своето приветствие към българите от Бесарабия кметът на Община Долни чифлик Красимира Анастасова отбелязва: „Специално искам да поздравя и нашите участници от побратименото ни село Криничное в Украйна. Зная какво означава за вас да бъдете днес тук в тези трудни за страната ви времена. Не забравяйте, че тук винаги ще бъдете сред приятели и сте част от нас“.

Бесарабският българин Георги Казанжи се включи в Световното първенство по борба за юноши, което се провежда в София, съобщава Асоциацията на олимпийските видове борба на фейсбук страницата си на 22 август.

Георги се състезава в категорията до 57 кг. Той е възпитаник на Тарутинската спортна школа и представлява Одеса област.

По време на първенството в София спортистът стига до четвъртфиналите. В битката за финала бесарабският българин се изправя срещу казахстанския и индийския шампион. В крайното класиране възпитаникът на Тарутинската спортна школа става пети в света.

Вечерта на 24 август с шествие по главната улица в Пловдив украинските бежанци ще отбележат националния си празник – Деня на независимостта на Украйна. Инициативата е с надслов „Свобода и независимост на Украйна“, съобщава по-рано през деня за БТА Наталия Елис от Украинско-българското сдружение „Пловдив“.

Предвижда се да участват около 150 души – семейства с деца, които ще се съберат пред Централна поща, след което да преминават по главната пешеходна улица.

Това е един от най-големите национални празници за нас, разказва Елис. По думите ѝ в Украйна денят е почивен, изпълнен с различни прояви и шествия. Искаме да освободим страната от странични влияния и да сме независими, както българите са желали това, допълва Елис.

Тя изказва благодарност на българския народ за гостоприемството и припомня, че преди 200 години Украйна също е приела български бежанци, които днес наричаме бесарабски българи. Аз съм от Одеса

област, познавам общата история на двете ни страни и винаги сме живеели с българите като едно голямо семейство, посочва Елис.

По данни на фондация „Подкрепа и възстановяване на Украйна“, която координира настаняването на бежанци в града, в момента в Пловдив има около 5000 украинци. Пристигат хора от Харков, Николаев, Мариупол и от Одеса област, уточнява Елис.

СЕПТЕМВРИ

Семейство на бесарабски българи, бежанци от Войната в Украйна, получава общинско жилище в Монтана. Кметът Златко Живков лично връчва ключовете на ремонтиран апартамент на церемония в общината, пише БТА на 8 септември.

Семейството на Марина Атанасова е от шестима души, а в жилището е настанено с решение на Общинския съвет в Монтана. То е напуснало своя дом в Одеса още в началото на войната и досега е живяло в хотел във Вършец. Тази есен синът ѝ Николай ще бъде в първи клас и е записан в училище в Монтана. От името на всички Атанасова благодари на общинското ръководство и кмета на Монтана и заявява, че в този край на България е срещнала хора с добри сърца, които са им помогнали.

На 9 септември БТА публикува интервю на Светлана Драгнева със Саша Стоева – експерт във Варненския регионален експертно-консултантски и информационен център „Читалища“.

На въпроса къде и как се е запознала с българи от Бесарабия, Саша Стоева казва: „От много време жадувах за контакти с наши сънародници от Бесарабия. Хора от едно от нашите Варненски читалища от с. Кипра се бяха запознали с участници от самодеен ансамбъл за българска народна песен „Янка“ от с. Камчик (с. Заря, Саратски район, Одеса обл. – бел. авт.) и заедно се включиха във фестивал във Варна. През 2011 г. читалището в Кипра получи покана за участие в тържествата по случай 180-ата годишнина от основаването на Камчик (селото е основано през 1831 г. от български преселници от села, разположени по поречието на река Камчия в България – бел. авт.). От Кипра кандидатствах с проект за финансиране за пътуването, който консултирахме заедно с колежата. Тогава, през 2011 г., бях включена в групата за посещение на бесарабското българско село. С много вълнение се подготвихме за срещата с нашите българи там. Подготвихме се да говорим на руски, да носим от България хубави вина, защото си мислехме, че българите там нямат вина, ракия...“

Саша Стоева допълва, че там не е имала чувството, че е извън България.

„С времето започнахме да създаваме нови връзки. Запознах се с Нина Иванова от Областния център за национални култури в гр. Рени, която е и замест

ник-председател на ренийското българско дружество „Отечество“. Директорът на Областния център за национални култури в Рени Марина Мунтян също е много отворена за такива контакти и връзки. Заедно създадохме проекта „Култура без граници“. В него освен български състави включихме молдовски и украински, които също научиха български песни. „Култура без граници“ се превърна в проект за международни връзки. Бесарабски българи, украинци, руснаци, молдовци, всички идваха в България, посрещаме ги в „Тополи на фестивали“, казва Стоева.

На въпроса какво е лично за нея Бесарабия, тя заявява: „Китно място, работливи и добри хора. Бих казала една духовна България. Нашите български преселници преди двеста години са я създали такава. Нашите села в България, за съжаление, вече не са такива, както в Бесарабия. Там хората се стараят да поддържат селата, връщат се у дома, благоустрояват ги. При нас почти няма села с 5000 души“.

На 22 септември, в Деня на независимостта на България, бесарабски българи от град Рени и селата Нови Троян и Криничное, Болградски район, посещават с. Изгрев, Варненско. Групата наброява 35 души – представители от ренийското българско културно-просветно дружество „Отечество“, Областния център за национални култури в Рени, както и участници в българския народен ансамбъл „Български сърца“ от Нови Троян, етнографи от Криничное.

Гостите от Украйна са посрещнати в село Изгрев от Саша Стоева, експерт във Варненския регионален експертно-консултантски и информационен център „Читалища“, и Савка Атанасова, председател на Народно читалище „Светлина-1927“ в с. Изгрев, Община Суворово. Местните жители приветстват своите сънародници с топла питка за добре дошли.

Първото място, което посещават гостите, е църквата в Изгрев, където българи от двата бряга на Дунав се молят за мир в Украйна и по света.

На 23 септември БТА съобщава, че кулинарно състезание под надслов „На Куцаровата чешма – с голяма баница в тава“ се е провело в с. Изгрев, Община Суворово. Нагпреварата е била в читалище „Светлина-1927“, където са се събрали жители от селото и техните гости от Бесарабия, Украйна.

В състезанието са били изложени над 40 баницы (солени, сладки и с пълнки), приготвени от наши сънародници от Изгрев и бесарабски българки от Нови Троян, Болградски район.

„За десети пореден път организираме кулинарно състезание. А тази година участват и гости от Бесарабия“, отбелязва Савка Атанасова, председател на читалището. Организиран е и майсторски клас по печене на кори за баница.

Домакините от Изгрев са приветствани с музикални поздравявания в изпълнение на ансамбъл „Български сърца“ от Нови Троян, ансамбъл „Калина“ от Ренийския

областен център за национални култури. Звучат и авторски стихове на Прасковия Серт от Нови Троян, посветени на прародината България.

Жури определя и победители в състезанието, сред които са българки от Изгрев и Нови Троян. Всички участници получават грамоти и подаръци.

Български народни и украински вокални ансамбли от град Рени и с. Нови Троян печелят призови места в Международния фолклорен фестивал „Море от ритми“, в който участват за първи път.

Дванайстото издание на фестивала се провежда в Балчик между 22 и 25 септември. В него се включват около 1300 изпълнители от 16 области на България и от Украйна.

Журито определя първо и второ място за ансамблите от Областния център за национални култури в Рени – „Калина“, „Роген край“ и „Форте“, в категория „Хорове“, раздел „Международни“.

На трето място е ансамбъл „Български сърца“ от Нови Троян. В категорията „Индивидуални изпълнители – до 18 г.“ първо място печели 10-годишният Иван Иванов от с. Нови Троян. Призови места са присъдени и на индивидуалните изпълнителки над 18 години от Рени – Олга Бабина, Олга Джемалиева и Таусия Диянова.

„Благодарни сме на организаторите и на журито за високата оценка на изпълненията на самодейците. За нас това е значимо и вълнуващо. Ансамблите и индивидуалните изпълнители се подготвиха под ръководството на директора на Ренийския център за национални култури Марина Мунтян. И получихме високи резултати“, споделя за рубриката „БГ Светят“ на БТА Нина Иванова, методист в отдел „Традиции и обичаи“ към центъра в Рени.

По време на посещението си у нас групата бесарабски българи успява да изнесе концерти в с. Дропла, Община Балчик, а също да участва във фестивали и събития в селата Изгрев, Здравец и Тополи, Варненско.

Монтана, 8 септември 2022 г. Кметът Златко Живков и семейството на Марина Атанасова, които получават общинско жилище в Монтана

ОКТОМВРИ

София, 29 октомври 2022 г. Райна Манджукова, изпълнителен директор на Изпълнителната агенция за българите в чужбина, на фестивала по случай Денят на бесарабските българи в НДК

На 29 октомври Изпълнителната агенция за българите в чужбина, Центърът на бесарабските българи в България и дружество „Роголюбец“ организират еднодневен фестивал за Деня на бесарабските българи. Инициативата се осъществява с подкрепата на Столичната община и Община Триадица.

Денят на бесарабските българи води началото си от 1938 г. по случай 100-годишнината от осветяването на храма „Свето Преображение Господне“ в Болград. Той се чества, за да си спомним, че бесарабските българи, аз бих си позволила да го добавя и всички българи в чужбина, са кръв от кръвта и плът от плътта на България. Това заявява пред журналисти преди откриването на фестивала Райна Манджукова, изпълнителен директор на Изпълнителната агенция за българите в чужбина.

София, 29 октомври 2022 г. Участници във фестивала

София, 29 октомври 2022 г. Участници във фестивала

По думите на Манджукова това е ден, в който да се отбележи, че всички българи са едно цяло, независимо от мястото, на което се намират днес. Тя посочва и някои от известните в историята бесарабски българи като Александър Малинов, Олимпий Панов, Александър Теодоров-Балан, Данаил Николаев и др. Според нея техните потомци носят връзката с България и днес.

Манджукова отбелязва, че освен на територията на Молдова и Украйна бесарабски българи са се преселили през 20-те години на ХХ в. и в Бразилия. Тя споделя и лична история.

Семейството на моя гяро е тръгнало да заминава за Бразилия, но когато каруците били натоварени и прозорците заковани на кръст с гъски, баба Ирина погледнала къщата и казала, че няма да потегли, разказва тя.

София, 29 октомври 2022 г. Ансамбъл „Бесарабия“ от Болград на фестивала в НДК

Манджукова си спомня и друга история – на майка, баща, баба, дядо и момиченце на две години, които заминали за Бразилия. Условиата там не били така хубави, както очаквали, затова бабата и дядото, заедно с внучката си Ана, се върнали в Бесарабия. Тя посочва, че родителите са успели да намерят работа и останали в Бразилия, като впоследствие имали още четири деца. Детенцето израства само с баба си и дядо си. Вече на възраст, баба Ана успяла да се събере със сестра си Мария от Бразилия, разказва Манджукова.

С песни и танци е отбелязано едно от събитията по случай Деня на бесарабските българи в Националния дворец на културата в София. В зала 11 са изпълнени песните „Хубава си, моя горо“, „Облаче ле, бяло“ и „Даньова мама“, които донасят много емоции на присъстващите.

Събитието е открито от Райна Манджукова. Във фестивала, който продължава през целия ден, участват

София, 29 октомври 2022 г. Участници във фестивала

НОЕМВРИ

„Бях принудена да търся убежище в България заради войната в Украйна. Беше опасно да оставам в Измаил, защото живея точно срещу Военна част в града. А именно такива обекти най-много са подложени на риск“, споделя на 15 ноември бесарабската българка Валентина Танасова за рубриката „БГ Свят“ на БТА. Тя участва в пресконференция в националния клуб на БТА във Варна заедно с Боян Коларов и Павел Павлов от сдружение „Граждани +“, където са разисквани въпроси за адаптацията на украинските бежанци у нас.

Валентина е в България от два месеца. Настанена е в хотел в Кранево. Там има и други бесарабски българи от Измаил, Болград, Одеса, Киев. „Тъй като съм българка, мога лесно да комуникирам тук. Помагам на украинците, които срещат трудности с общуването и адаптирането. Планирам да си търся работа и да остана да живея тук“, споделя Валентина.

В Бесарабия са останали двамата ѝ сина, които в условията на военното положение не могат да напус-

гости от Украйна и Молдова, както и от Банат, Румъния.

По време на събитието в НДК всички присъстващи почитат паметта на загиналите във Войната в Украйна с минута мълчание. Връчени са отличия за помощта за нашите сънародници в условията на военен конфликт. В края на събитието е изпълнена и песен, посветена на Украйна.

Фестивалът се пренася и на откритата сцена пред НДК, където посетителите могат да научат повече за традициите на бесарабските българи и да вкусят от традиционните бесарабски вина и ястия. Отново има изпълнения на ансамблите от Украйна, Молдова и Банат, Румъния.

От 18.30 ч. в Централния военен клуб се състои и честване на Деня на бесарабските българи, посветено тази година на молбата за мир и разбирателство между народите, организирано от дружество „Родолюбец“.

София, 29 октомври 2022 г. Анна Мунтянова, заместник кмет на Болград и Райна Манджукова, изпълнителен директор на Изпълнителната агенция за българите в чужбина получиха плакети

нат страната. „През целия си живот се занимавам с търговия. Преди години стопанисвах ресторант в Измаил. А в последно време имахме семеен бизнес. Заедно със синовете продавахме месо на градския пазар. За съжаление, заради войната спряхме всичко“, допълва Валентина Танасова.

Рисунки на бесарабски българчета от Рени са експонирани в община Провадия, като изложбата продължава до края на месец ноември. „Тя е представена на екипите на НЧ „Алеко Константинов – 1884“ и НЧ „Васил Левски – 1901“, с. Добриня, в рамките на културния обмен между побратимените градове Рени и Провадия. Творбите са тематични и представят красотата на есенята в Бесарабия. Те са на учениците от Центъра за детско и юношеско творчество в Рени от класа на бесарабската художничка от български произход Надежда Костова“, съобщава на 18 ноември за рубриката „БГ Свят“ на БТА Нина Иванова, завеждаща българската

секция в Ренийския център за национални култури.

Няколко години поред Центърът за национални култури и Община Провадия имат интерес към детското художествено творчество и си разменят изложби.

„Рисунки на деца от Рени са гостували в Провадия и Варна. Детски творби от България сме експонирали и в Рени. И сегашната изложба е знакова за младите таланти от Бесарабия. Културният обмен между нашите градове е наситен с много дейности като фестивали, обмен на делегации, изложби и концерти“, споделя Нина Иванова.

ДЕКЕМВРИ

Българското семейство на Андрей и Татяна Дунгер от Тарутино приготви домашни ястия за войниците от Донецка област. Това съобщава на фейсбук страницата си тарутинският Общински съвет и новината е цитирана от БТА на 9 декември.

„Семейство Дунгер, заедно със своите деца на ученическа възраст, в рамките на една седмица приготвиха домашни ястия за войниците от Донецка област. Майката и децата опекоха домашни сладки и кифли. Бащата Андрей Дунгер направи домашни колбаси по българска рецепта“, обявяват още от общината.

Татяна и Андрей Дунгер са бесарабски българи, които живеят в Тарутино, родом са от българските села Яровое и Перемога. И двамата работят в пожарната служба в Тарутино.

„Решихме с моя съпруг да подготвим колет за войниците от Бахмут, Донецка област. Там воюват и българи от Яровое и Тарутино. Цяла седмица приготвихме ястия и печива. Двете ни деца също се включиха да ни помагат. Често нямаме ток, но съседите ни дадоха генератор и така успяхме да подготвим тази помощ. Свързахме се с доброволец и педагог от Тарутино Григорий Церковни и прегахме колетите“, споделя специално за рубриката „БГ Свят“ Татяна Дунгер.

Няма точен график за пускането и спирането на тока в Бесарабия, споделят на 21 декември за рубриката „БГ Свят“ на БТА бесарабски българи от Болград и Одеса. В населените места на Болградски район са осигурени 25 стационарни пункта с генератори.

„Чрез тях жителите имат възможност да зарежат мобилните си устройства, да си починат и да се стоплят. Освен това има и електрически уреди за приготвяне на топли напитки“, съобщават от Болградската администрация.

„Населението не знае в колко часа и за колко време ще има ток. По-голямата част от генонощето такъв няма. Вече свикнахме. Зареждаме телефони, приготвяме храна, перем през нощта, защото в повечето случаи тогава има ток. Лошото е, че всеки момент може да го изключат и нищо не може да се планира. Проблем има с питейната вода в града. Поради липсата на електричество водата се пречиства лошо. А в селата ситу-

ацията е още по-тежка. Въпреки това нашите хора са силни, стараят се да няма паника и да се държат, защото животът продължава“, коментира Наталия Русева – жител на Болград.

„Българският център работи основно без електрозахранване, докато има дневна светлина. Много е сложно, защото няма интернет и нищо не може да се планира, дори за няколко дни напред. Особено е сложно за счетоводството. Подготвяме отчетите и финансовите документи през нощта, когато има ток. В Болград например 2 часа има ток, а 6 часа няма. Преди няколко дни за българските неделни училища в района и за Центъра от България прегахо генератори, за което благодарим“, разказва директорът на областния Център за българска култура в града Галина Иванова и допълва: „Обаче генераторите са на бензин, който не е качествен при нас, и те не могат да работят добре. Също така бензинът е много скъп, а това поражда други въпроси“.

За ситуацията в Одеса и дейността на Българския център директорът му Димитър Терзи споделя, че въпреки усложненията, организирането на културни събития не е спирало. „Вратите на Центъра са отворени. Стараем се да организираме благотворителни концерти и изложби, доколкото е възможно. Като изключат тока по време на мероприятие, запалваме свещи. Хората не искат да си тръгват и така продължаваме. Българското неделно училище работи през деня на дневна светлина. По-сложно е в блоковете и домовете. Има проблеми с водата“, посочва той.

По думите му на места липсва и газ, а когато електричеството спре, приготвянето на храна е силно затруднено. „Вече свикнахме. Държим се“, допълва Терзи.

„В резултат на атаките по критичните инфраструктурни обекти състоянието на енергийната система на Украйна изисква възстановяване. В Одеска област продължават прекъсванията на електрозахранването. Този режим ще продължи до стабилизиране на обстановката в електроенергийната система“, информира Болградската районна военна администрация в сайта си.

2023 ЯНУАРИ

Бесарабският българин Александър Греков популяризира украинска кухня в София. Той е родом от българското село Чийший, Болградски район. От малък, заедно с майка си и брат си, се мести да живеят в България. В София се запознава със съпругата си.

„Идеята ми да представя украинската кухня тук е стара. И ето, съвсем наскоро осъществих мечтата си заедно със съпругата ми Анастасия, която е родом от Запорожка област и също има български корени“, разказва на 4 януари за рубриката „БГ Свят“ на БТА Александър Греков.

„Фокусираме се основно върху украински традиционни ястия, такива като борш с пампушки (чеснова питка) и сланина, котлети по киевски и много други. Имаме и няколко български ястия от Бесарабия – на пример курбан“, допълва той.

Всички сервитьори в заведението на Греков са бесарабски българи, които владеят и двата езика – български и украински, а готвачите и барманите са от украински произход от Киев и Полтава.

„Създадена е домашна атмосфера и наистина може да бъде усетен Вкусът на украинската кухня“, споделя Михаил Панайотов, който е родом от Бесарабия.

Потомък на бесарабски българи беше награден с почетна сребърна позлатена значка във връзка с дългогодишната му работа за единението на българите по света, съобщава БТА на 13 януари. Отличieto на Нико Стоянов е връчено от директора на Изпълнителната агенция за българите в чужбина Райна Манжукова. На събитието присъстват още представителят на агенцията Лили Спасова и Кирилка Демирева – член на Управителния съвет на дружество „Родолюбец“.

Признанието на агенцията към него е направено и по случай 30-ата годишнина на институцията.

Възможността за бъдещо партньорство обсъди Тракийският университет и Измаилският дунайски институт по воден транспорт. Новината е съобщена на сайта на българското висше училище и е цитирана от БТА на 30 януари.

На 27 януари Тракийският университет е посетен от представители на Изпълнителната агенция за българите в чужбина и проф. Олена Даки – ректор на Дунайския институт по воден транспорт в Измаил. От страна на домакините в срещата взеха участие зам.-ректорите проф. Нели Грозева, проф. Мирослав Карабалиев и доц. Емил Славоу, главният секретар проф. Ани Златева, както и представители на Стопанския факултет, начело с декана доц. Блага Стойкова.

„По време на работната среща бяха обсъдени административни и миграционни проблеми, пред които са изправени украинските студенти с български корени при пристигането и последващото си пребиваване в нашата страна“, посочват от Тракийския университет.

Интерес към бъдещо партньорство и спогодба за сътрудничество с Тракийския университет е проявен от проф. Олена Даки. Измаилският дунайски институт подготвя кадри по инженерни специалности, свързани с речния и морския транспорт. Дунайският институт функционира в гр. Измаил, където живеят много бесарабски българи.

„Основен интерес за ръководството на института представляват икономическите и техническите специалности на Тракийския университет, но също така и работата по съвместни проекти, както и обменът на преподаватели и студенти. В края на работната визита представителите на двете висши учебни заведения се договориха да проведат допълнителни срещи, за да обсъдят в детайли всички възможности за сътрудничество“, допълват от Тракийския университет.

ФЕВРУАРИ

Деца, бежанци от Украйна, подредиха изложба и изнесоха концерт в Младежкия дом на Варна, съобщава БТА на 5 февруари. Те са настанени в хотели по Черноморието и участват в проект „Крила“ на Фондация „Агра - България“, финансиран от УНИЦЕФ, чрез който им се осигуряват занимания в различни кръжоци и безплатни уроци по български език.

С тях работи художничката Юлия Барко, която е и главният организатор на събитието във Варна. Тя благодари на България за топлотата и гостоприемството, за това, че украинските деца имат възможност тук да творят, да откриват прекрасния свят на изкуството и да намерят втори дом. Посочи, че в заниманията са участвали бежанци от Харков, Одеса, Николаев, Днипро, Запорожия. Надявам се в следващия

проект да се включат още хора и да докажем, че в изкуството няма граници нито за езика, нито за вярата, нито за националността, добавя преподавателката.

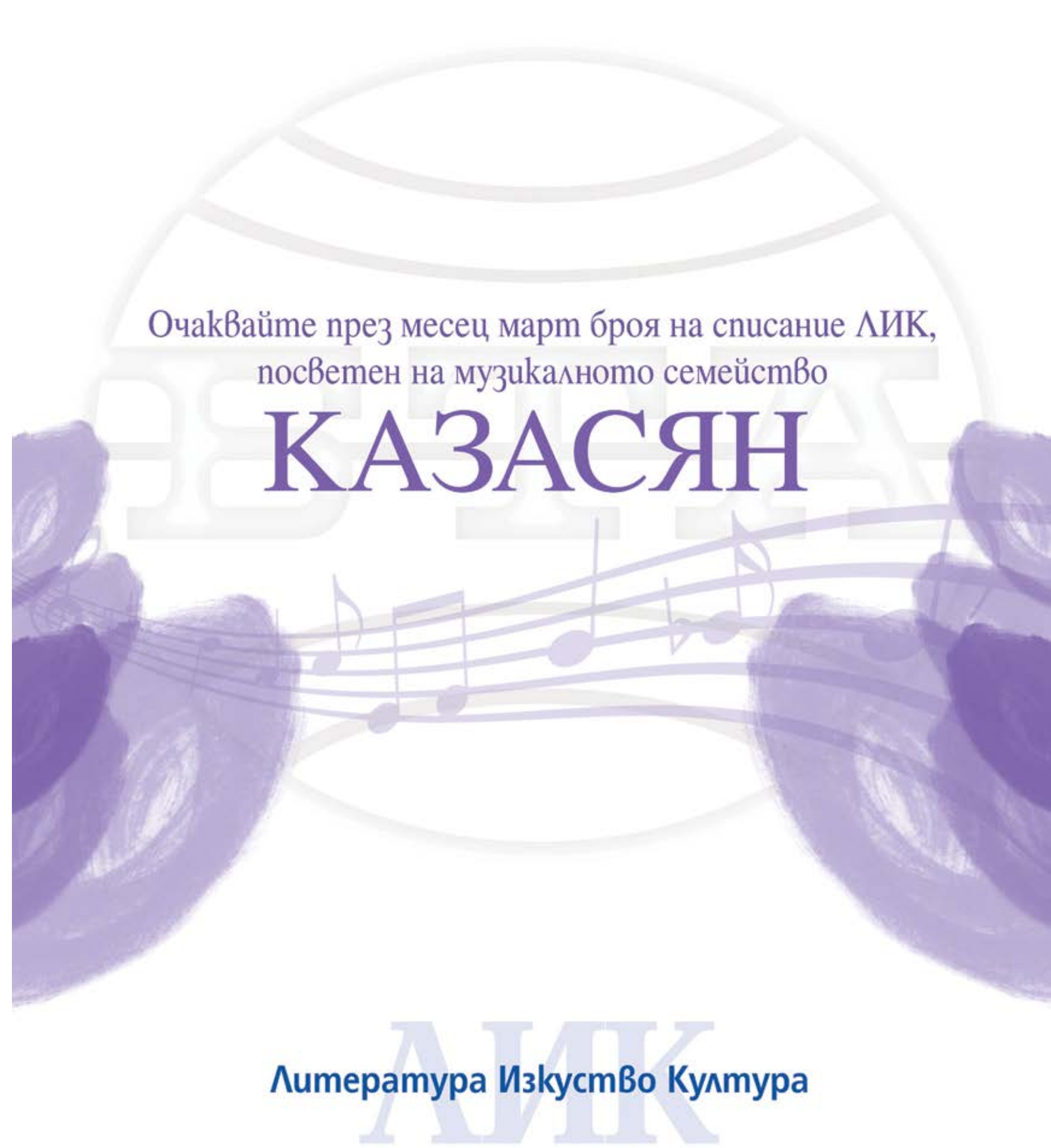
В изложбата и концерта се включват и представители на Общинския детски комплекс във Варна, които показват произведения на школата по фотография, посветени на безопасността на движението по пътищата. „При нас работят 30 школи и украинските деца могат да намерят своето място в тях“, казва при откриването на изложбата директорът на комплекса Монка Николова. „С това, което правим днес, искаме да изразим своята съпричастност към децата бежанци и родителите им, да им кажем: „Не сте сами!“ и да ги уверим, че сме готови да помагаме с каквото можем“, добавя тя и изразява надежда децата от България и Украйна да си подадат ръце и да растат заедно в мир, щастие, разбирателство и дружба.

Варна, 5 февруари 2023 г. Изложба в Младежкия дом на деца, бежанци от Украйна

Варна, 5 февруари 2023 г. Деца, бежанци от Украйна, подреджат изложба в Младежкия дом

Очаквайте през месец март броя на списание ЛИК,
посветен на музикалното семейство

КАЗАСЯН

Литература Изкуство Култура

Варна, 5 февруари 2023 г. Освен изложбата, децата представят и концерт на сцената на Младежкия дом

125
години

БЪЛГАРСКА ТЕЛЕГРАФНА АГЕНЦИЯ

1898

ИСТИНСКИТЕ НОВИНИ